

HUMAK[®]

OPINNÄYTETYÖ

Vaihtoehtoiset toimintamallit Pirkanmaan teattereissa Covid-19-Pandemian aikana

Julia Litjo

Kulttuurituotannon koulutusohjelma

(240 op)

5/2021

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kulttuurituotannon koulutusohjelma 240 op

Tekijät: Julia Litjo
Opinnäytetyön nimi: Vaihtoehtoiset toimintamallit Pirkanmaan teattereissa Covid-19-Pandemian aikana
Sivumäärä: 74 ja 4 liitesivua
Työn ohjaaja(t): Minna Hautio
Työn tilaaja(t): Humanistinen ammattikorkeakoulu

Tässä opinnäytetyössä kartoitettiin Pirkanmaan teatterialan toimijoiden tilannetta Covid-19-pandemian aikana ja selvitettiin minkälaisia vaihtoehtoisia toiminta- ja ansaintamalleja Pirkanmaan alueen teatterialan toimijat olivat kehittäneet Covid-19-pandemian aikana. Tutkimuksessa on selvitetty millä tavoin pandemia on vaikuttanut muun muassa teattereiden esityskausiin, lipputuloihin ja palkkauksiin.

Työssä esitellään myös ulkomailla ja muualla Suomessa teatterialalla toteutettuja innovaatioita Covid-19-pandemian aikana. Työssä on nostettu esiin esimerkkejä toimintamalleista valikoiden niiden hyvän vastaanoton, innovatiivisuuden tai laajan mediahuomion takia. Esimerkkejä on haluttu tuoda esille työssä, jotta saadaan mahdollisimman kokonaisvaltainen kuva toimintatapojen mahdollisuuksista, joita ei ole mahdollisesti vielä Pirkanmaalla hyödynnetty.

Työn tilaajana on Humanistinen ammattikorkeakoulu. Humanistinen ammattikorkeakoulu on halunnut toimeksiantojensa kautta auttaa kulttuurialaa ja ottaa yhteiskunnallista vastuuta. Näiden toimeksiantojen kautta toteutettavat opinnäytetyöt tukevat kulttuurialaa asettamalla sille lisää painetta ja työtaakkaa. Tämä on yksi niistä opinnäytetyötoimeksiantoista, joita Humak teki Covid-19-pandemian johdosta halutessaan auttaa kulttuurialaa ja kantaa yhteiskunnallista vastuuta.

Työn aineistonkeruumenetelminä on käytetty haastattelua joka toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluna, Webropol- kyselyä ja dokumenttianalyysiä. Kysely lähetettiin 57 pirkanmaalaiselle teatteritoimijalle ja kyselyyn vastasi 24 toimijaa.

Haastateltaviksi valittiin kahdeksan pirkanmaalaista teatterialan toimijaa. Nämä aineistonkeruumenetelmät valittiin tutkimustyöhön niiden toisiaan tukevan luonteen vuoksi, jotta saatu aineisto antaisi mahdollisimman tarkan ja laajan kuvan erilaisten teatterien toiminnasta Covid-19-pandemian aikana.

Kerätyn aineiston pohjalta tutkimustyön loppuun ollaan kerätty toimivaksi todettuja vaihtoehtoisia teatterien toiminta- ja ansaintamalleja sekä ideoita laajempaa levitystä ja jatkojalostamista varten. Nämä kootut kehittämissuhteet ovat puhelinteatteri, kirjeteatteri, ikkunateatteri, kuunnelmateatteri.

Asiasanat: Covid-19, teatterit, Pirkanmaa, toimintamallit

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in Cultural Management 240 ECTS

Author: Julia Litjo

Title: Alternative operating models in theaters in Pirkanmaa during the Covid-19 pandemic

Number of Pages: 74 and 4 attachment pages

Supervisor(s): Minna Hautio

Subscriber(s): Humak University of Applied Sciences

The aim of this thesis was to survey the situation of theater actors in Pirkanmaa during the Covid-19 pandemic and research what kind of alternative operating and revenue models the actors had developed during the pandemic.

The study examined how the pandemic affected the actors' theatrical seasons, ticket revenues and employment inter alia.

The thesis also presents innovations implemented in the theater industry abroad and elsewhere in Finland during the Covid-19 pandemic. Examples of operating models have been highlighted in the thesis due to their good reception, innovation or extensive media attention. The aim was to present examples in the thesis in order to get the most comprehensive idea of the possibilities of operating methods that may not have been utilized in Pirkanmaa yet.

The client of the thesis is Humak University of Applied Sciences. Through its assignments Humak has wanted to assist the cultural sector and take societal responsibility. These implemented through these assignments support the cultural sector without putting more pressure and workload on it. This thesis is one of the assignments Humak did in the wake of the Covid-19 pandemic in order to support the cultural sector and take societal responsibility.

The data collection methods used in the thesis were an interview conducted as a semi-structured thematic interview, a Webropol survey and document analysis. The questionnaire was sent to 57 theater actors in Pirkanmaa out of which 24 responded to the questionnaire. Eight actors from the theatre industry in Pirkanmaa were selected for interview. These data collection methods were chosen for the research because of their mutually supportive nature, so that the data obtained would provide the most accurate and comprehensive idea possible of the operations of different theaters during the Covid-19 pandemic.

Alternative theater operating and revenue models have been collected and ideas for wider dissemination and further processing have been collected to the end of the thesis based on the collected material. These compiled development proposals are phone plays, letter theater, window theater and audio theater.

Keywords: Covid-19, theater, operating model

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	5
2	TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS.....	7
3	COVID-19-PANDEMIAN VAIKUTUKSET.....	12
	3.1 Covid-19 vaikutukset globaalisti kulttuurikentällä.....	14
	3.2 Vaihtoehtoiset mallit maailmalla.....	18
	3.3 Covid-19 vaikutukset Suomen kulttuurikenttään, erityisesti teattereihin.....	23
	3.4 Vaihtoehtoiset mallit koronan keskellä Suomessa.....	29
4	MENETELMÄT.....	33
	4.1 Haastattelu.....	33
	4.2 Kysely.....	35
	4.3 Dokumenttianalyysi.....	36
5	ANALYYSI JA TULOKSET.....	38
	5.1 Covid-19-pandemian vaikutukset teattereiden toimintaan.....	39
	5.2 Covid-19- pandemian aikaiset toimintaratkaisut teattereissa.....	46
	5.3 Avustukset Pirkanmaan teatteritoimijoille.....	53
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET.....	56
7	POHDINTA.....	60
8	LÄHTEET.....	62
	LIITTEET.....	75

1 JOHDANTO

Maailman terveysjärjestö WHO julisti koronaviruksen aiheuttaman Covid-19-epidemian pandemiaksi 11.3.2020 (WHO 2020). Suomi on ollut tätä opinnäytetyötä kirjoittaessa pandemian kourissa jo puolentoista vuoden ajan. Koronaviruspandemia on vaikuttanut kulttuurialaan kokonaisuudessaan ennennäkemättömän nopeasti, ja taiteen ja kulttuurin toimiala on yksi eniten koronapandemiasta kärsineistä aloista. (OKM 2020a, 9.)

Tämä opinnäytetyö keskittyy Pirkanmaan teatterikentän tilanteeseen Covid-19-pandemian aikana. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää minkälaisia vaihtoehtoisia toiminta- ja ansaintamalleja Pirkanmaan alueen teatterialan toimijat ovat keksineet Covid-19-pandemian aikana. Työssä kartoitetaan muun muassa millä tavoin pandemia on vaikuttanut teattereiden esityskausiin, lipputuloihin ja palkkauksiin.

Työssä käsitellään Covid-19-pandemian vaikutuksia globaalisti kulttuurialalla ja Suomessa. Työssä nostetaan esille vaihtoehtoisia toimintamalleja ja innovaatioita teatterikentältä maailmalta ja suomesta. Esille nostetut toimintamallit on nostettu esille niiden hyvän vastaanoton, innovatiivisuuden tai laajan mediahuomion takia. Esimerkkejä on haluttu tuoda esille työssä, jotta saadaan mahdollisimman kokonaisvaltainen kuva toimintatapojen mahdollisuuksista, joita ei ole mahdollisesti vielä Pirkanmaalla hyödynnetty.

Työn tilaajana ja toimeksiantajana on Humanistinen Ammattikorkeakoulu. Työ tukee teatterikenttää tutkimalla tämänhetkistä yhteiskunnallista tilannetta ja tuomalla esiin kehittämisehdotuksia, joista myös muut kulttuurialan toimijat voivat ottaa esimerkkiä. Humanistinen ammattikorkeakoulu on halunnut toimeksiantojensa kautta auttaa kulttuurialaa ja ottaa yhteiskunnallista vastuuta. Toimeksiantojen kautta toteutettavat opinnäytetyöt tukevat kulttuurialaa asettamalla sille lisää painetta ja työtaakkaa.

Työtä varten olen perehtynyt Covid-19-viruksen leviämiseen maailmalla, Suomessa ja erityisesti sen vaikutuksista kulttuurialaan. Työn rajauksena toimiin Pirkanmaan teatteritoimijat ja

tähän toimintaympäristöön on perehdytty etsimällä tietoa muun muassa Teatterin tiedotuskeskuksen (TINFO) ja Suomen harrastajateatteriliiton sivuilta. Työssä käytettiin tutkimusmenetelminä puolistrukturoitua teemahaastattelua, Webropol- kyselyä ja dokumenttianalyysiä.

Haastatteluiden avulla kerättiin laadullista tietoa valikoitujen alan toimijoiden tilanteesta ja kyselyllä saatiin mahdollisimman laajalti tietoa myös Pirkanmaan alueella toimivilta pienemmiltä toimijoilta. Työssä käytettiin myös menetelmänä dokumenttianalyysiä, joka tukee ja täydentää muiden menetelmien avulla kerättyä tietoa. Tutkimusmenetelmien avulla kerättyä aineistoa analysoin esille nousseiden teemojen mukaan, jotka ovat digitaalisuus, fyysisen teatterin mahdollistaminen ja koronan tuomat haasteet. Opinnäytetyön kehittämisehdotuksena esittelen opinnäytetyön lopussa koosteen erilaisista vaihtoehtoisista teatterialan toiminta- ja ansaintamalleista, joita voidaan soveltaa myös muualla Suomessa ja maailmanlaajuisestikin.

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS

Tämän opinnäytetyön alueellisena rajauksena toimii Pirkanmaan maakunta, joka on asukasluvultaan Suomen toiseksi suurin maakunta. Pirkanmaalla on asukkaita hieman yli puoli miljoonaa (Tilastokeskus 2020a). Kuntia Pirkanmaan maakuntaan kuuluu 23 ja sen maakuntakeskus on Tampere (Pirkanmaan liitto 2021).

Pirkanmaalla on monenlaisia teatterialan toimijoita ja sen maakuntakeskus Tampere tunnetaankin Suomen teatteripääkaupunkina. Tampereen lukuisten teattereiden lavoilla esitetään päivittäin laajasti kotimaisia ja kansainvälisiä esityksiä. (Visit Tampere 2021.) Tampereen Teatteri-innustus on syttynyt jo 1800-luvun loppupuolella kiertävien teattereiden vierailuista. Nuoriso-, raittius- ja työväenseurojen vilkkaan teatteriharrastusten pohjalta syntyivät Tampereen kaksi suurta teatteria, Tampereen Työväen Teatteri ja Tampereen Teatteri. (Poikajärvi 2019.)

Tampereen Työväen Teatteri (TTT) perustettiin vuonna 1901 ja se työllistää nykyään vuosittain noin 400 ihmistä, ensi-iltoja on vuosittain noin 15 (Kautto 2020). Vuonna 2019 Tampereen Työväen Teatterin neljällä näyttämöllä esitettiin 503 esitystä, joita kävi katsomassa yhteensä 147 239 katsojaa (TINFO 2020a, 75). TTT:n teatterinjohtajana toimii Otso Kautto, jota on haastateltu tätä opinnäytettä varten.

Tampereen Teatteri sijaitsee Tammerkosen kupeessa ja on perustettu 1904. Vuonna 2019 Tampereen Teatterissa esitettiin 428 esitystä, joita kävi katsomassa 120 739 katsojaa (TINFO 2020a,75). Tampereen Teatterin teatterinjohtajana toimii Mikko Kanninen, jota on haastateltu tätä opinnäytetyötä varten.

Yllä mainitut teatterit ovat molemmat valtionosuusjärjestelmään kuuluvia teattereita. Valtionosuusjärjestelmä (VOS) on osa kulttuuripolitiikan ohjausjärjestelmää. Valtionosuusjärjestelmä on laskennallinen ja perustuu henkilötyövuosiin ja sen yksikköhintaan. (OKM 2013, 8). Henkilötyövuosi kuvaa yhteisössä tehtyä työmäärää, kun kaikki tehty työ muutetaan yhden henkilön kokoaikaiseksi työpanokseksi (Tilastokeskus 2021). Vuoden 2021 arvonlisäveroton yksikköhinta henkilötyövuodelle on 60 016 euroa, vuoteen 2020 verrattuna se on 3 % suurempi (OKM 2020b). Teatterit saavat pääsääntöisesti valtionosuutta 37 % henkilötyövuoden yksikköhinnasta. Valtakunnallisesti merkittäväksi katsotut teatterit, kuten esimerkiksi TTT, saavat 60

% henkilötyövuoden yksikköhinnasta. Päätöksen laitoskohtaisesta henkilötyövuosimäärästä tekee opetus- ja kulttuuriministeriö talousarvion mukaan käytettävissä olevan henkilötyövuosimäärän puitteissa. Valtionosuuden piiriin hyväksytään hakemuksen perusteella. Kaikkia valtionosuuden kelpoisuusehtoja täyttäviä laitoksia ei ole kuitenkaan voitu ottaa valtionosuuden piiriin henkilötyövuosien rajallisesta määrästä johtuen. (OKM 2013, 8).

Valtionosuutta myönnetään museoiden, teattereiden ja orkestereiden ylläpitäjille laitosten käyttökustannuksiin. Valtio osallistuu näin kulttuuripalveluiden rahoittamiseen ja pyrkii turvaamaan niiden tasapuolisen tarjonnan ja saatavuuden (OKM 2013, 8). Valtionosuusjärjestelmän uudistuksesta on tehty esitys ja tavoitteena on, että uusi laki tulisi voimaan 1.1.2022 ja valtionosuudet vuodelle 2022 myönnettäisiin uuden lainsäädännön mukaan. (Suomen teatterit 2021.)

Uusi laki laajentaisi soveltamisalaa siten, että se kattaa kaikki esittävän taiteen muodot. Esittävällä taiteella tarkoitetaan yleisölle suunnattua, tietyssä hetkessä tapahtuvaa elävää taiteellista esitystoimintaa. Se pitää sisällään esimerkiksi puhe- ja musiikkiteatterin, sirkus- ja tanssiteatterin, orkesterit, kuorot, oopperan ja operetin. (OKM 2021a.) VOS-uudistuksen tavoitteena on lisätä järjestelmän joustavuutta. Jatkossa valtionosuus myönnettäisiin joko toistaiseksi tai kolmen vuoden määräajaksi ja edellytysten täyttymistä arvioitaisiin määräajoin. Lain myötä käyttöön tulisi myös monivuotinen rahoitussuunnitelma. Valtionosuusprosentti olisi pääsääntöisesti sama kuin nykyisin, eli 37 %. Korotettua valtionosuusprosenttia, 60 %, olisi mahdollista saada, jos huomattava osa toiminnasta olisi esimerkiksi kiertue- tai vierailutoimintaa, lapsille, kielellisille vähemmistöille tai erityisryhmille kohdistuvaa esitystoimintaa taikka jos tähän olisi muu erityinen kulttuuripoliittinen syy. Yksittäisistä toimijoista Tampereen Työväen Teatteri ja Svenska Teatern säilyttäisivät nykyisen asemansa ja niiden valtionosuusprosentti pysyisi sama eli 60 prosentissa. (Suomen Teatterit 2020.)

Pirkanmaalla valtionosuusteattereita sijaitsee vain Tampereella. Tampereella on kuusi valtionosuusteatteria. Tampereella sijaitsevien valtionosuusteattereiden yhteenlaskettu henkilötyövuosimäärä on 335. Valtaosa näistä jakautuu Tampereen Työväen Teatterin (159 henkilötyövuotta) ja Tampereen Teatterin (119 henkilötyövuotta) välille. Tampereella muita VOS-teattereita ovat lasten ja nuorten näytelmiin erikoistunut AHAA Teatteri, Tampereen Komedioteatteri, Tanssiteatteri MD ja nukketeatteri Teatteri Mukamas. (OKM 2021b.)

Pirkanmaalla on runsaasti myös rahoituslain ulkopuolisia teatteritoimijoita eli niin sanottuja vapaan kentän toimijoita. Rahoituslain ulkopuoliset teatteritoimijat ovat monimuotoinen kirjo erilaisia esittävän taiteen yhteisöjä. Osa toimii säännöllisesti omiin tuotantoihin keskittyen, rakenteellisesti pitkälle organisoituina ammattiteattereina, osa on rakenteeltaan väljempää teatteriryhmiä, jota mahdollisesti täydennetään vierailijoilla. (TINFO 2019, 117.)

Pirkanmaalla tällaisia vapaan kentän toimijoita ovat muuan muassa Pyynikin kesäteatteri, joka on vuodesta 1948 toiminut ulkoilmateatteri. Pyynikin kesäteatterissa on 836 istumapaikkaa ja se tunnetaan erityisesti pyörivästä katsomostaan. (Pyynikin kesäteatteri 2021). Kesällä 2017 Pyynikin kesäteatterissa kävi nauttimassa esityksistä 36 685 katsojaa (TINFO 2018, 26). Pyynikin kesäteatterin toiminnanjohtajaa Hanna Suurhaskoa on haasteltu tätä opinnäytetyötä varten marraskuussa. Toinen esimerkki vapaan kentän toimijasta on tamperelainen jalkautuva teatteriryhmää Täsmäteatteri. Täsmäteatteri vuonna 2014 perustettu paikka- ja yhteisölähtöinen teatteri, joka on toteuttanut kuusi tuotantoa. (Näykki 2020.)

Yllä mainitut teatterit ovat kaikki ammattiteattereita. Ammattiteatterit voidaan jakaa karkeasti kolmeen ryhmään rakenteidensa, rahoituksensa, työntajavelvoitteidensa hoitamisen ja toiminnan säännöllisyyden perusteella ks. kuvio 1. (Teatterikeskus 2013, 9) Pirkanmaalla itsensä ammattiteatteriksi kategorisoivia teattereita on 22 kappaletta.

Kuvio 1: Ammattiteattereiden jaottelu ryhmittäin (Teatterikeskus 2013, 9)

Pirkanmaalla on hyvin moninainen tarjonta harrastajateattereita. Pirkanmaalla on tällä hetkellä 35 harrastajateatteria. Tämä tieto pohjautuu Teatterin tiedotuskeskuksen (TINFO) teatterihaun tietoihin, joka ei kuitenkaan ole täysin luotettavaa tietoa, koska teatterit pystyvät lisäämään itsensä listalle, eikä listaa näin ollen kontrolloida jatkuvasti. Listalla on mahdollisuuksia lisätä teatteri useampaan tyyppikohtaan ja useampaan kertaan, jolloin todelliseen lukemaan tulee vääristymiä. TINFO:n teatterihaun tietojen pohjalta olen tehnyt omaa selvitystä opinnäytetyötä varten ja karsinut pois toiminnan lopettaneet tai väärin luetteloidut teatterit. Tätä opinnäytetyötä varten on haastateltu kolmea harrastajateatteria, joista kaksi ovat ammattijohtoisia. Kerron näistä kolmesta teatterista seuraavaksi.

Viialan Teatteri on harrastajateatteri, jota ylläpitää Viialan Työväennäyttämö ry. Viialan Työväennäyttämö ry on perustettu vasta 1998, mutta teatteria Viialassa on harrastettu jo 1900-luvun alusta. (Viialan Teatteri 2021a.) Viialan Teatterilla on n. 85–94 paikkainen nouseva katsomo (Viialan Teatteri 2021b). Viialan teatterin ohjaajaa ja yhdistyksen puheenjohtajaa Arto Mantelaa haastateltiin tätä opinnäytetyötä varten.

Kangasalan Pikkuteatteri on vapaaehtoistyöhön pohjautuva lasten ja nuorten harrastajateatteri, joka on toiminut vuodesta 2009. Teatterin esityksiä on käynyt vuosien mittaan katsomassa 25 000 katsojaa. Teatterissa on mukana vuosittain 50–80 lasta ja nuorta ja näytelmiä tehdään vuodesta riippuen kahdessa tai kolmessa eri ikäryhmässä. (Kangasalan Pikkuteatteri 2021.) Kangasalan Pikkuteatterista opinnäytetyötä varten haastateltiin teatterin perustajajäsentä Paula Mäkeläistä. Mäkeläinen on vastannut teatterin markkinoinnista sekä toiminut teatterin puheenjohtajana ensimmäiset vuodet ja jälleen 2021 alusta alkaen (Mäkeläinen 2021).

Valkeakosken Kaupunginteatteri on ammattijohtoinen harrastajateatteri, jonka nimensä mukaisesti omistaa Valkeakosken kaupunki. Teatteri työllistää kaksi kokoaikaista työntekijää ja yhden osa-aikaisen työntekijän. Tuotannollisella puolella työskentelee ammattilaisia ja näyttelijät ovat harrastajia. (Kangas 2020.) Vuonna 2014 teatterin tuotantoja kävi katsomassa 6 061 katsojaa (TINFO 2014, 5). Valkeakosken Kaupunginteatterista opinnäytetyötä varten haastateltiin teatterinjohtaja Minna Kangasta.

Tampereella järjestetään myös vuosittain pohjoisen Euroopan suurin ja pitkäikäisin ammattiteatterifestivaali. Vuonna 1968 perustettu Tampereen Teatterikesä on yksi Euroopan merkittävimmistä teatterifestivaaleista, joka esittelee kotimaisen teatterin kiinnostavimmat ja ajankohdattaisimmat esitykset. Elokuun ensimmäisellä viikolla järjestettävä Tampereen Teatterikesä kestää yhteensä seitsemän päivää ja kuusi yötä. Festivaalin aikana järjestetään myös erilaisia työpajoja, seminaareja, keskusteluja ja tapaamisia. Tapahtuma kerää perinteisesti eri alojen teatteriammattilaisia yhteen sekä Suomesta että ulkomailta. Festivaali kerää oheisohjelmistoineen kaikkineen noin 70 000–90 000 kävijää. Viikon aikana on yhteensä lähes 400 eri esitystä ja tilaisuutta, mukana myös runsaasti ilmaistapahtumia. Teatterikesä sijoittuu kymmenille eri näyttämöille ympäri kaupunkia sisälle ja ulos. Esitystilat vaihtelevat vuosittain. Suurimpaan teatterisaliin mahtuu noin 1 200 katsojaa, pienimpään reilut 30. (Tampereen Teatterikesä 2021.) Tampereen Teatterikesän toiminnanjohtaja Hanna Rosendahlia on haastateltu tätä opinnäyte-työtä varten.

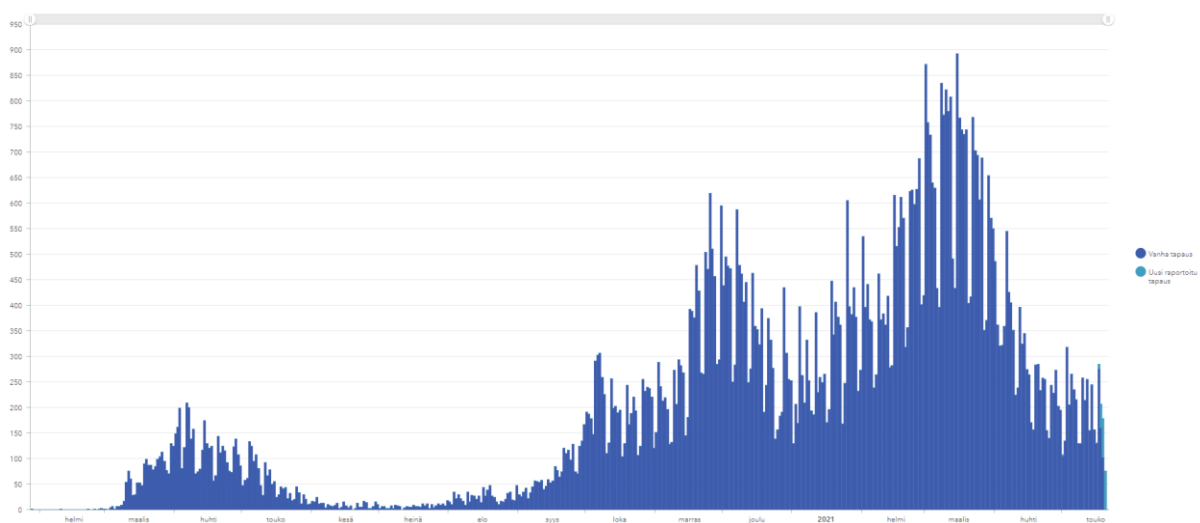
3 COVID-19-PANDEMIAN VAIKUTUKSET

Tässä luvussa käsitellän Covid-19-pandemian vaikutuksia maailmanlaajuisesti ja Suomessa. Käsitellän tarkennetusti myös Covid-19-pandemian vaikutuksia keskittyen kulttuurialaan ja teatterikenttään. Tuon luvussa myös esille erilaisia vaihtoehtoisia toimintamalleja teatterikentältä.

Joulukuussa 2019 Kiinassa todettiin keuhkokuumetapauksia, joiden aiheuttajaksi varmistui uusi, aiemmin tuntematon koronavirus, SARS-CoV-2. Tämä uusi koronavirus nimettiin sen sukulaisviruksen, SARS-koronaviruksen mukaisesti. Uuden koronaviruksen aiheuttamaa tautia kutsutaan nimellä COVID-19, joka tulee sanoista corona, virus, disease (THL 2021a).

Helmikuussa 2020 Sosiaali- ja terveysministeriö nosti Covid-19-taudin yleisvaarallisten tartuntatautien joukkoon. (STM 2020a.) Maaliskuussa Maailman terveysjärjestön WHO:n johtaja Tedros Adhanom Ghebreyesus julisti tiedotustilaisuudessa koronavirusepidemian muuttuneen pandemiaksi. (Ghebreyesus 2020.)

Opinnäytetyön kirjottamisen aikaan, toukokuussa 2021, globaalisti raportoituja Covid-19 tautintoja on WHO:n mukaan yli 157 miljoonaa ja tautiin kuolleita 3,2 miljoonaa (WHO 2021).

Kuvio 2: Suomen varmistetut koronavirustapaukset 2020–2021 (THL 2021b).

Koronaviruspandemia puhkesi valloilleen Suomessa maaliskuussa 2020, jolloin tartuntojen määrä lähti nousuun. Hallitus vastasi tähän yhteistoimissa tasavallan presidentin kanssa Suomen olevan poikkeusoloissa koronavirustilanteen vuoksi ja päätyi ottamaan valmiuslain (1552/2011) käyttöön (Valtioneuvosto 2020a).

Maaliskuun 16. päivä hallitus linjasi rajoittavansa koko maassa julkiset kokoontumiset 10 henkilöön ja sulkemaan muun muassa valtion ja kuntien museot, teatterit, kulttuuritalot, kirjastot ja muut tilat. Yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden suositeltiin toimivan samoin. (Valtioneuvosto 2020a.) Yli 500 hengen yleisötapahtumat suositeltiin perutettaviksi toukokuun loppuun saakka. (Valtioneuvosto 2020b). Kesäkuun alussa rajoituksia lievennettiin ja enintään 50 hengen yleisötapahtumat sallittiin taas. Taide- ja kulttuuritilat avasivat taas ovensa yleisöille rajoitusten helpottaessa. Suurien, yli 500 hengen yleisötapahtumien kieltä jatkettiin 31.7. asti. (Valtioneuvosto 2020c). Kesäkuun loppupuolella Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL) kertoi tiedotteessaan koronavirusepidemian rauhoittuneen Suomessa. Tapausmäärät olivat jatkaneet laskuaan ja 14 sairaanhoitopiirin alueella ei todettu uusia tapauksia viimeisimmän seurantajakson (15.–21.6.) aikana. (THL 2020.) Myös heinäkuu oli koronatautitapausten kannalta rauhallinen ja elokuun alussa kokoontumisrajoituksia purettiin. Yli 500 henkilön yleisötilaisuuksien järjestäminen sallittiin sisätiloissa ja alueellisesti rajatuissa ulkotiloissa. Hallituksen antama suositus etätöiden tekemiselle päättyi myös 1. elokuuta. (Valtioneuvosto 2020d).

Syyskuussa Sosiaali- ja terveysministeriön kehotuksesta siirryttiin alueellisiin toimiin koronaviruksen leviämisen ehkäisemiseksi. Alueellisen toiminnan järjestäytymisestä vastaavat sairaanhoitopiirit eli Pirkanmaalla Pirkanmaan sairaanhoitopiiri. (STM 2020b.) Pirkanmaan alueellinen työryhmä kokoontuu viikoittain punnitsemaan valtakunnallisia suosituksia ja rajoituksia sekä soveltaa niitä Pirkanmaan epidemiatilanteeseen vastaamiseksi. Mediassa näitä alueellisia työryhmiä on kutsuttu nimellä Koronanyrkki. (Ventola 2020.) Pirkanmaan työryhmä kokoontui ensimmäistä kertaa 29. syyskuuta 2020. (Peltola 2020.)

Tästä eteenpäin tekstissä käsitellään kokoontumisrajoituksia pääosin Pirkanmaan alueelta. Syyskuun lopulla Pirkanmaan alueellinen työryhmä ilmoitti Pirkanmaan epidemiatilanteen olevan kiihtymisvaiheessa (Tays 2020). Lokakuun alussa Pirkanmaan työryhmä suositteli etätöiden palaamista ja ettei yli 50 henkilön tilaisuuksia järjestettäisi. (Pirkanmaan sairaanhoitopiiri

2020a, 2020b). Marraskuun alussa Pirkanmaan työryhmä sanoo koronakehityksen olleen Pirkanmaalla maltillista, viikkojen 44–46 aikana ilmaantuvuus alueella oli 25,1 tartuntaa 100 000 asukasta kohden (Pirkanmaan sairaanhoitopiiri 2020c). Marraskuun lopulla tartuntatilanne heikentyi merkittävästi. Pirkanmaan työryhmä suositteli laajaa maskisuositusta ja kaikkien yleisötilaisuuksien rajaamista korkeintaan 10 henkeen. Nämä rajoitukset olivat joulukuun 21. päivään asti. (Pirkanmaan sairaanhoitopiiri 2020d.) Joulukuun 15. päivä Pirkanmaan työryhmä päätti jatkaa alueellisia suosituksia 10.01.2021. asti (Pirkanmaan sairaanhoitopiiri 2020e). Muutamaa päivää myöhemmin Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto (AVI) teki päätöksen, jonka mukaan yli kymmenen hengen yleisötilaisuudet ja yleiset kokoukset sisä- ja ulkotiloissa on kielletty Pirkanmaan alueella 17.01.2021 asti. AVIn tiedotteen mukaan kaikki sairaanhoitopiirit olivat ennen joulua epidemian kiihtymisvaiheessa. (AVI 2020.) Tammikuussa annettuja kymmenen hengen rajoituksia jatkettiin maaliskuun 2021 loppuun. Huhtikuun 1. päivä AVI rajoitti osallistujamäärän kaikissa kokoontumisissa kuuteen (6) henkilöön. (AVI 2021a; 2021b.) Toukokuussa Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto nosti kokoontumisrajoituksen Pirkanmaalla kymmeneen henkilöön. Rajoitukset ovat voimassa 1.5 – 16.5.2021. (AVI 2021c.) Toukokuussa 2021 Suomessa ensimmäisen annoksen koronarokotuksesta on saanut 33,6 % väestöstä ja toisen saaneita on 3,6 % (THL 2021c).

3.1 Covid-19 vaikutukset globaalisti kulttuurikentällä

Tässä alaluvussa käsittelen Covid-19-pandemian vaikutuksia globaalisti kulttuurikentällä keskittyen erityisesti teatterialaan. Käyn läpi kulttuurialan tilannetta yleisesti ennen koronapandemiaa, pandemian vaikutuksia liikevaihtoon ja työttömyyteen. Tuon myös esille millaisia vaikutuksia pandemialla voi olla tulevaisuuden kannalta. Tuon esiin esimerkkejä muutamista valtioista tuodakseni esiin sen, että Suomen kulttuurikentän tilanne ei ole poikkeus vaan samat vaikutukset on nähtävillä myös muualla.

Vuonna 2013 kulttuuri ja luovat alat työllistivät maailmanlaajuisesti 29,5 miljoonaa ihmistä ja ala tuotti 2,25 miljardia dollaria tuottoa. Maailman suurimmat kulttuuri ja luovien alojen markkinat löytyvät Aasian ja Tyynenmeren alueelta, jossa ala työllistää 12,7 miljoonaa ihmistä ja luo 743 miljardin dollarin tuotot vuosittain. Europa alueena tulee toisena tuottaen 709 miljardia

dollaria tuottoja ja työllistäen 7,7 miljoonaa ihmistä. (EY 2015, 16.) Vuodesta 2013 Euroopan kulttuuri ja luovien alojen kokonaisliikevaihto on kasvanut 93 miljardia euroa. Vuonna 2019 Saksa, Ranska, Iso-Britannia, Italia ja Espanja tuottivat 69 % EU:n kulttuurin ja luovien alojen kokonaisliikevaihdosta, mutta voimakkainta kasvu oli Keski- ja Itä-Euroopassa. (EY 2021, 4.)

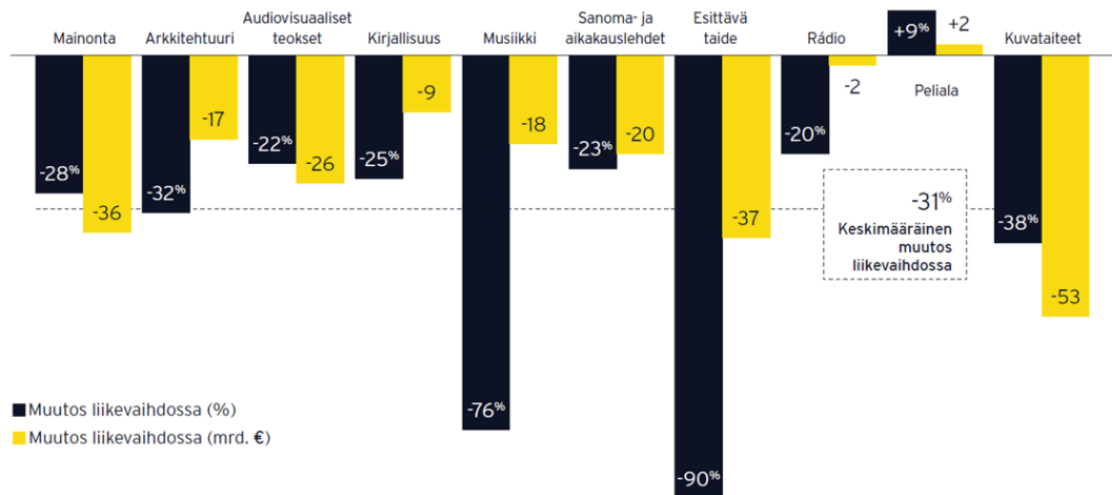
Konsulttiyhtiö EY:n (2021) tekemän tutkimuksen mukaan Euroopassa yli 90 % kulttuurin ja luovien alojen yrityksistä on pieniä tai keskisuuria yrityksiä, ja 33 % työvoimasta on ammatinharjoittajia. Pohjois-Amerikka on kolmanneksi suurin kulttuuri- ja luovien alojen markkina-alue 620 miljardin dollarin tuotoilla ja työllistäen 4,7 miljoonaa ihmistä. Afrikka ja Lähi-itä tuottavat 3 % kulttuurialojen maailmanlaajuisista kokonaistuotoista eli 58 miljardia dollaria ja alueella kulttuuriala työllistää 2,4 miljoonaa ihmistä. (EY 2015, 16.) Australiassa kulttuuri- ja luovat alat työllistivät ennen koronapandemiaa 868 000 työntekijää ja ala tuotti 6,4 % maan bruttokansantuotteesta eli lähes 112 miljardia dollaria (Australian Academy of The Humanities 2020).

Covid-19-pandemian vaikutukset ovat olleet tuhoisia kulttuuri- ja taidealoilla ympäri maailmaa. Taiteilijoiden ja kulttuurin ammattilaisten elinkeinon harjoittaminen on ollut vaikeuksissa rajoitusten ja turvavälien takia. Töiden kausiluontoisen luonteen ja epävarmuuden vuoksi kulttuuriala on ollut erityisen herkkä taloudellisille vaikutuksille, joita pandemia on aiheuttanut. (Ottone 2020, 2.)

Konsulttiyhtiö EY:n laatiman tutkimuksen mukaan Euroopassa kulttuuri ja luovat alat ovat lentoliikenteen jälkeen pahiten koronasta kärsinyt toimiala. Vuonna 2020 ala menetti liikevaihdostaan 31 % eli 216 miljardia euroa. Pahiten kärsivät musiikki (-75 %) ja esittävät taiteet (-90 %). Kuvataiteiden liikevaihto laski 53 miljardia ja audiovisuaalisten teosten liikevaihto 26 miljardia euroa. Kuvio 3 tuo esiin visuaalisesti eri alojen prosentuaaliset menetykset, peliala on ainut, joka on selviytynyt koronakriisin aiheuttamista muutoksista menemättä miinukselle.

Luovan alan liikevaihdon arvioitu muutos 2019-2020

(% vuoden 2019 liikevaihdosta, mrd. €, EU 28)

Kuvio 3: Luovan alan liikevaihdon arvioitu muutos 2019-2020 (EY 2021, 6).

Yhdysvaltalaisen The Brookings Institutionin tutkimuksen mukaan kuvataiteet ja esittävät taiteet kärsivät Yhdysvalloissa arvioiden 42,5 miljardin dollarin menetykset myynneissä. Tutkimuksen arvion mukaan Yhdysvaltojen 50 osavaltiota Kalifornia kärsii kulttuurialalla kovimmat menetykset, New Yorkin ja Texasin tullessa perässä. Pienemmistä osavaltioista suurimmat menetykset kohdistuvat arvioiden mukaan Alaskaan, Nevadaan, New Mexicoon, Louisianaan ja Hawaiiin. (Florida & Seman 2020, 3–4.) Australiassa esittävän taiteen aloille suunnatun kyselyn mukaan, johon saatiin 12 624 vastaajaa, menetettyjä tuloja oli kertynyt kokonaisuudessaan 339 miljoonaa Australian dollaria. (I Lost My Gig 2020)

Aasian alueet kokivat ensimmäisinä koronapandemian vaikutukset ja paikalliset viranomaiset vastasivat suhteellisen nopeasti kriisiin sulkemalla kulttuuritoimipaikkoja. Tyynenmeren saarilla Covid-19-tartunnat ovat pysyneet kohtuullisen pienissä luvuissa, mutta alue on kokenut pandemian vaikutukset kuitenkin raskaasti turismin osalta mikä joissain maissa kattaa jopa 50 % maiden bruttokansantuotteesta. (Unesco 2020, Asia and Pacific.) Japanissa on arvioitu koronapandemian vaikutusten aiheuttaneen tammikuuhun 2021 mennessä noin 690 miljardin jeinin eli 5,1 miljardia euron lipputulomenetykset tapahtuma-alalla (Statista 2021).

Koronakriisi on tuonut esiin kulttuuri- ja luovien alojen rakenteellisen haavoittuvuuden. Kulttuuriala koostuu pitkälti pienistä yrityksistä, voittoa tavoittelemattomista järjestöistä ja luovista ammattilaisista, jotka toimivat usein taloudellisen kestävyuden marginaaleilla. Alalla työttömyysturva kriisin sattuessa saattaa olla olematon tai ei tue kunnolla freelance toimijoita. Äkillinen tulojen lasku on asettanut toimijoiden talouden vaaraan ja johtanut alennettuihin palkkatuloihin ja työntekijöiden irtisanomisiin (Travkina & Sacco 2020, ”Summary”). Taloudelliset vaikeudet ovat kärjistäneet jo ennestään olemassa olevia epävakaisuuksia ja epätasa-arvoisuuksia. Taiteilijat ja kulttuurialan ammattilaiset ovat menettäneet työpaikkoja ennätysmäärissä ja globaalisti koko sektori taistelee selviytyäkseen (Ottone 2020, 2). Iso-Britanniassa taide-, viihde- ja virkistyspalveluiden työntekijöistä 75,9 % on ollut lomautettuna jossain kohtaa Covid-19- pandemian aikana. Filippiineillä taide-, viihde- ja virkistyspalveluiden työntekijämäärä laski 55 % huhtikuussa 2020 verrattuna edellisvuoteen. (International Labour Organization 2020, 2.)

Australiassa taide- ja virkistysaloilla arvioiden mukaan 75 % työntekijöistä on vaarassa menettää työpaikkansa Covid-19- pandemiasta johtuvista syistä (Coates, Cowgill, Chen & Mackey 2020). Esittävän taiteen aloille suunnatun kyselyn, johon vastasi 1556 ihmistä helmikuussa 2021, mukaan 55 % vastaajista on miettinyt alan vaihtoa (I Lost My Gig 2021). Vuonna 2019 Yhdysvalloissa näyttelijöiden työttömyysprosentti oli 24,7 % ja vuoden 2020 kolmannella neljänneksellä luku nousi 52,3 %. Tanssijoiden ja koreografikoiden kohdalla työttömyysprosentti nousi 10,7 prosentista 54,6 prosenttiin tässä ajassa. (Guibert & Hyde 2021, 5.)

Tehtyjen selvityksen mukaan Covid-19 -kriisillä tulee olemaan suuria ja kauaskantoisia seurauksia koko kulttuuri- ja luoville aloille vielä pitkän aikaa, mahdollisesti jopa vuosia (EY 2021, 40). EY:n tuoreen Future Consumer Indexin mukaan 46 % vastaajista ei uskaltaisi mennä konserttiin moneen kuukauteen ja 21 % moneen vuoteen (EY 2021,7).

Keskipitkällä aikavälillä on odotettavissa kansainvälisen ja kotimaisen turismin ja ostovoiman laskua, julkisen ja yksityisen sektoreiden rahoituksen väheneminen erityisesti kunnallisella tasolla voi vahvistaa koronakriisin vaikutuksia. (Travkina & Sacco 2020, Summary). Broadway League kauppajärjestön, joka edustaa teatteriomistajia ja tuottajia, mukaan Broadwayn yleisö

viimeisimmän kokonaisen kauden aikana koostui 35 % paikallisista asukkaista ja 65 % turisteista. (The Broadway League 2019.) Järjestön arvion mukaan turistien lukumäärä palaa ennalleen vasta vuoden 2025 tienoilla. Tämä todennäköisesti tarkoittaa, joidenkin pitkään esitettyjen ja turistien suosiossa olleiden esitysten pois häivyttämistä ja uusien tuoreempien näytelmien tuloa (Barra 2020).

Vaikka Covid-19 pandemian vaikutukset riepottelevat kulttuuri- ja luovia aloja on osa kulttuurikentän toimijoista, kuten verkossa olevat sisältöalustat, pystynyt hyötymään kulttuurialan sisällön suoratoistopalveluiden nousseesta kysynnästä. Tämän ylimääräisen kysynnän hyödyt ovat suurelta osin kertyneet kuitenkin alan suurimmille yrityksille. (Travkina & Sacco 2020, Impacts by CCS sub-sector.)

Massiivinen digitalisaatio uusiin tekniikoihin yhdistettynä, kuten virtuaalinen ja täydennetty todellisuus, voi luoda uusia kulttuurikokemusten ja liiketoimintamallien muotoja, joilla on markkinapotentiaalia. Rajoitustoimien myötä monet julkiset ja yksityiset palveluntarjoajat siirsivät sisältöä verkkoon ilmaiseksi pitääkseen asiakaskunnan kiinnostuneena ja tyytyväisenä jyrkästi kasvaneen kulttuurisisällön kysynnän seurauksena. Vaikka ilmaisen ja digitaalisesti välitetyn kulttuurisisällön tarjoaminen ei ole pitkällä tähtäimellä kestävä, se on avannut oven monille tulevaisuuden innovaatioille. Tämän hyödyntämiseksi on tarpeen puuttua alan digitaalisten taitojen puutteeseen ja parantaa digitaalista esteettömyyttä suurkaupunkien ulkopuolelle. Huomioitavaa on, että digitaaliset sisällöt ja niiden tarjoaminen eivät kuitenkaan korvaa elävää kulttuurikokemusta tai kaikkia työnkuvia, joita niihin kuuluu. (Travkina & Sacco 2020, Emerging opportunities involving CCS.)

3.2 Vaihtoehtoiset mallit maailmalla

Tässä alaluvussa esittelen löytämiäni mielenkiintoisia vaihtoehtoisia ansainta- ja toimintamalleja ympäri maailmaa, joita on toteutettu tai kehitetty koronapandemian aikana. Esiin nostetut esimerkit on valittu niiden hyvän vastaanoton, innovatiivisuuden tai laajan mediahuomion takia. Esimerkkejä on haluttu tuoda esille työssä, jotta saadaan mahdollisimman kokonaisvaltaisen kuva toimintatapojen moninaisuudesta globaalisti.

Teatterin katsomiseen internetissä löytyy nykyään hyvin runsaasti alustoja, esimerkiksi Disney+ palvelun kautta voi katsoa Broadwayllä suuren suosion saaneen vuonna 2016 kuvattun *Hamilton* -musikaalin, joka on tarina Alexander Hamiltonista, joka oli yksi Yhdysvaltojen perustajista (Disney+ 2021). Myös joissain maissa Netflix palvelun kautta voi katsella näytelmätallenteita muun muassa Broadwaylta. (Broadwaydirect 2020). Lontoolaisen Shakespeare ‘š Globe -teatterin tallenteita voi katsella teatterin omasta suoratoistopalvelusta Globe Playeristä. (Globeplayer 2021). Teatteri on tunnettu esittämistään William Shakespearen näytelmistä ja teatteritilasta, joka on rekonstruktio vuonna 1599 rakennetusta teatterista, jossa Shakespearen näytelmät saivat ensi-iltansa. (Shakespeare’s Globe 2021). Palveluita, jotka keräävät yhteen tallenteita eri teattereilta, on myös, Digital Theatre, Stage2view ja Stream Theatre ovat kaikki kolme suoratoistopalveluita, joissa voi katsella eri teattereiden tallenteita näytelmistä ja musiikaleista.

National Theatre at Home on suoratoistopalvelu, josta voi katsoa laadukkaita brittiläisiä teatteriesityksiä. Palvelu on Lontoolaisen National Theatre teatterin palvelu, jonka se julkaisi markkinoille joulukuussa 2020. Suoratoistopalvelun tarjontaa kuuluu monia eri näytelmiä kuten, *Amadeus*, *The Cherry Orchard*, *Julie*, *Othello* ja *Phedre*. Palveluun lisätään kuukautisittain uusia näytelmätallenteita. Palvelun tarjonta oli ensimmäisen kerran kuluttajien saatavilla keväällä 2020 kun koronarajoitukset pakottivat teatterit sulkemaan ovensa. Huhtikuusta 2020 heinäkuuhun 2020 palvelun tarjonta oli nähtävillä National Theatre teatterin YouTube kanavalla joka torstai aina seuraavaan torstaihin saakka. YouTuben kautta esitetyille 16 eri näytelmälle kertyi kokonaisuudessaan yli 15 miljoonaa katsojakertaa 173 eri maasta. Hyvien katsojalukujen innoittamana teatterin tarjonta tuotiin suoratoistopalvelun muodossa kansainväliselle yleisölle jatkuvasti saataville. Palvelu toimii kuten muutkin suoratoistopalvelut ja on tilaajan katsottavissa koska vain. Palvelun hinta kuukausittain 9.99 puntaa tai 12 kuukauden tilauksella 99.99 puntaa, palvelusta voi myös vuokrata näytelmän katsottavaksi 72 tunnin aikaikkunalla hintaan 5.99–7.99 puntaa. (National Theatre 2020.)

Teatteriesityksiä löytyy myös kuunnelmien ystäville. Esimerkiksi amerikkalainen äänikirjapalvelu Audible tarjoaa tuhansia tunteja kuunneltavaa erilaisten äänikirjojen parissa. Audible on Amazon.com omistama yritys, joka on perustettu 1995. (Audible 2021.) Audiblen teatteriosasto

julkaistiin alustalla vuonna 2017 ja sittemmin julkaissut 36 tuotantoa alustallaan (Paulson 2020). Huhtikuussa 2020 Audible tarjosi rajallisen ajan valikoituja näytelmäkuunnelmia ilmaiseksi palvelussaan, nämä kuunnelmat olivat kuunneltavissa myös ilman palvelun tilausta. (Miller 2020.) Kun amerikkalainen teatterifestivaali Williamstown Theater Festival joutui peruuttamaan esityksensä koronaviruspandemian takia, se otti rohkean askeleen pelastaakseen esityksensä ja päätti nauhoittaa kaikki seitsemän suunniteltua produktiota ja julkaista ne ääniteinä äänikirja- ja puheviihdepalvelu Audiblella. Williamstownin kausi on ensimmäinen kokonainen ohjelmakausi, jonka Audible julkaisee kokonaan. (Paulson 2020.)

Skotlannissa kaksi teatteria, Pitlochry Festival Theatre ja The Royal Lyceum Theatre yhdistivät voimansa Naked Productions -tuotantoyhtiön kanssa koronapandemian aikana ja julkaisivat markkinoille Sound Stage -alustan. Sound Stage on immerstiivinen audiotheaterialusta, jossa esitetään kahdeksan näytelmään kerran kuukaudessa maaliskuusta 2021 eteenpäin. Sound Stage -näytelmiin varataan lippu normaalin teatterin tapaan. Näytelmien jälkeen järjestetään jälkikeskustelua juuri kuullusta näytelmästä. Sound Stage pyrkii luomaan teatterissa käymisen sosiaalisen elementit virtuaalisesti, Sound Stage -alustalla on muun muassa virtuaalinen baari, jossa vieraat voivat keskustella keskenään ja seurustella. (Pitlochry Festival Theatre 2021.)

Kanadassa kaksi teatteria on taistellut koronapandemian aiheuttamia rajoituksia vastaan siirtämällä teatteriesityksensä puhelinlankojen ääreen. Kanadalainen teatteri Outside the March Torontosta luo esityksiä, joita se kutsuu kokemuksiksi. Maaliskuussa 2020 Outside the March julkisti esityksensä *The Ministry of Mundane Mysteries*, joka on kustomoitu improvisoitu kerromallinen kokemus, joka tapahtuu viiden puhelunkeskustelun aikana. (Outside the March 2021a.) Lipun oston yhteydessä pyydetään kertomaan asiasta, jonka haluaa saada ratkaistuksi, kuten esimerkiksi jonkin esineen katoaminen tai oudot sattumat. Ministeriö ei ota ratkaistavaksi liian vaikeita tapauksia, kuten murhia. Esitys jakautuu viiden päivän ajalle kymmenen minuutin puheluina ostajan valitsemaan ajankohtaan, jolloin tarkastajaa esittävä näyttelijä soittaa. Lipun hinta on 50 dollaria, johon lisätään kaukopuhelinkulut, mikäli puhelut soitetaan Pohjois-Amerikan ulkopuolelle. (Outside the March 2021b.) Tähän esitykseen voi osallistua myös Suomesta. Huhtikuussa 2021 tapauksia eli esityksiä on ratkaistu 1174 kappaletta 22 eri maasta. (Outside the March 2021c.)

Kanadalainen teatteri Convergence Theatre kehitti koronapandemian aikana näytelmän *The Corona Variations*, joka sisältää kuusi lyhyttä 10 minuutin puhelinnäytelmää (Convergence Theatre 2021a). Puhelut soitetaan kuuntelijalle kaikki saman illan aikana puolen tunnin välein. Kolmessa puheluista yleisö toimii pelkkänä kuuntelijana ja kolmessa muussa yleisö osallistuu näytelmään lukemalla vuorosanoja, jotka on toimitettu etukäteen (Convergence Theatre 2021b.) Näytelmää esitettiin huhti- ja toukokuun ajan vuonna 2020 (Convergence Theatre 2021a).

Brasilialainen, teatteriryhmä Os Satyros ei jäänyt pohtimaan mitä tekisivät São Paulon tiukkojen koronaeristystoimien alkaessa huhtikuussa 2020 vaan vastaus oli ohjaaja Rodolfo García Vázquezille ja käsikirjoittaja-näyttelijä Ivam Cabralille ilmiselvää: he jatkaisivat teatterin tekemistä tietenkin. Toukokuussa 2020 ensi-iltansa sai teatteriryhmän ensimmäinen Zoom-alustalla toteutettu digitaalinen näytelmä *A arte de encarar o medo* (Pelon kohtaamisen taito), joka käsittelee pandemia-aikaa dystopian keinoin: ihmisiä koronaeristyksen 5555. päivänä. Näytelmä on harjoiteltu kokonaan etänä ja osa näytelmän 15 näyttelijöistä ei ole tavannut toisiaan koskaan Zoomin ulkopuolella. Yksi teoksen vierailevista näyttelijöistä on ruotsalainen Ulrika Malmgren, joka osallistuu esityksiin kotoaan Tukholmasta. (TINFO 2020b.)

Perinteinen japanilainen Kabuki-teatterikin on koronapandemian aikana joutunut joustamaan ja aloitti kesäkuussa 2020 teatteriesitykset Zoom -palvelun välityksellä. Kabuki-teatteri on yli 400 vuotta vanha teatterin muoto, jossa kaikki esiintyjät ovat miehiä. Teatterissa yhdistyy perinteinen japanilainen musiikki, tanssi, tarinankerronta ja puvustus. Teatterisulkujen takia Kabuki-teatterin tunnetuin näyttelijä Matsumoto Koshiro alkoi kehittää virtuaalista Kabuki-esitystä. Tuloksena syntyi Zoom-Kabuki, jossa näyttelijä esittää *Chu shin gura* -näytelmää. Näytelmästä esitettiin yhteensä 11 esitystä. Koshiro yhdisti esityksessään etukäteistaltiointeja ja live-esitystä, jolloin hän pystyi esittämään montaa hahmoa samanaikaisesti ruudulla. (Euronews 2020.)

New Yorkissa sijaitseva taiteilijaryhmä Great Small Works järjesti virtuaalisen Toy Theatre Festival -festivaalin, jonka avulla tarjottiin alusta kansainvälisille taiteilijoille esiintyä. Festivaaliin oli avoin haku ja sitä pystyi seuraamaan Facebookin ja Zoomin kautta. Festivaaliin osallistui lyhyitä teoksia Saksasta, Kanadasta, Chilestä, Kiinasta, Meksikosta ja Yhdysvalloista.

Suurin osa näytöksistä oli erilaisia paperi- tai puunukke-esityksiä. Ensimmäisen kerran festivaali järjestettiin huhtikuussa 2020. (Hayes 2020.)

Vuonna 2020 kehitettiin myös teatteriesitys, joka yhdistää monia eri tekniikoita esityksessään ja toteutetaan internetin välityksellä. *The Case of the Hung Parliament - Sherlock Holmes: An Online Adventure* on virtuaalinen salapoliisitarina, joka sisältää live-esitystä, jossa voi olla vuorovaikutuksessa näyttelijöiden kanssa, immersivistä 360 teknologiaa ja yli 100 katsojan löydettävää vihjettä. Esityksen on tuottanut Lontoossa sijaitseva Les Enfants Terribles -teatteri yhteistyössä LIVR-esityspohjajarityksen kanssa. Esitys on kehitetty vuoden 2020 aikana ja sai ensi-iltansa 27. tammikuuta 2021. Esityksen aikana ratkotaan kuvitteellista murhaa ryhmän kanssa ja Dr Watsonin ohjaamana pakohuonetyyliin. Jos kukaan ryhmän jäsenistä ei ratkaise murhaa aikarajan puitteissa, Sherlock Holmes tulee paikalle ratkaisemaan rikoksen. (Les Enfants Terribles 2021a.) Esityksen voi varata omalle ryhmälleen tai osallistua esitykseen yksin julkiseen näytöksen tuntemattomien kanssa. Osallistujakoko molemmissa on kuusi henkilöä. Lipun hinta julkiseen näytökseen on 17,50 punttaa. Osallistuakseen katsoja tarvitsee tietokoneen internetyhteydellä, webkameran ja mikrofoniin. Esitystä varten on luotu oma mobiilisovellus, jonka kautta rikoksia ratkotaan esityksen edetessä. (Les Enfants Terribles 2021b.)

Kaikki teatterit eivät ole kuitenkaan siirtäneet näytöksiään internetin puolelle vaan ovat kehittäneet uusia tapoja toteuttaa live-teatteria, johon katsojat voivat edelleen tulla paikan päälle. Saksassa Berliinin kaupunki aloitti maaliskuussa 2021 pilottikokeilun, jonka tavoitteena on kehittää strategia, jolla kaupungin konserttitalot ja teatterit voitaisiin avata normaalisti pandemia-aikana. Pilottiprojekti sisälsi yhdeksän tapahtumaa, jotka järjestettiin seitsemässä eri tapahtumapaikassa 19.3–4.4. välisenä aikana. Osallistuakseen pilotin aikana järjestettäviin teatteriesityksiin katsojan piti käydä koronatestauksessa korkeintaan 12 tuntia aikaisemmin ja esittää sisäänpääsyn yhteydessä henkilötodistus ja lääkärin myöntämä virallinen tulos testin negatiivisuudesta. Esityksissä joka toinen penkki jätettiin tyhjäksi. Oliver Reese, The Berliner Ensemble -teatterin johtaja, kertoo, että ensimmäisen pilottiesityksen liput myytiin loppuun neljässä minuutissa. The Berliner Ensemble -teatterin kapasiteetti pilottinäytösten aikana oli 350 paikkaa yhtä esitystä kohden. Pilottikokeilun aikana koronaviruspandemian kolmas aalto oli juuri Saksassa alkanut. (Grenier 2021.)

Aasian puolella japanilainen Moonlight Mobile Theater on kehittänyt uuden tavan tuoda katsojat katsomaan näytöksiään turvavälit mielessä pitäen. Teatteri on rakentanut ympyrän muotoisen esiintymislavan, joka on suljettu ja katsojat istuvat kehän ulkopuolella omilla paikoillaan erotettuna toisistaan väliseinillä ja seuraavat esitystä postiluukun kokoisista aukoista. Kehän ympärillä on kolmekymmentä istumapaikkaa ja lava on mahdollista purkaa ja siirtää. Ensimmäiset esitykset esitettiin joulukuussa 2020 Nagoyan kaupungissa. Esityksiä on suunniteltu myös muihin kaupunkeihin. Teatteri kutsuu esiintymislavaa nimellä Peeping Garden, ja siellä esitetään *Dance House Kogane 4422* -esitystä. (Yamada 2021.)

Tšekkiläinen sirkusteatteriryhmä Cirk La Putyka avasi hetkellisesti Prahan Vanhankaupungin torille rakennukseen kulttuuri-ikkunan, jossa esitettiin lyhyitä 5 minuutin esityksiä. Esiintyjät esiintyvät rakennuksen sisällä ja katsojat istuvat ulkona. Katsojille oli varattu neljä paikkaa, jotta turvavälit voitiin säilyttää. Esityksiin jaettiin lippuja ryhmän nettisivuilla. Maksu oli vapaaehtoinen kannatusmaksu. (Hovet 2020.)

3.3 Covid-19 vaikutukset Suomen kulttuurikenttään, erityisesti teattereihin

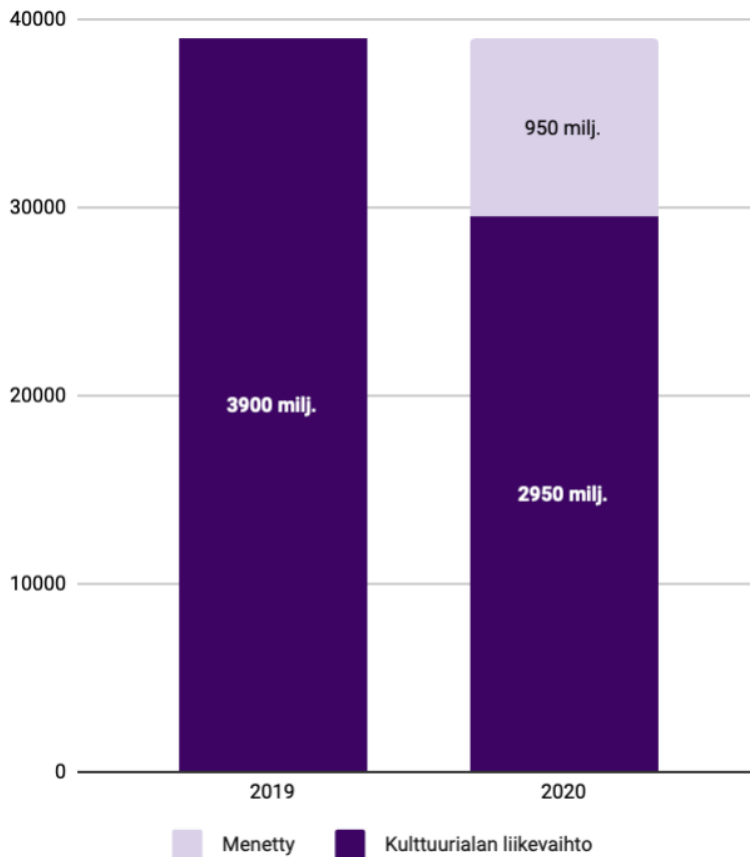
Tässä alaluvussa käyn läpi Covid-19-pandemian vaikutuksia Suomen kulttuurikenttään, tuoden esille varsinkin teatterialan tilannetta. Luvussa käsitellään Suomen kulttuurialan tilannetta ennen koronapandemian alkua, pandemian vaikutuksia kulttuurialan liikevaihdolle ja taloudelliselle tilanteelle. Käyn luvussa läpi myös, millainen vaikutus pandemialla on ollut kulttuurialan työllisyystilanteeseen. Lukuun on kerätty tietoa valtiollisista ja kunnallisista korona-avustuksista kuten myös muita rahoitusvaihtoehtoja, joita teatterit ovat käyttäneet.

Suomessa kulttuuri ja luovat alat työllistivät tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan 135 000 henkilöä vuonna 2018. Kulttuuriammateista palkansaajina työskenteli 73 % ja yrittäjinä 27 %. Yrittäjien osuus on huomattavan suuri verrattuna muihin ammatteihin, joiden osuudet olivat 87 % palkansaajia ja 13 % yrittäjiä. Pysyvässä työsuhteessa kulttuuriammateissa työskentelee 60 % työntekijöistä, 13 % prosenttia on määräaikaisia ja loput 27 % yrittäjiä. (Tilastokeskus 2019.) Vuonna 2018 kulttuurin ja taiteen osuus Suomen bruttokansantuotteesta oli 3,3 %. (Tilastokeskus 2020b.)

Vuonna 2019 Teatteri-, tanssi-, ooppera- ja sirkusesitysten katsojien kokonaismäärä oli yhteensä 4,0 miljoonaa ja esitysten kokonaismäärä oli 21 639 esityskertaa. Katsojiin ja esityskertoihin on laskettu mukaan myös ilmaisesitykset ja vierailijaesitykset. (TINFO 2020a, 6)

Suomessa koronaviruspandemia on vaikuttanut taiteen ja kulttuurin toimialaan hyvin voimakkaasti ja se on yksi eniten pandemiasta kärsineistä toimialoista (OKM 2020a, 9). Taiteen ja kulttuurin aloilla vaikutuksissa on alakohtaisia erityispiirteitä, mutta myös paljon yhteistä muihin aloihin. Ovien sulkeutuminen ja siten toiminnan pysähtyminen yhdistää mm. elokuva-, teatteri-, tanssi-, sirkus- ja musiikkialoja. Pandemian vaikutukset koskevat laajasti kaikkia kulttuurialan ammattiryhmiä. Esitysten ja toiminnan peruuntuminen tai siirtyminen aiheuttaa useiden osapuolten keskinäisriippuvuuksien vuoksi mittavia sopimuksellisia, aikataulullisia ja logistisia haasteita. Näiden vaikutuksesta kulttuurialalla työskentelevien ammattilaisten toimeentulo heikentyy organisaatioiden tilanteen vaikeutuessa. Etenekin teatterialalla kiinteistökustannukset juoksevat vaikka toiminta olisi lakkautettu ja aiheuttavat näin suuria menoeriä. OKM 2020a, 10).

Kulta RY:n julkaisemassa selvityksessä Leevi Saari tuo esille, että eri tilastotietokantoja yhdistelemällä vuonna 2020 Taiteet-, viihde-, ja virkistys -toimialan menetetylle liikevaihdolle on mahdollista esittää euromääräisiä arvioita. Saaren tekemän selvityksen mukaan toimialan arvioidaan menettäneen vuonna 2020 arviolta lähes miljardin euron edestä liikevaihtoa. Menetetty osuus on huomattava, noin neljännes toimialan ennustetusta vuoden 2020 kokonaisliikevaihdosta. (Saari 2021, 6)

Kuvio 4: Taide-, viihde-, ja virkistystoimialan menetetty liikevaihto 2020 (Saari 2021, 7).

Keväällä 2020 moni teatteri joutui sulkemaan ovensa hallituksen kokoontumisrajoitusten astuessa voimaan. Teatterin tiedotuskeskuksen tilaston mukaan VOS-teattereissa jouduttiin kauden aikana peruuttamaan 57 prosenttia suunnitelluista näytöksistä. Vuoden 2020 kevätkausi oli esitystoiminnan osalta vain puolikas, lipputuloja tuli vain niiltä kahdelta ja puolelta kuukaudelta, jolloin sai esittää. Monet teatterit joutuivat perumaan esitykset omista tuotannoista kuin myös tilattuja vierailuja, mikä on vaikuttanut erityisesti freelancereiden toimeentuloon. (TINFO 2020c). Osalle teattereista mahdollinen kesän toimintakauden peruuntuminen on ollut lähes katastrofaalista. Ryhmien tekemät perutukset ovat vaikuttaneet myytyjen lippujen myyntiin. Normaali koulu- ja päiväkotikiertuetoiminta oli kevään jäissä, eivätkä tavanomaiset tilaajat ole tehneet vierailuesitystilauksia syksyille kuten normaalisti. (OKM 2020a, 20).

Teattereiden sulkeminen ja esitysten lopettaminen on aiheuttanut valtavia tulonmenetyksiä. Ke-väällä 2020 Suomen Teatterit ry ja Teatterikeskus ry arvioivat koronavirustilanteen johtavan kotimaisten ammattiteatterien 18,6 miljoonan euron lipputulosten menetykseen. Suomen Har-rastajateatteriliiton toiminnanjohtaja Sanna Saarela kertoo Turun Sanomien haastattelussa ol-leensa yhteydessä yli puoleen liiton noin 500 jäseneteatterista. Saarelan mukaan tappiot laske-taan kymmenissä tuhansissa euroissa per teatteri katsojamäärien pudottua 50–70 prosenttia. (Haapanen 2021.)

Kaikki vetävät viimeisillä säästöillään, joita ei paljon ole, koska 99 prosenttia jä-senistämme on voittoa tavoittelemattomia yleishyödyllisiä yhdistyksiä. Kaikki elä-vät tällä hetkellä täysin kädestä suuhun, sillä lipputulot ovat teattereidemme tärkein tulonlähde (Haapanen 2021).

Teattereiden tulojen menetykset heijastuvat suoraan organisaatioiden toimintaan ja kykyyn työllistää esittävän taiteen ammattilaisia. (Teatterikeskus 2021.) Koronapandemia on kasvat-tanut taidealan työttömien määrää, sillä vuoden 2020 ensimmäisellä neljänneksellä taidealojen työttömiä työnhakijoita oli 480 henkeä eli 7 % enemmän vuoden 2019 ensimmäiseen neljän-nekseen verrattuna. Toisella neljänneksellä työttömien määrä kasvoi lähes 4 000 hengellä eli 57 prosentilla vuoteen 2019 toiseen neljänneksen verrattuna. Kolmannella neljänneksellä määrä kasvoi 2 000 hengellä eli 33% vuodentakaisesta. Lomautettuja oli työttömistä työnhaki-joista toisella vuosineljänneksellä 18 prosenttia ja kolmannella vuosineljänneksellä 10 prosent-tia. (Tilastokeskus 2020c.)

Opetus – ja kulttuuriministeriön tammikuussa 2021 teettämän kyselyn mukaan näyttämötaiteen yhteisöistä 60 % vastaajista oli vuoden 2020 aikana lomauttanut tai keskeyttänyt palkanmak-sun. 48 % vastaajista olettaa vuoden 2021 alkupuoliskolla käyvän samoin. 56 % toimijoista oli vähentänyt rekrytointeja vuoden 2020 aikana ja 63 % arvioi niiden vähenevän yhä kevään 2021 aikana. Raportista tulee kuitenkin ilmi, että yhteisöjen välillä on huomattavia eroja, eikä kaikilla yhteisöillä ole henkilökuntaa, jota lomauttaa. (OKM 2021c, 58.)

Koronarajoitusten takia teatterien katsojakapasiteettia on jouduttu rajoittamaan ja tämä tarkoittaa, että jokainen esitys on tappiollinen. Esitysten kustannuksissa joudutaan säästämään monin

keinoin, esimerkiksi freelancer-vierailijoista luopumisella ja kotimaisten kantaesitysten ja taiteellisten riskien karsimisella. On vaarana, että ohjelmistot kapenevat taiteellisesti kunnianhimmottomiksi, jos taloudellisten menetysten pelossa uudenlaiset ja kokeilevat esitykset perutaan. (Saveljeff 2020).

Cuporen Ja Taiken barometrin alustavista tuloksista ilmenee koronapandemian vaikutuksia taide- ja kulttuurikentällä kuntatasolla sekä taiteilijoiden työskentelyedellytyksiin. Useimmiten vaikutukset ovat olleet negatiivisia, töiden peruuntumista, siirtymistä tai vähenemistä ja tätä kautta usein myös suuria taloudellisia ongelmia. Pieni osa barometriin vastaajista kertoi myös pandemia-ajan positiivisista vaikutuksista. Mahdollisuudet keskittyä paremmin taiteelliseen työskentelyyn ja taiteen tekemiseen olivat joillakin parantuneet. (Cupore 2021.)

Anne Saveljeff joka on Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liiton, TEMEn päätoimittaja tuo esille artikkelissaan että moni teatteriesitys, festivaali ja muu kulttuurialan tapahtuma on tuotettu sen varassa, että ammattilaiset harrastavat omaa ammattiaan polkuhintaan tai palkatta. Pitkittyneen koronapandemian takia oikeus ansiosidonnaiseen päivärahaan on loppumassa monilta. Ansiosidonnaisen kesto on työhistoriasta ja iästä riippuen joko 300, 400 tai 500 päivää. Moni putoaa Kelan työmarkkinatuella eikä uutta työssäoloa voi kerryttää, jos työtä ei ole ja työnteko on estetty. Saveljeffin mielestä taide- ja kulttuuriala tarvitsee Suomen hallitukselta EXIT-strategian selviytyäkseen. Satunnaiset korona-apurahat eivät pelasta koko alaa, Saveljeffin mielestä julkinen tuki oli riittämätöntä ennen koronaa ja on sitä edelleen. (Saveljeff 2021.)

Koronapandemia on heiluttanut kulttuuri ja taidealojen toimijoiden toimeentuloa, johon on yritetty vastata kohdennetuilla avustuksilla. Koronapandemian alettua tukea on jaettu kulttuurialalla valtiollisella ja kunnallisella tasolla. Maaliskuussa 2020 korona-avustuksia jaettiin hätäapuna OKM, Taiken ja suurten suomalaisten säätiöiden toimesta yhteensä 1,6 miljoonaa euron edestä taide- ja kulttuurialan ammattilaisille. Tuki kanavoitiin Taiken kautta 3000 euron apurahoina hakijoille, jotka olivat koronaepidemian vuoksi menettäneet taiteelliseen työhön perustuvia työtilaisuuksia tai ansaintamahdollisuuksia. Hakemuksia ensimmäisellä kierroksella tuli 3733 ja apurahan sai 533 hakijaa eli 14 % hakijoista. (Taike 2020a)

Keväällä 2020 OKM jakoi korona-avustuksia kulttuurialojen yhteisöille lähes 11 miljoonaa edestä. Avustuksia varten järjestettiin haku ja hakijoista 61 prosenttia sai avustuksen. Avustuksia myönnettiin sellaisten talousvaikutusten lieventämiseen, jotka olivat syntyneet 13.3.–31.5.2020 välisenä aikana. (OKM 2020c). Kansallisille taidelaitoksille, valtionosuutta saaville museoille, orkestereille ja teattereille ja taiteen perusopetuksen ylläpitäjille myönnettiin lähes 21 miljoonaa euroa. Valtionosuuden piirissä olevien teattereiden osuus tästä summasta oli 9 763 000 euroa. Vuonna 2020 valtionosuuden piirissä toimivista 57 teatterista 55 jätti hakemuksen. (OKM 2020d.) Taike avasi keväällä 2020 kaksi hakukierrosta korona-apurahojen hakuun luovien alojen sekä kulttuuri- ja taidealan ammattilaisille. Näiden kahden haun kautta Taike jakoi yhteensä 10,3 miljoonaa euroa ja hakemuksia hakuihin tuli yhteensä yli 9000. (Taike 2020b)

Keväällä 2020 OKM linjasi, että kulttuurilaitosten sulkeminen ja tästä johtuvat mahdolliset toiminnan tai henkilöstön leikkaukset eivät vaikuta valtionosuustukien määrään vuonna 2020 eivätkä ne johda maksujen takaisinperintään. Tämä heijasti harkinnanvaraisten avustusten järjestelmässä harvinaista joustavuutta. (Jakonen, Luonila, Renko & Kanerva 2020, 53.) Lokakuussa 2020 OKM myönsi yli 7 miljoonaa euroa avustuksina koronavirusrajoitusten vuoksi peruuntu-neille tai ennakoitua pienempinä toteutuville kulttuuritapahtumille. (OKM 2020e) Joulukuussa 2020 OKM myönsi 17 miljoonaa euroa korona-avustuksia niitä hakeneille valtionosuutta saaville museoille, teattereille, orkestereille ja kansallisille taidelaitoksille. Teattereiden osuus tästä oli 10 miljoonaa euroa. (OKM 2020f) Suomen hallitus on hyväksynyt myös muita tukipaketteja ja lisätalousarvioesityksiä kuten vuoden 2020 seitsemän, jossa kulttuurin ja taiteen alojen kanalta keskisintä oli rahapelitoiminnan tuottojen laskun kompensointi josta 75,2 miljoonaa euroa kohdistuu taiteen edistämiseen. (Valtioneuvosto 2020e) Vuoden 2021 puolella kulttuuri ja taiteenaloille on ehdotettu jaettavaksi 127,4 miljoonaa euroa (Valtioneuvosto 2021). Julkisen rahoituksen lisäksi haettavana on ollut myös muita vaihtoehtoja. Business Finland on jakanut toiminnan kehittämistukia vuoden 2020 aikana monille aloilla ja luoville aloille rahoitusta on kohdennettu 81 miljoonaa euroa. (Business Finland 2020, dia 3.)

Julkisen sektori ei ole ollut pandemian aikaan toimeton, mutta kulttuuripolitiikan kriisinhallinnassa on kuitenkin ollut puutteita ja aukkoja. Julkisen puolen tuet ovat kohdistuneet huonosti

olemassa olevien kulttuuripolitiikan tuki-instituutioiden ulkopuolisille toimijoille ja taiteen vapaalle kentälle. Freelance toimijoille ja yksinyrittäjille kohdistettiin tukea vasta vuoden 2021 toinen lisätalousarviossa. Nykyiset toimet ovat olleet luonteeltaan melko lyhytkestoista ensihoitoa ja toimet kulttuurialan parantamiseksi ja uudistamiseksi pitkällä aikavälillä ovat olleet vähissä. (Saari 2021,17.)

Muitakin rahoitusvaihtoehtoja on kokeiltu. Pienemmät teatterit kuten esimerkiksi Turun Ylioppilasteatteri ja helsinkiläinen Teatteri Toivo ovat perustaneet joukkorahoituskampanjoita mesenaatti palveluun. Turun Ylioppilasteatteri ja Teatteri toivo ovat molemmat perustaneet kampanjansa keräämään varoja teatterin pystyssä pitämisen turvaamiseksi. (Mesenaatti 2021a; 2021b). Myös Suomen Harrastajateatteri Liitto on perustanut kampanjan auttaakseen harrastajateatterikenttää (Mesenaatti 2021c).

3.4 Vaihtoehtoiset mallit koronan keskellä Suomessa

Tässä alaluvussa esittelen löytämiäni mielenkiintoisia vaihtoehtoisia ansainta- ja toimintamalleja, joita on toteutettu tai kehitetty koronapandemian aikana. Luvussa esitellään vaihtoehtoja ympäri Suomea, Pirkanmaata lukuun ottamatta. Esiin nostetut esimerkit on valittu niiden hyvän vastaanoton, innovatiivisuuden tai medianostojen takia. Esimerkkejä on haluttu tuoda esille työssä, jotta saadaan mahdollisimman kokonaisvaltainen kuva toimintatapojen moninaisuudesta Suomessa.

TINFO avasi palvelun maaliskuussa 2020 palvelusivun digitaalisten esitysten ja teostallenteiden keräämiseen. Teatteri kotisohvalle -palvelusivun on jatkuvasti päivittyvä sivu, johon teatterit voivat ilmoittaa tulevat livelähetykset ja tallenteet. Sivulle on kerätty kattava kokoelma verkossa tapahtuvista esityksistä ja teostallenteista. (TINFO 2020d.)

Digitaalisuutta on teatterikentällä hyödynnetty runsaasti koronapandemian aikana. Imatralainen harrastajateatteri IRTI-Teatteri jatkoi toimintaansa keväällä 2020 Covid-19-pandemian iskiessä netin puolella. IRTI-teatteri siirsi harjoituksensa Discord-alustalle ja kesälle 2020 alettiin suunnittelemaan etänäytelmää *Kuka Löytäisi Minut*, joka toteutettiin kokonaan etänä Discord-

palvelimella. (Suomen Nuorisoseurat 2021). *Kuka Löytäisi Minut* -näytelmä on tekstipohjainen reaaliajassa esitettävä esitys, joka sisältää myös videoita (IRTI-Teatteri 2020). Esityksen aikana näyttelijät olivat fyysisesti Imatralla, Turussa ja Helsingissä ja katsojat ympäri Suomea. IRTI-Teatteri kehitti uuden tavan tehdä teatteria ilman paikkasidonnaisuutta. Toiminnalla tavoitettiin myös teatterille uutta katsojakuntaa, 15–30-vuotiaita PC-pelaajia, joille Discord on alustana tuttu. IRTI-Teatterille myönnettiin tästä innovaatiosta Suomen Nuorisoseurojen vuosittain jakama Vuoden Teatteriteko-palkinto eli Esko-patsas. (Suomen Nuorisoseurat 2021.)

Uusia suoratoistopalveluita on myös kehitetty koronapandemian aikana. Karanteeniteatteri on keväällä 2020 näyttelijä Tatu Mönttisen perustama suoratoistopalvelu, joka työllistää suomalaisia ammattinäyttelijöitä. Karanteeniteatteri toimii kuten oikea teatteri eli sillä on ohjelmisto, jonka mukaan esityksiä striimataan tiettyinä aikoina. (Karanteeniteatteri 2021a.) Keväällä 2021 ohjelmistossa on viisi näytelmää ja teatterifestivaali Karanteeniteatteri Muksufestarit, johon kuuluu kolme tallennetta (Karanteeniteatteri 2021b). Karanteeniteatterin yhteistyökumppani on Helsingin kulttuuri- ja tapahtumapaikka Tiivistämö, joka tuo hankkeeseen tilan ja tekniikan. Tiivistämön tiloista striimataan live-esityksiä ja tehdään myös tallennuksia. Karanteeniteatterin esittämä ensimmäinen näytelmä oli Tatu Mönttisen monologinäytelmä *Matti Nykänen – Hyppy Sumuun*. (Koivisto 2020.) Karanteeniteatteri tarjoaa myös striimaus- ja tallennepalveluita teattereille (Karanteeniteatteri 2021a).

Turussa Linnateatteri aloitti keväällä 2020 striimatun teatterin teon Covid-19-rajoitusten astuttua voimaan. Sohvateatteri-konseptia hiottiin keväällä kolmen esityksen verran. Lapsille suunnattu esitys *Tatu ja Patu, Syömään!* keräsi ennennäkemättömät katsojaluvut, lippuja myytiin esitykseen yli 4000 ja Linnateatterin arvion mukaan ruutujen takana oli jopa 10 000 ihmistä. Kevään 2020 positiivisten asiakaspalautteiden rohkaisemana konseptia jatkettiin syksyllä 2020 *Linnateatteri Tonight Show* -esityksillä. (Amusa 2020.) Keväällä 2021 Linnateatterin Sohvateatterin ohjelmistoon kuuluu neljä näytelmää, joiden tallenteisiin voi ostaa lipun Nettilippu.fi -palvelun kautta. Lippujen hinnat vaihtelevat 9,90–19,90 euron välillä. Näytöksiin voi myös ostaa kannatuslipun, joka tukee teatterin toimintaa. Sohvateatteri -konsepti tulee olemaan jatkossa pysyvä osa Linnateatterin ohjelmistoa, eikä pelkkä korona-ajan ratkaisu. (Linnateatteri 2021.)

Vuonna 2020 on myös tuotettu luovia videoteoksia kuten Dramaturgi Anna Krogeruksen perustama someteatteri Koronankohottamat. Krogerus toi taiteentekijät yhteen koronapandemian aikana perustamalla someteatteri Koronankohottamat monologisarjan *19 Kiellettyä Kosketusta – Ja Vähän Yli*. Teos on videoiden kautta toteutettu liverunosarja, joka on julkaistu Koronankohottamat -Facebook-sivulla ja -YouTube-kanavalla. Krogerus toi ideansa esiin kollegoille Facebookissa ja projektiin ilmoittautui mukaan monia eri alojen ammattilaisia. Lopulta tekijöitä oli mukana 96. (Tawasti 2020; Piippo 2020.) Vapaaehtoiset jaettiin kolmen henkilön ryhmiin, jotka saivat lähtökohdaksi toteuttaa lyhyen teoksen aiheesta, joka kosketti juuri sillä hetkellä. Työryhmät saivat Krogerukselta kolme päivää aikaa teoksen suunnitteluun ja toteutukseen. videoita julkaistiin suunniteltua määrää reilusti enemmän: heinäkuussa 2020 Koronankohottamien tuotantoa oli ilmestynyt yli sata esitystä. Esitysmäärien kasvaessa myös ilmaisukeinot olivat laajentuneet teatterista ja runoudesta musiikkiin, tanssiin ja kuvataiteeseen. (Piippo 2020.)

Puhelinten kautta on myös toteutettu teatteria koronapandemian aikana. Todellisuuden Tutkimuskeskus (TTK), joka on Helsingissä toimiva esitystaiteen ammattilaisten kollektiivi, kehitti kevään 2020 poikkeusolojen inspiroimana esityksen *Utooppiset Puhelinmatkat* (Todellisuuden Tutkimuskeskus 2021a ;2021b). *Utooppiset Puhelinmatkat* on sovellettu teoksesta *Utopiakonsultaatio*, joka on esityksellinen palvelu, jossa utopiakonsultin eli esittäjän johdattelemana asiakas etsii uusia tapoja sijoittua ympäröivään todellisuuteen (Todellisuuden Tutkimuskeskus 2021b; 2021 c). *Utooppiset Puhelinmatkat* on yhdelle ihmiselle kerrallaan toteutettava esitys, joka tapahtuu puhelimen välityksellä tilaajan kotisohvalla tai muussa valitsemassa paikassa. Esitykseen varataan aika ostamalla se nettikaupasta. (Todellisuuden Tutkimuskeskus 2021b.)

Espoossa sijaitseva Teatteri Hevosenkengä, joka on lastennäytelmiin ja nukketeatteriin erikoistunut ammattiteatteri kehitti keväällä 2020 Satupuhelin -palvelun, jossa näyttelijä kertoo lapselle sadun, jonka tilaaja on valinnut etukäteen. Satupuhelimeen varataan aika Teatteri Hevosenkengän nettisivuilta ja lastenteatteriin erikoistunut näyttelijä soittaa sovittuun aikaan. (Teatteri Hevosenkengä 2020a.) Satupuhelimen rinnalle kehitettiin Runoja ja Rupattelua -palvelu, jonka kautta voi tilata nettilomakkeella runopuheluita myös ikäihmisille (Teatteri Hevosenkengä 2020b).

Teatteri Hevosenkenkä julkaisi ensimmäisen kuunnelmansa keväällä 2020. Kuunnelmaksi muuntui 30 vuotta ohjelmistossa ollut *Kani Untuvakerä*. Kuunnelma on kuunneltavissa ilmaiseksi Hevosenkengän Satukanavalla. (Teatteri Hevosenkenkä 2020c). Satukanava on vuonna 2019 Teatteri Hevosenkengän perustama YouTube -kanava, jossa näyttelijä Eero Ahre lukee satuja. Syksyllä 2020 Teatteri Hevosenkenkä julkaisi *Karhu Jota Ei Ollutkaan* -sadun kuunnelmana Hevosenkengän Satukanavalla. *Karhu Jota Ei Ollutkaan* -näytelmä on Teatteri Hevosenkengän historian ensimmäinen esitys, joka esitettiin vuonna 1975. (Teatteri Hevosenkenkä 2020b). Teatteri Hevosenkenkä esitti vuoden 2021 ensimmäisen ensi-iltansa virtuaalisessa muodossa helmikuussa. Näytelmä *Koirakampaamo Villa Koiranen* on katsottavissa tallenteena ja esitys on lipun lunastaneen katseltavissa viikon verran. (Teatteri Hevosenkenkä 2021). Lippu on hinnaltaan 14,50 €. Näytökseen myydään myös 20 euron hintaisia tukilippuja, joilla tuetaan teatterin toimintaa. (Lippu.fi 2021).

Fyysisen teatterin toteuttamiseen on myös kehitetty luovia keinoja kuten Jyväskylässä sijaitsevan ammattiteatteri Teatterikoneen vastaiskun koronapandemian poikkeustilaan. Teatterikone kehitti keväällä 2020 uuden esityskonseptin nimeltään Ikkunateatteri. Esitystä esitettiin tilauksesta hoivakotien ja palvelutalojen ikkunoiden takana sisällä oleville ihmisille. Osa esityksistä toteutettiin pihalla katuteatterina, sopivan etäisyyden päässä katsojista. Suomen Teatterit ry myönsi 17.11.2020 Teatterikoneelle Ikkunateatterista Kultaisen papukaijamerkin luovasta esitysratkaisusta poikkeusaikana. (Teatterikone 2020.) Teatterikone on myös kehittänyt vanhoja esityksiään verkkoon sopiviksi etäesityksiksi. Ohjelmistossa on tällä hetkellä seitsemän erilaista tilattavaa esitystä. (Teatterikone 2021.)

4 MENETELMÄT

Tässä luvussa käyn läpi valitsemani tutkimusmenetelmät ja kerron, miten niitä käytettiin tässä opinnäytetyössä. Työhön valittiin tutkimusmenetelmiksi haastattelu, kysely ja dokumenttianalyysi. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina teemahaastatteluina ja kysely toteutettiin verkkokyselynä Webropol -ohjelmalla. Nämä aineistonkeruumenetelmät valittiin tutkimustyöhön niiden toisiaan tukevan luonteen vuoksi, jotta saatu aineisto antaisi mahdollisimman tarkan ja laajan kuvan erilaisten teatterien toiminnasta Covid-19-pandemian aikana. Haastatteluiden avulla kerättiin laadullista tietoa valikoitujen alan toimijoiden tilanteesta ja kyselyllä saatiin mahdollisimman laajalti tietoa myös Pirkanmaan alueella toimivilta pienemmiltä toimijoilta. Dokumenttianalyysi mahdollistaa kyselyn ja haastattelun antaman aineiston vertailua muuhun verkosta ja kirjallisuudesta löytyvään aineistoon, sekä mahdollistaa kyselystä ja haastattelusta saadun tiedon täydentämistä. Dokumenttianalyysi on tärkeä menetelmä Covid-19-pandemian hektisyyden takia: haastattelu ja kysely sijoittuvat tiettyyn ajankohtaan pandemiassa, eivätkä välttämättä kaikki vastaukset kuvasta täysin pandemian eri ajallisia vaiheita. Saamani tutkimusaineisto painottuu 2020 syksyn ja 2021 alkukevään välille.

4.1 Haastattelu

Keräsin haastattelututkimuksen avulla laadullista aineistoa, jonka tarkoituksena oli tuoda esille tarkempaa tietoa suoraan alan toimijoilta. Haastattelut toteutettiin loka – marraskuussa 2020. Haastattelut sijoittuvat aikaan, jolloin rokotteita koronavirusta vastaan ei vielä ollut kehitetty. Ensimmäiset koronarokotteet saapuivat suomeen joulukuussa 2020 ja ensimmäinen suomalainen rokotettiin 27.12.2020. (Vaarala 2020.) Haastattelun kahdeksaa eri toimijaa, joista jokainen valittiin tarkoituksenmukaisesti. Haastateltaviksi valittiin Tampereelta kaksi kaupungin suurinta teatteritoimijaa, Tampereen Teatteri ja Tampereen Työväen Teatteri. Nämä kaksi toimijaa valittiin haastateltaviksi valtakunnallisen merkittäväyhtensä vuoksi ja koska molemmat jatkoivat

toimintaansa koronapandemian aiheuttamista rajoituksista huolimatta. Haastateltavaksi valittiin myös Pyynikin kesäteatteri, joka on julistanut itsensä Suomen kansalliskesäteatteriksi (Pyynikin kesäteatteri 2021). Pyynikin kesäteatteri valittiin, koska haluttiin selvittää, miten koko kesäkauden peruuttaminen on vaikuttanut teatterin toimintaan. Pirkanmaan muista kunnista haastateltaviksi valittiin Viialan Teatteri, joka on harrastajateatteri, Valkeakosken Kaupunginteatteri, joka on Valkeakosken kaupungin omistama harrastajateatteri ja Kangasalan Pikkuteatteri. Haastateltaviin valittiin myös kiertävä teatteri Täsmäteatteri ja teatterifestivaali Tampereen Teatterikesä. Nämä toimijat valittiin koska kaikissa paitsi Tampereen Teatterikesä - festivaalissa toiminta on jatkunut poikkeusolojen aikana. Haastattelun tarkoituksena oli antaa yksilöidympää tietoa ja syväluotaavampi katsaus kunkin teatterin toimintaan. Halusin saada aineistoa, joka kuvastaa juuri kunkin teatterin toimintaa heidän omasta näkökulmastaan – miten koronapandemia on näkynyt vaikutuksiltaan teatterin toiminnassa, ja mitä muutoksia ja mahdollisia kehitysideoita teatterissa on tehty.

Haastattelumetodina käytin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Haastattelun teemoina olivat yleiset teatterin toimintaan liittyvät taustatiedot; henkilöstö, ansaintamallit ja avustukset; ohjelmisto ja toteutustavat, sekä tulevaisuus. Valitsin nämä teemat haastattelurunkooni, jotta saisin mahdollisimman tarkkan kuvan teatterin normaalitoiminnasta ja asiakasmääristä, sekä mahdollisimman yksilöidyn kuvauksen teatterien toiminnan ja ohjelmiston muutoksista Covid-19-pandemian ajalta.

Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset on laadittu ennakoon, mutta kysymysten järjestystä voidaan muuttaa haastattelun kulun mukaisesti. Tilanteeseen soveltumattomat kysymykset voidaan jättää esittämättä ja vastaavasti voidaan kysyä haastattelun kuluessa mieleen tulevia kysymyksiä. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 108.) Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit, teema-alueet, on ennalta määrätty. Menetelmästä puuttuvat kuitenkin strukturoidulle haastattelulle tyypillinen kysymysten tarkka muotoilu ja järjestys. Haastattelun aikana varmistetaan, että ennalta päätetyt teema-alueet käydään haastateltavan kanssa läpi, mutta näiden järjestys ja laajuus voivat vaihdella haastattelusta toiseen. Esimerkkisi jos haastateltavina on eri asemissa tai työnkuvissa olevia henkilöitä, teemojen painitukset saattavat poiketa eri haastatteluissa. (Eskola, Lätti & Vastamäki 2018).

Haastattelu valittiin yhdeksi tutkimusmenetelmäksi koska sen koettiin sopivan tutkimuksen laatuun ja tuomaan lisäarvoa pääsemällä lähemmäs alan toimijoita. Haastattelu valittiin myös koska sen etuna on ennen kaikkea joustavuus. Haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä, selventää ilmausten sanamuotoa ja käydä keskustelua tiedonantajan kanssa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 3.1 Kysely ja haastattelu) Joustavaa haastattelussa on myös se, että kysymykset voi esittää siinä järjestyksessä kuin tutkija katsoo aiheelliseksi. Haastattelussa tärkeintä on saada mahdollisimman paljon tietoa halutusta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 3.1 Kysely ja haastattelu).

Haastatteluista kolme toteutettiin kasvotusten ja loput viisi toteutettiin verkon välityksellä Teams-alustaa käyttäen. Haastattelut tallennettiin haastateltavien luvalla, jotta jälkeenpäin olisi helppo palata haastattelutilanteeseen uudestaan (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 107).

4.2 Kysely

Tutkimuksen toisena tutkimusmenetelmänä käytettiin kyselyä, tarkemmin määriteltynä verkkokyselyä. Kyselylomake on yksi perinteisimmistä tavoista kerätä tutkimusaineistoa, ja sen perinteisin versio on paperilla toteutettu kysely. Nykyisin verkon välityksellä tehtävät kyselyt ovat yleisiä muun muassa niiden taloudellisuuden ja nopeuden takia. (Valli 2018).

Kyselyn tarkoituksena oli selvittää millaisia vaihtoehtoisia toiminta- ja ansaintamalleja Pirkanmaan teatteritoimijat ovat kehittäneet koronan aikana. Kyselyn tavoitteena oli tavoittaa mahdollisimman monta Pirkanmaan alueen teatteritoimijaa ja saada vastauksia muun muassa myös pienempien paikkakuntien harrastajateattereilta. Kysely lähetettiin sähköpostilla kaikille 57 Pirkanmaan teatteritoimijalle, joiden tiedot kerättiin TINFOn teatterihaun kautta. Kyselyyn vastattiin anonyymisti verkkolinkin kautta.

Kysely jaettiin neljään eri osaan: yleisiin kysymyksiin, henkilöstöä koskeviin kysymyksiin, ansaintamalleja ja avustuksia koskeviin kysymyksiin ja ohjelmistoon sekä toteutustapoihin liittyviin kysymyksiin. Yleiset kysymykset koskivat teatterin sijaintia ja toimintatyyppiä. Henkilöstöön liittyvät kysymykset käsittelivät teatterien työntekijämäärää, mahdollisia Covid-19-pandemian ajan lomautuksia ja mahdollisia säästötoimenpiteitä vuodelle 2020. Ansaintamalleja ja avustuksia koskeva osio keskittyi teatterien normaaleihin tulomalleihin, mahdollisiin uusiin

Covid-19-pandemian aikana kehitettyihin ansaintamalleihin, eri avustuksiin ja niiden hyödyntämiseen sekä Covid-19-pandemian muihin talousvaikutuksiin. Ohjelmistoa ja toteutustapoja koskeva osio keskittyy teatterien poikkeusolojen aikaiseen toimintaan, asiakasmääriin ja lipputuloihin, asiakasryhmiin ja niiden mahdollisiin muutoksiin, mahdollisiin esitysten vaihtoehtoihin toteutustapoihin, mahdollisiin ohjelmistomuutoksiin ja lopulta kysymykseen, joka kartoittaa kuinka pitkään kunkin teatterin olisi mahdollista jatkaa tuotantosunnitelman mukaista esitystoimintaa ilman lisätukea. Kysymysmuotoina kyselyssä oli avoimia kysymyksiä, valinta- ja monivalintakysymyksiä. Kyselyssä oli kokonaisuudessaan 22 kysymystä.

Kysymyksissä oli monia avoimia kohtia koska haluttiin antaa vastaajalle tilaisuus vastata haluamansa laajasti kuhunkin valittuun kysymykseen. Työn kannalta tärkeäksi koettiin, että vastaukset ovat mieluummin liian laajoja kuin liian lyhyitä. Vaikka kysely olikin tutkimuksen määrällinen tutkimusmenetelmä, haluttiin kyselyyn sisällyttää myös laadullisia kysymyksiä, joissa halutessaan vastaaja voi laventaa antamaa tietoaan haluamallaan tarkkuudella.

4.3 Dokumenttianalyysi

Dokumenttianalyysi on menetelmä, jossa pyritään tekemään päätelmiä kirjalliseen muotoon saatetusta aineistosta. Tarkastelun kohteena olevat dokumentit voivat olla esimerkiksi www-sivut, lehtiartikkelit, puheet ja muut kirjalliset materiaalit. Dokumentteihin voidaan lukea kaikki tutkittavasta ilmiöstä kirjoitettu, puhuttu tai kuvattu materiaali. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 136). Dokumenttianalyysiä käytetään yleensä muihin tiedonkeruumenetelmiin yhdistettynä, jolloin sen avulla saadaan lisänäkökulmia kehitettävään asiaan. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 43).

Dokumenttianalyysi valittiin kolmanneksi aineistonkeruumenetelmäksi työhön sen tarjoaman muuta tutkimusaineistoa tukevan vaikutuksensa takia. Työn kannalta koettiin tärkeäksi, että saatua tutkimusaineistoa voidaan tarvittaessa täydentää, jotta muun muassa vaihtoehtoisia toiminta- ja ansaintamalleja on riittävästi esiteltävänä tutkimustyön merkittävyyden kannalta. Dokumenttianalyysi valikoitui kolmanneksi aineistonkeruumenetelmäksi vasta tutkimustyön loppuvaiheilla täydentävän luonteensa takia. Dokumenttianalyysiä toteutettiin tässä työssä käy-

mällä läpi aiheeseen liittyviä www-sivuja, tiedotteita, raportteja ja tilastoja. Dokumenttianalyysi osoittautui tärkeäksi menetelmäksi Covid-19-pandemian hektisyyden takia: haastattelu ja kysely sijoittuvat tiettyyn ajankohtaan pandemiassa, eivätkä välttämättä kaikki vastaukset kuvasta täysin pandemian eri ajallisia vaiheita, joten dokumenttianalyysi täydentää hyvin näitä puutteita.

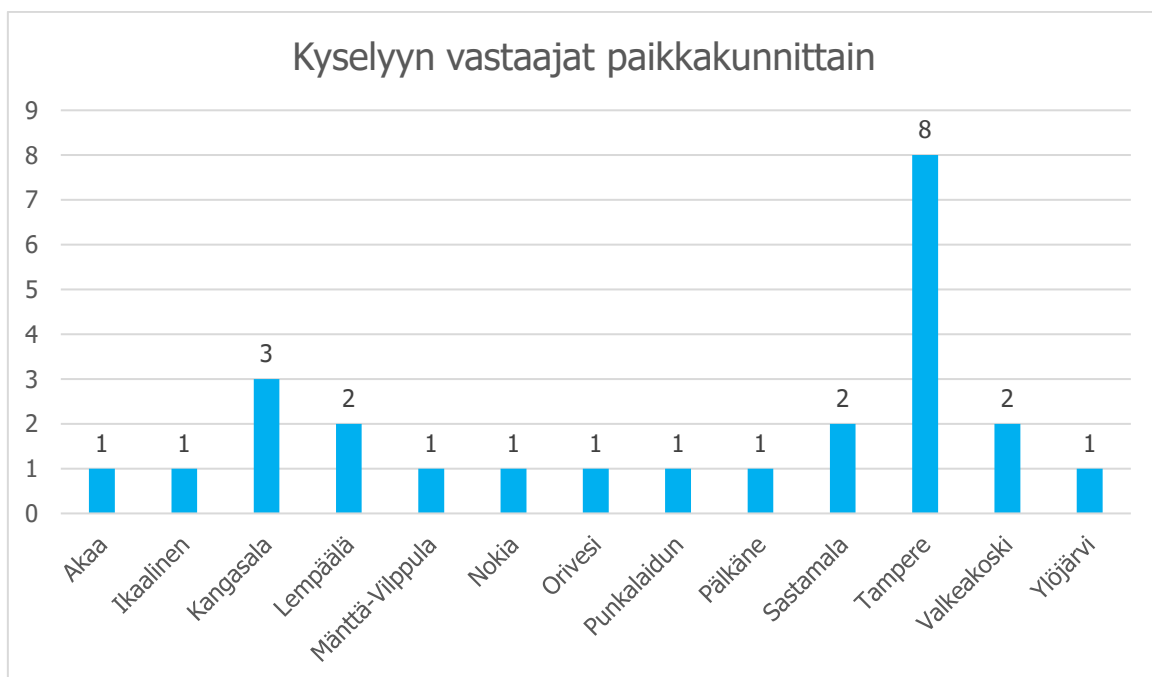
5 ANALYYSI JA TULOKSET

Tässä luvussa esittelen tutkimusmenetelmieni avulla keräämäni tulokset ja analysoin niitä. Opinnäytetyössä käytettiin sisällönanalyysiä ja teemoittelua menetelminä tutkimusaineiston läpikäyntiin. Sisällönanalyysillä tarkoitetaan systemaattista ja objektiivista lähestymistapaa aineiston läpikäyntiin. Sisällönanalyysi valikoitui analyysimenetelmäksi opinnäytetyöhön sen monen kaltaisiin aineistoihin soveltuvuutensa vuoksi. Sisällönanalyysi sopii menetelmänä niin strukturoituun kuin strukturoimattomaankin aineistoon. Sisällönanalyysillä pyritään saamaan aineisto järjestettyä johtopäätösten tekoa varten. Sisällönanalyysissä etsitään tekstin merkityksiä ja pyritään kuvaamaan aineiston sisältöä sanallisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 4.4 Sisällönanalyysi.)

Menettelin tutkimusaineiston kanssa siten, että painotin aluksi aineiston analysoinnissa sisällönanalyysiä. Aluksi pelkistin saamani tutkimusaineiston, karsien matkassa tutkimukselleni epäoleelliset asiat pois. Tämän jälkeen hyödynsin teemoittelua analyysimenetelmänä aineiston ryhmittelyn eli klusteroinnin vaiheessa, jotta saisin saadusta aineistosta mahdollisimman paljon irti tutkimuksen toimintaympäristön moninaisuuden ja oheisilmiöiden runsauden vuoksi. Oheisilmiöillä tarkoitan tässä kontekstissa muun muassa näytösten peruuntumisen, työttömyyden, lipputulomenetyksen, kävijämäärien ynnä muiden asioiden korrelaatioita, jotka pystytään yhdistämään ryhmittelemällä ja teemoittelemalla tutkimukselle hyödyllisiksi kokonaisuuksiksi yhteen. Teemoittelussa painottuu, mitä kustakin teemasta on sanottu. Teemoittelu mahdollistaa tiettyjen teemojen esiintymisen vertailemista kerätyssä aineistossa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 4.1 Yleinen kuvaus analyysin toteuttamisesta.)

Tulokset on jaettu alalukuihin 5.1 Covid-19-Pandemian vaikutukset teattereiden toimintaan, 5.2 Covid-19- pandemian aikaiset toimintaratkaisut teattereissa ja 5.3 Avustukset Pirkanmaan teatteritoimijoille. Ensimmäiseen lukuun sisällytin esitysten peruutukset, rahalliset menetykset ja pandemian vaikutukset teattereiden kykyyn työllistää. Toisessa tuodaan esille ratkaisuja joihin teatterit ovat päätyneet pandemian aikana, kuten digitaaliset ratkaisut ja muutokset joiden avulla fyysisen teatterin esittäminen on ollut mahdollista. Kolmannessa esittelen avustuksia, joita Pirkanmaan teatteritoimijoille on myönnetty.

Kysely lähetettiin 57 toimijalle sähköpostin kautta avoimena nettilinkkinä, jolloin vastaukset pysyivät anonyymeinä. Kyselyyn vastasi 24 teatteria, joista 16 oli harrastajateattereita, kuusi ammattiteattereita ja kaksi ammatijohtoista harrastajateatteria. Kahdeksan vastaajista sijaitsi Tampereella, muut kunnat levittäytyvät tasaisesti, kuvio 5. Vastanneista ammattiteattereista kaksi kuuluu VOS lain piiriin. Koska 2/3 vastaajista on harrastajateattereita, on huomioitava tämä painotus muussa saadussa aineistossa.

Kuvio 5. Kyselyyn vastanneet paikkakunnittain.

5.1 Covid-19-pandemian vaikutukset teattereiden toimintaan

Käsittelen tässä aluvuossa läpi saamaani tutkimusaineistoa teemalla 'Koronan tuomat haasteet'. Koronapandemia on aiheuttanut monenlaisia haasteita teatterikentälle, jatkuvat koronarajoitusten muutokset ja tilanteen herkkyydet vaikeuttavat muun muassa ohjelmiston suunnittelua ja toteuttamista.

Haastateltavista kaikki paitsi Täsmäteatterin ohjaaja Meri-Maija Näykki, sanoivat koronaviruspandemian aiheuttaneen haasteita teattereidensa toiminnalle. Näykki kertoi ryhmän suunnitelmassa olleen viettä välivuotta toiminnasta mutta pandemia antoi inspiraatiota toteuttaa tuotantoja. (Näykki 2020)

Peruutukset & rahalliset menetykset

Tampereen Teatterikesä -festivaalin toiminnanjohtaja Hanna Rosendahl sanoo kesän 2020 olleen historiallisesti varsin poikkeuksellinen. Rosendahl kertoo tiimin tehneen koko kevään töitä festivaalin ja ohjelmistojulkaisun eteen mutta jarrutelleen kuitenkin jatkuvasti. Lentorajoitusten astuessa voimaan kansainväliset näytelmät neuvoteltiin siirrettäväksi seuraavaan vuoteen. Ajatuksena Rosendahl kertoo olleen kevään alussa, että jos tilanne rauhoittuisi elokuuhun mennessä tapahtuman järjestäminen kotimaisella ohjelmistolla olisi vielä mahdollista. Lipunmyynnin aloittamista siirrettiin kuitenkin jatkuvasti eteenpäin. Hallituksen linjatessa yli 500 henkilötapahtumien kiellosta 31.7 asti, Tampereen Teatterikesä -festivaalin hallitus teki päätöksen peruuttaa koko festivaali koska tilanteen muuttuminen viikossa ennen elokuussa tapahtuvaa tapahtumaa olisi hyvin epätodennäköistä. Rosendahl sanoo ennakoivan jarruttelun säästäneen monelta rahalliselta menetykseltä kuten esimerkiksi lippujen palautukselta. Lipputulojen puute kuitenkin vaikuttaa Tampereen Teatterikesä -festivaalin talouteen, Rosendahl sanoo lipputulojen kattavan noin 40 % festivaalin vuosibudjetista. (Rosendahl 2020.)

Kangasalla toimiva lasten ja nuorten harrastajateatteri Kangasalan Pikkuteatteri joutui keväällä 2020 peruuttamaan esityksiään koronapandemiasta johtuen. Paula Mäkeläisen mukaan pandemia on vaikuttanut rajusti teatterin toimintaan. Tilanteella on ollut taloudellisia vaikutuksia teatterille, jonka taloudellinen tukijalka on ollut jokakesäinen kesänäytelmä, joka on tuonut teatterille noin 15 000 euron lippu- ja buffettitulot. Tilanne on vaikuttanut myös harjoitusten järjestämiseen. Kesänäytelmää ei olisi ehditty toteuttaa valmiiksi, vaikka alkukesästä harjoituksia ja kesällä esityksiäkin olisi saanut jo pitää. Kevään harjoitusmahdollisuus jäi liian vähäiseksi koronanpandemian johdosta. Keväällä 2020 peruttuja esityksiä olivat *Kohtalona Murha*, josta jouduttiin perumaan viimeiset kolme näytöstä ja *Peter Pan*, joka oli harjoiteltu kokonaan valmiiksi, siirrettiin syksylle 2020. Kesänäytelmä *Saapasjalkakissa* jouduttiin perumaan kokonaan ja siirtämään kesälle 2021. Syksyllä esitetyissä *Peter Pan* ja *Kohtalona Murha* esityksissä katsoja oli rajattu normaalista kuudestakymmenestä kolmeenkymmeneen koronarajoitusten takia. Suurin osa näytöksistä oli loppuunmyytyjä tällä kapasiteetilla. (Mäkeläinen 2020.)

Valkeakosken Kaupunginteatterin johtaja Minna Kangas sanoo koronan vaikuttaneen keväällä 2020 teatterin toimintaan muun muassa esitysten peruuntumisilla. *Miehen kylkiluu* esityksistä

ehdittiin esittämään noin puolet ja peruuntuneista esityksistä palautettiin asiakkaille rahoja. Kangas kertoo lipputulosten tippuneen puoleen paikkarajoitusten takia mutta kertoo teatterin pärjäävän suhteellisen hyvin. Uusia ansaintamalleja Valkeakosken Kaupunginteatterissa ei ole lähdetty kehittämään, vaan teatteri on yrittänyt elää taloudellisesti ja pitää kukkaron nyörit tiukalla. Valkeakosken kaupunki on vastuussa teatterin menoista ja tuloista. (Kangas 2020.)

Viialan Teatteri, joka on harrastajateatteri, joutui keväällä 2020 Covid-19-pandemian alkaessa peruuttamaan kaikki kevään näytöksensä. *Vadelmavenepakolainen* esitys oli juuri tulossa ensi-iltaan, kunnes jouduttiin tekemään jarrutusliike. Arto Mantela, Viialan Teatterin ohjaaja kertoo koronapandemian vaikuttaneen keväällä hyvin rajusti teatterin toimintaan. Näytökset peruttiin, harjoitukset pistettiin tauolle ja teatteritilasta suljettiin lämmöt ja sähköt kulujen vähentämiseksi. Kevään peruutukset aiheuttivat teatterin talouteen ison aukon, kun lipputuloja ei saatu. Mantela kertoo Viialan Teatterin tulojen koostuvan noin 95-prosenttisesti lipputuloista ja oheismyynnistä. (Mantela 2020.) Haastattelun jälkeen Viialan Teatteri joutui peruuttamaan joulukuun 2020 esitykset ja maaliskuulle 2021 suunniteltu ensi-ilta *Lentävät Morsiamet* -näytelmälle peruuntui. Esityksen näytöksen on peruttu 15.5 asti. (Viialan Teatteri 2021c.)

Pyynikin kesäteatteri joutui juhlimaan 65-vuotissyntymäpäivään hieman eri tavalla kuin oli suunniteltu. Koronapandemian aiheuttamana kesän esityskausi peruttiin kokonaan ja henkilökuntaa jouduttiin irtisanomaan. Pyynikin kesäteatterin toiminnanjohtaja Hanna Suurhasko kertoo, että huhtikuun puolessavälissä 2020 päädyttiin ratkaisuun peruuttaa koko kesäkausi oman henkilöstön ja yleisön turvallisuuden takia. Kesän ohjelmistoon olisi kuulunut *Ihanat naiset rannalla*-näytelmä ja Suomen Kiertueteatterin kanssa yhteistuotantona valmisteltu *Maukan ja Väykän kesä* -näytelmä. (Suurhasko 2020.) Kesäkauden peruuttaminen aiheutti Pyynikin kesäteatterille 1,2 miljoonan euroon lipputulomenetyksen. Kai Hintsanen, Pyynikin kesäteatterisäätiön hallituksen puheenjohtaja sanoo, että Pyynikki on akuutissa vaarassa kaatua. (Lehtinen 2020a.)

Tampereen Teatteri joutui keväällä 2020 peruuttamaan monien muiden teattereiden tapaan esityksensä. Teatterinjohtaja Mikko Kanninen sanoo, tilanteen johtaneen keväällä lähdes miljoonan euron lipputulosten menetyksiin. Pääsylipputulot muodostavat Tampereen Teatterissa 42 % tuloista. Säästöjä on yritetty tehdä mahdollisimman monessa kohtaa, muun muassa kiinteistöjä

ja omaisuutta on myyty ja markkinointikulut on laskettu nolnaan. (Kanninen 2020.) Vuonna 2021 Tampereen Teatterin budjetti on 2,5 miljoonaa euroa pienempi kuin viime vuonna (Parkkinen 2021). Teatterin koko toiminta supistettiin vuoden 2020 aikana omaan toimintaan ja kaikki vierailevat esitykset peruttiin. Ohjelmamuutoksia on jouduttu tekemään ja vanhoja esityksiä pyritään pyörittämään mahdollisimman pitkään. Vuodelle 2021 on suunniteltu vain yhtä esitystä normaalin neljän sijaan. Syksyn 2020 esityksissä katsomokapasiteetti on vain puolikas normaalista ja vaikka kaikki näytökset ovat melkein loppuunmyytyjä se ei Kannisen mukaan riitä taloudellisesti. Ryhmämyynti on Kannisen mukaan vähentynyt radikaalisti. (Kanninen 2020.) Tampereen Teatterin myynti- ja markkinointipäällikkö Karoliina Lehtonen kommentoi Ylen artikkelissa, että monet katsojat odottavat tautitilanteen kehitystä, ja entistä useampi tekee ostopäätöksen vasta lähempänä esitystä. (Mankkinen 2020.)

Olemme mahdollistaneet varatun lipun lunastamisen vasta kaksi viikkoa ennen esitystä, vaikka se tuo haastetta myyntitilanteen ennakoimiseen. Pienenkin flunssaoireen ilmaantuessa lipun voi myös siirtää maksutta toiseen esitykseen, saman päivän aikana. (Mankkinen 2020.)

Joulukuussa ja keväällä 2021 Tampereen teatteri joutui peruuttamaan esityksiään hallituksen määräämien kokoontumisrajoitusten takia. (Tampereen Teatteri 2020a; 2021a.) Näytäntökaudella 2020–2021 Tampereen teatterissa ehdittiin esittää kolmella näyttämöllä vain 164 esitystä. Kolmena kuukautena, syyskuusta marraskuuhun, esityksissä kävi turvaväleillä yhteensä 19 143 katsojaa. (Tampereen teatteri 2021a.)

Tampereen Työväen Teatteri keskeytti keväällä 2020 kaikki esitystoimintansa pandemiatilanteen vuoksi 12 maaliskuuta. Toiminta keskeytettiin, vaikka tuossa vaiheessa valtioneuvoston suositus koski vain yli 500 hengen tilaisuuksia. Esitysten harjoittelua jatkettiin keväällä peruutuksista huolimatta ja talossa valmistauduttiin jatkuvasti syksyn esityksiin. Peruutettujen näytösten takia jouduttiin tekemään paljon työtä lippupalautusten ja siirtelyiden takia. Kaikki asiakkaat eivät olleet halukkaita luopumaan jo edellisenä vuonna ostetuista lipuistaan ja lipunmyynnin työntekijät tekivät valtavasti työtä pitääkseen asiakkaat tyytyväisinä. Teatterissa jouduttiin tekemään vuoden aikana myös ohjelmistomuutoksia. Kaksi syksyn 2020 ensi-iltaa siirrettiin tammikuulle 2021 ja tammikuulle suunniteltu ensi-ilta siirrettiin eteenpäin kahdella vuodelle. (Kautto 2020.)

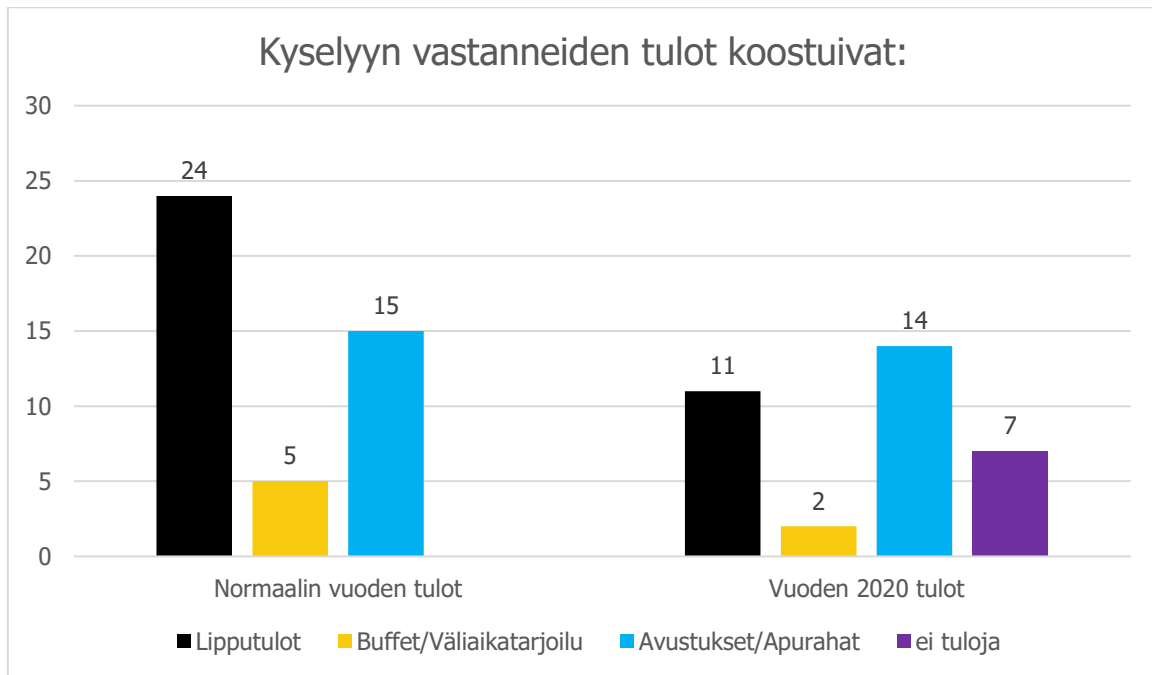
Kauton mukaan teatteri tulee tekemään syksyn 2020 aikana noin miljoonan euron tappiot. Valtion ja yhteiskunnan tuki kattaa teatterin kiinteät kulut mutta kaikki juoksevat kulut katetaan lipputuloista. Kauton mukaan teatterin asiakaskunta on nuorentunut pandemian aikana ja opiskelijat ovat huomanneet tarjouksen, jolla ovelta ostettuja lippuja saa puoleen hintaan tuntia ennen esitystä. Pandemia on vaikuttanut rajusti myös ryhmämyyntiin, joka on pysähtynyt kokonaan. Vaihtelevat koronatilastot vaikuttavat myös lipunmyyntiin, koronatilastojen noustessa lippuperuutusten määrä kasvaa. (Kautto 2020.) TTT:n tiedotteessa Kautto sanoo TTT:n vetävän katsojia paitsi Pirkanmaalta myös sen ulkopuolelta. Noin puolet katsojista on muita kuin paikallisia, jolloin pelkkä hyvä paikallinen pandemiatilanne ei auta. (TTT 2021a.)

Keväällä 2021 TTT keskeytti näytöstoimintansa samoin kuin edellisenä vuonna. Teatterin tiedotteessa kerrotaan syyksi epätodennäköisyys, että kokoontumisrajoituksen ja turvavälit, jotka vaikuttavat esitystoimintaan muuttuisivat lähiaikoina. Mahdolliset muutokset on kuitenkin otettu huomioon ja TTT on valmiudessa käynnistämään esitystoiminnan uudelleen. TTT:n tekemän asiakastutkimuksen mukaan yli 60 % katsojista olisi tulossa teatteriin aikaisintaan syksyllä 2021. Tämän huomioon ottaen TTT kertoo tiedotteessaan keskittävänsä voimavaransa tulevaisuuteen. (TTT 2021a.)

Koronaviruspandemian aiheuttamat taloudelliset haasteet tulivat vahvasti ilmi myös kyselyn taloudellisia vaikutuksia koskevassa kysymyksessä (kysymys 15), johon vastasi 21 toimijaa. 16 toimijaa kuvasi taloudellisen tilanteen kärsineen. Menetetyt tulot nousivat voimakkaasti esiin peruttujen näytösten ja katsojarajoitusten kautta vastauksista. Tulomenetyksiä kokeneesta toimijoista kolme kuvasi tappioita prosentuaalisesti: he kertoivat tappioiden olleen noin 30 %, 60 % ja 70 % pudotuksia normaaleihin tuloihin verrattuna. Vastaajista kymmenen, jotka kokivat taloudellisia tappioita, kuvasi lipputulojen puuttuvan kokonaan tai lähes kokonaan. Yksi toimija kertoi myös muiden harrastusmuotojen kurssimaksujen puuttuneen koronaviruksen takia. Eräs toimijoista kertoi esitysmäärän kuitenkin kasvaneen, vaikka katsojamäärät ja katsomot olivatkin pienentyneet.

Kyselyyn vastanneiden tulot koostuivat normaalisti kaikilla vastaajilla lipputuloista, 15 vastaajista apurahoista ja avustuksista ja viidellä vastaajista tuloihin sisältyi myös buffet/väliaikatarjoilutuloja. Kysymykseen vuoden 2020 tulokoostumuksesta (kysymys 10) seitsemän vastaajista

kertoi, että tuloja ei ollut vuonna 2020 ollenkaan. 14 kertoo tulojen koostuneen osittain lipputuloista ja 11 kertoo saaneensa lipputuloja vuonna 2020. Buffet/väliaikatarjoilujen osuus vastaajien tuloista oli vähentynyt viidestä vastaajasta kahteen.

Kuvio 6. Kyselyyn vastanneiden tulojen koostuminen normaalina vuonna ja vuonna 2020.

Kyselyn koronaviruksen aiheuttamia taloudellisia vaikutuksia koskevassa kysymyksessä (kysymys 15) 3 toimijaa osoittivat huolta ja epävarmuutta tulevaisuuden suhteen. Kaksi toimijaa kuvaili tulevan ohjelmiston suunnittelun olevan vaikeaa jatkuvien rajoitustoimien muutosten keskellä. Yksi toimija kertoi olevansa huolissaan siitä, että uskaltaako yleisö tulla näytöksiin, vaikka esitykset saataisiin järjestettyä. Asiakasmääriä ja lipputuloja koskevaan kysymykseen vastasi 23 toimijaa. 22 heistä kertoivat asiakasmäärien ja lipputulojen pienentyneen vaihtelevissa määrin. Jopa 8 heistä kertoi, ettei lipputuloja tai asiakkaita ollut lainkaan. 11 vastanneesta toimijasta, joilla näytöksiä kuitenkin oli, kertoi esitysten määrän pienentyneen rajoitusten seurauksena.

Koronapandemian takia 18 toimijaa 23:sta kysymykseen vastanneesta ovat joutuneet muuttamaan ohjelmistoaan vuonna 2020. Vuoden 2021 ohjelmiston suhteen 13 toimijaa 23:sta kysymykseen vastanneesta ovat joutuneet muuttamaan tulevaa ohjelmistoa myös.

Kyselyn vuotta 2021 koskeva kysymys 22, "Mikäli poikkeusolot jatkuvat pitkälle vuoteen 2021, kuinka kauan teidän on mahdollista jatkaa esitystoimintaa nykyisillä rajoituksilla ja nykyisellä tuotantosuunnitelmalla ilman lisätukea? Esitä arvio", kuvaa teatterikentän erittäin haasteellista tilannetta ja tulevaisuutta valitettavan hyvin. 12 vastaajaa 22 vastaajan joukosta arvioivat pystyvänsä jatkamaan esitystoimintaansa korkeintaan puoli vuotta. 4 vastaajaa arvioi vuoden 2021 vielä olevan mahdollinen, mutta kuvasivat tilannetta silti epävarmaksi. 3 vastaajaa puolestaan totesi, että toimintaa pystytään jatkamaan tulevaisuudessakin. Epävarmuus tulevasta oli läsnä myös 3 muun toimijan vastauksissa, sillä arviota vuoden 2021 ei osattu/voitu esittää.

Koronapandemialla on ollut vaikutuksia haastateltavien ja kyselyyn vastaajien mahdollisuuteen työllistää ihmisiä vaihtelevasti. Osa-aikaisiin työntekijöihin on melkein kaikissa kohdistunut säästötoiminpiteitä. Osassa teattereita vakituisia työntekijöitä ei ole jouduttu lomauttamaan tai irtisanomaan.

Rosendahl sanoo Tampereen Teatterikesän joutuneen lomauttamaan kaikki osa-aikaiset työntekijät festivaalin loppuun asti. Vakituisia työntekijöitä ei ole jouduttu lomauttamaan. (Rosendahl 2020.) Valkeakosken Kaupunginteatterilla työskentelee kaksi kokoaikaista ja yksi osa-aikainen työntekijä tuotannon puolella, kaikki näyttelijät ovat harrastajia. Keväälle 2020 oli suunniteltu lomautuksia mutta kaupunki peruutti ne ennen täyteen panoa. (Kangas 2020.) Viialan Teatterilla työskentelee kaksi palkattua työntekijää ja haastattelua tehtäessä kumpaakaan ei ollut jouduttu lomauttamaan (Mantela 2020). Koronapandemialla ei ollut vaikutuksia Kangasalan Pikkuteatterin työllistämiseen, sillä teatteri toimii täysin vapaaehtoisvoimin eikä sillä ole yhtään palkallista työntekijää (Mäkeläinen 2020). Pyynikin kesäteatterissa on tehty säästötoiminpiteitä lomauttamalla vakituisia työntekijöitä ja irtisanomalla osa-aikaisia. Teatterilla on ollut neljä vakituista työntekijää ja kesällä osa-aikaisia työntekijää niin että heistä muodostunut yhteensä 12 henkilötyövuotta. Syksyllä 2020 haastattelun aikaan vakituisista työntekijöistä on irtisanottu kaksi ja myös Hanna Suurhasko siirtyi muihin työtehtäviin joulukuussa 2020. Ainoaksi työntekijäksi jää hallituksen puheenjohtaja Kai Hintsanen. (Suurhasko 2020.)

Tampereen Teatteri irtisanoi keväällä kaikki mahdolliset vierailevat työntekijät ja esityksiä aloitettiin harjoittelemaan omalla henkilökunnalla. Tampereen Teatteri työllistää Kannisen mu-

kaan 140 työntekijää ja lomautuksia on pyritty välttämään teatterissa viimeiseen saakka. Teatterin tavoitteena on päästä kesään 2021 asti ilman lomautuksia. Kanninen kuitenkin sanoo, että jos tilanne ei syksyllä 2021 raukea edessä voi olla massiivisia irtisanomisia. (Kanninen 2020.) Tampereen Teatteri aloitti huhtikuussa 2021 koko henkilökuntaa koskevat YT-neuvottelut, joilla pyritään yhteisesti löytämään kustannussäästöjä taloudellisten tappioiden vähentämiseksi (Tampereen Teatteri 2021b).

Keväällä 2020 TTT ilmoitti ensimmäisen kerran lomauttavansa työntekijöitä 20.4. Henkilökunnan keskuudessa aloitettiin aikaistetut kesälomat toukokuusta alkaen. Lomautusilmoitus kuitenkin peruttiin kesäkuun 17 päivä. (TTT 2020a.) Työntekijöiden lomautukset nousivat kuitenkin uudestaan uutisiin syksyllä 2020 jolloin TTT ilmoitti lomauttavansa koko henkilökunnan, 120 henkilöä, neljäksi viikoksi. (TTT 2020b.) Kautto kertoo lomautuksien olevan tarpeellisia, jotta esitystoiminta voi jatkua. (Kautto 2020.) YT-neuvotteluiden tavoitteina oli säilyttää työpaikat, turvata esitystoiminta, valmistautua täysipainoisesti syksyyn 2021 sekä turvata alan freelancereiden työn jatkuvuus. (TTT 2020b.)

Kyselyssä 24 vastanneesta 16 kertoo, ettei työllistä kokoaikaisesti ketään tai on palkannut vain osa-aikaisia työntekijöitä. Kahdeksan kokoaikaisesti työllistävästä vastaajasta viisi kertoo teatterin työllistävän kokoaikaisesti 1–3 henkilöä. On huomioitavaa siis, että suurin osa kyselyyn vastanneista teattereista toimii osa-aikaisilla tai freelance-työntekijöillä. Kyselyyn 20 vastanneesta kuusi kertoo joutuneensa lomauttamaan vakituisia työntekijöitä vuoden 2020 aikana. On huomioitavaa, että kysymyksen antama tulos koskee vakituisia työntekijöitä. Kysymykseen 5 nojautuen, jossa kahdeksan vastaajaa kertoi työllistävänsä kokoaikaisesti työntekijöitä, voimme todeta, että valtaosa on joutunut lomauttamaan vakituisia työntekijöitään Covid-19-pandemian aikana. Tämä prosentti on todella suuri ja kertoo koronan merkittävydestä teatterikenttään. 12 vastanneista kertoo, että freelancer-esiintyjiin ja muihin tilapäistyöntekijöihin on jouduttu kohdistamaan säästötoimenpiteitä vuoden 2020 aikana.

5.2 Covid-19- pandemian aikaiset toimintaratkaisut teattereissa

Tuon tässä alaluvussa esille saamaani tutkimusaineistoa teemalla toimintaratkaisut teattereissa. Vaikka koronapandemia on tuonut teatterialalle haasteita, monet alan toimijat on kehittäneet

luovia ratkaisuja esittämiseen ja sen mahdollistamiseen. Tässä alaluvussa esittelen Pirkanmaan alueella toteutettuja ratkaisuja ja tuon esille millä tavalla esitysten järjestäminen on onnistunut alueen teattereissa.

Teatterin tekemistä ja esittämistä on koronapandemiasta ja sen asettamista rajoituksista huolimatta jatkettu. Viialan Teatterissa keväällä peruttu *Vadelmavenepakolainen* saatiin ensi-iltaan vasta 9.10.2020. Esityskaudesta oli suunniteltu lyhyttä mutta sitä pidennettiin, jotta olisi pysytty korvaamaan keväällä menetettyjä lipputuloja. Syksylle 2020 toteutettiin hyvin nopealla aikataululla lastennäytelmä *Hölmöläiset* samasta syystä. Syksylle 2020 alun perin suunniteltu näytelmä siirtyi reilusti eteenpäin. Mantela kuvailee Viialan Teatterin katsojakuntaa keski-ikänsä hieman iäkkäämmäksi mutta on iloinen, että kävijöitä on riittänyt ja pelko ei ole ottanut ihmisistä valtaa. Teatterin katsomokapasiteetista käytössä oli haastattelun aikana hieman alle 50 prosenttia ja hyvin vahva maskisuositus. (Mantela 2020).

Valkeakosken Kaupunginteatterissa harjoittelu keskeytyi keväällä 2020 mutta jatkui koululaisten palatessa kouluun, jolloin teatteri katsoi harjoitusten aloittamisen olevan taas turvallista. Harjoitukset järjestettiin turvavälejä noudattaen ja väljissä tiloissa. Kesällä teatteri oli kesälomalla ja harjoitukset alkoivat uudestaan elokuussa. Keväällä 2020 harjoittelemaan aloitettua näytelmään *Lemmen jättiläinen* päästiin esittämään aikataulun mukaisesti syksyllä 2020. (Kangas 2020.) Marraskuun 30. päivä Valkeakosken Kaupunginteatteri ilmoitti peruuttavansa joulukuun näytökset, jolloin esityksien korvaavat päivät siirtyivät keväälle 2021 (Valkeakosken Kaupunginteatteri 2020). Kangas kertoo joutuneensa muutamaan näytelmien ohjaussuunnitelmia jonkin verran perumalla esimerkiksi katsomotilaan vyöryvät osuudet. (Kangas 2020.)

Valkeakosken Kaupunginteatterissa on salissa 226 paikkaa, joista neljä on pyörätuolipaikkoja. Koronarajoitusten asettamilla vaatimuksilla istumapaikat on rajattu 111 paikkaan. Kangas sanoo, että kaikki paikat on myyty loppuun kesän 2020 ja syksyn 2020 näytöksiin. Salissa joka toinen tuoli on poissa käytössä ja paikat täytetään saapumisjärjestyksessä. Aulassa on lisätty henkilökuntaa ohjaamaan ihmisiä, käsidesiä on saatavilla ja jokaiselle asiakkaalle tarjotaan teatterin puolesta maski. Väliaikatarjoilut pitää tilata ja maksaa etukäteen. (Kangas 2020.)

Pyynikin kesäteatterin vuoden 2020 ohjelmistoa ei siirretty vuodelle 2021 muun muassa kustannussyistä. Kesän 2021 päätuotanto *Tohvelisankarin rouva* toteutetaan yhteistuotantona Tampereen Teatterin ja Tampereen Työväen Teatterin kanssa. Tampereen Teatterin johtaja Mikko Kanninen painottaa Pyynikin kesäteatterin tiedotteessa, ettei kyseessä ole kertaluontoinen kokeilu. (Pyynikin kesäteatteri 2020.)

Yhteistyön syventäminen pitkäjänteiseksi tuotantoyhteistyöksi ja sen aktiivinen kehittäminen vaikuttavat positiivisesti meidän kaikkien toimintaan. Alustavia jatkosuunnitelmia on jo vuosille 2022–2025.” (Pyynikin kesäteatteri 2020.)

Tampereen Teatterissa on otettu turvavälien toteutuminen vakavasti teatteriesitysten aikana. Päänäyttämön katsomosta on irrotettu joka toinen penkki mikä tiputtaa katsomon kapasiteettiin kahteensataan. Frenckell-näyttämöllä joka toinen penkki on sidottu kiinni. (Kanninen 2020, Tampereen Teatteri 2021c.) Tampereen Teatterissa on myös toteutettu ensimmäisenä suomessa Nanoksi-valokatalyysipinnoite teatterin tiloihin, joka maksoi Kannisen mukaan noin 18 000 euroa. (Kanninen 2020.) Päänäyttämön ja Frenckell-näyttämön yleisötilat sekä henkilökuntalämpötilat on käsitelty pinnoitteella. Pinnoite tuhoaa viruksia ja bakteereja ja takaa korkean hygieniatason. (Tampereen Teatteri 2021d.)

TTT:llä koronapandemian kokoontumisrajoitukset ovat vähentäneet näyttämöiden kapasiteettia puoleen muiden teattereiden tapaan. Normaalisti 815 paikkaisella Suurella Näyttämöllä kokoontumisrajoitukset ovat pienentäneet paikkamäärän 470, myös muilla näyttämöillä paikkamäärät ovat laskeneet rajoitusten mukaan. Teatterilla on ollut käytössä vahvat maskisuositukset. (Kautto 2020.)

Teatteri Iva, joka on tamperelainen teatteriryhmä, tuotti kesällä 2020 teatteriproduktion Tampereen Pyynikin kesäteatterin pysäköintialueella. *Dinneri* esitys oli täysin lähikontaktiton drive-in-teatteriesitys, jossa yleisö seurasi esitystä omalta pysäköintiruudultaan. Jokainen ruutu oli turvavälin päässä toisesta, joten esitystä pystyi seuraamaan myös piknikillä tai retkituolilla täysin turvallisesti. Teoksen äänentoisto toimi FM-radiotaajuuden kautta, mikä mahdollisti kuuluvuuden myös autojen sisälle. Esitystä myös livekuvattiin ja projisoitiin valkokankaalle. (Teatteri Iva 2021.)

Pirkanmaalla on tututettu myös mielenkiintoisia digitaalisia ratkaisuja esitysten tuomiseen yleisölle. Kangasalla vaikuttava Jussi Haavisto järjesti Kangasalan Pikkuteatterille huhtikuussa 2020 tukikonsertin paikkaamaan peruuntuneista esityksistä johtuneita talousvajeita. Tukikonsertti järjestettiin Pikkuteatterin YouTube kanavalla 24.4.2020 ja esityksen kesto oli noin 30 minuuttia. Konserttiin pystyi ostamaan 10 euron henkilölipun ja 25 euron perhelipun pikkuteatterin lippukaupasta tai tekstiviestin kautta. Esiintyjinä konsertissa olivat tenori Pentti Hietanen ja Heini Kivimäki-Hietanen. (Kangasalan Pikkuteatteri 2020a.) Teatteriesitysten striimamiseen ei Mäkeläisen mukaan lähdetty taloudellisista syistä. Teatterilla ei olisi ollut varaa hankkia kallista kalustoa nykyisessä taloustilanteessa, ja striimauksesta tulevat tuotot olisivat olleet liian pieniä panokseen nähden. (Mäkeläinen 2020.)

Keväällä 2020 Viialan Teatteri toteutti videoteoksen, *Viialan Teatteri tulee kotiisi - Spoon River Antologia*, jonka toteutus tuli hyvin vahvasti harrastajien toiveesta. Harrastajat kaipasivat tekemistä pandemian keskelle ja takaisin teatteriin. Mantela kertoo, että *Spoon River Antologia* valittiin koska se on tällä hetkellä tekijänoikeusvapaa ja monologimuodon takia teos oli helppo toteuttaa jokaisen ollessa kotona. Spoon River Antologia on Egdar Lee Mastersin runoteos vuodelta 1915 jossa kuolleet kertovat omaa tarinaansa. Näyttelijät kuvasivat jokainen oman osuutensa ja ne editoitiin yhdeksi kokonaisuudeksi, joka julkaistiin ilmaiseksi Viialan Teatterin YouTube kanavalla. Kesällä 2020 rajoitusten hieman hellittäessä harjoitukset käynnistettiin mutta ne järjestettiin ulkona turvavälien säilyttämiseksi. (Mantela 2020). Mantela sanoo, että vaikka Viialan Teatterissa ei lähdetty kokeilemaan vaihtoehtoisia toimintamalleja esityksissä *Spoon River* videotuotantoa lukuun ottamatta, teatterin hallinto siirtyi koronan aikana etäkouksiin ja se aiotaan pitää myös jatkossa toimintatapana hallinnon keskuudessa. (Mantela 2020).

Kanninen kertoo, että keväällä 2020 Tampereen Teatterissa esityksistä vapautunut aika käytettiin hyödyksi muun muassa kouluttamalla henkilökuntaa ja parantamalla teatterin sisäisiä digitaalisia alustoja (Kanninen 2020). Joulukuussa Tampereen Teatteri käynnisti esitysten livestriimaukset. Joulun alla esitettiin *Saiturin joulu* näytelmään, joka on ollut teatterin ohjelmistossa vuodesta 2012. (Tampereen Teatteri 2020b.) Näytelmästä esitettiin ennen vuoden vaihdetta neljä esitystä verkon kautta. Striimiesityksiin myytiin noin 9 000 lippua. Kanninen sanoo

määrän yllättäneen kaikki, se vastaa noin 45 korona-ajan katsomoa ja 19 normaaliajan täyttä katsomoa. Liput esitykseen maksoivat puolet normaalin lipun hinnasta. (Parkkinen 2021.)

Live-striimaus edistää Kannisen mukaan esitysten saavutettavuutta ja mahdollistaa pandemia-tilanteessa esitysten esittämisen ja yleisön palvelemisen. (Tampereen Teatteri 2020b.) Striimaaminen teattereissa vaatii kuitenkin Kannisen mukaan paljon panostusta ja saattaa olla hankalaa. Kanninen kommentoi Aamulehden artikkelissa että investoinnit ovat teknisesti isoja ja esitysten esittäminen vaatii erilaisia tekijänoikeussopimuksia. (Lehtinen 2020b.)

Nytkin yritimme suorastriimata näytelmää Eikä yksikään pelastunut, mutta vaikka kaikki muut suostuivat, Agatha Christien perikunta ilmoitti ”ei missään tapauksessa”. Samoin kävi *Peter Pan Menee Pieleen* -komedialle. Prosessi on raskas ja riskit isot. Meitä on auttanut paljon Business Finlandin apuraha, jonka avulla olemme ostaneet konsultointia ja kouluttaneet henkilökuntaamme. (Lehtinen 2020b)

Kanninen nostaa esiin myös näyttelijöille striimauksista maksettavat palkkiot. Ne perustuvat tällä hetkellä valtakunnallisiin työehtosopimuksiin. Kannisen mielestä palkkioiden pitäisi pohjata rojalteihin ja vastata tuloja. (Parkkinen 2021.)

Striimaustuloja on vaikea ennakoida. Emme voi sopia yleisesti, että jokaisesta striimistä maksetaan näyttelijälle 100 euroa, koska jostain tietystä striimistä tulot voivat olla vain sen 100 euroa. (Parkkinen 2021.)

Tappioiden korvaaminen striimaamisella ei Kannisen mielestä ole mahdollista. Striimatessa myyntivolyymit ovat satoja kertoja pienemmät, lippujen hinnat ovat alhaisemmat ja esitysmäärät vähäisempiä. Striimatessa myös ohessa tapahtuva toiminta, kuten ravintolatoiminta jää pois. Striimaamisesta on kuitenkin se hyöty, että teatteria tehdään ja yleisösuhte säilyy. (Parkkinen 2021.) Keväällä 2021 Tampereen Teatteri striimaa *Saatana saapuu Moskovaan* esitystä. Esityksen striimilippun hinta on 14,90 €. Kaikki Tampereen Teatteri live-striimaukset ovat katsotavissa Keikalla.fi-sivustolla suorana, eikä esityksestä ei muodostu tallennetta. (Tampereen Teatteri 2021e.)

TTT striimasi vappuna 2020 ilmaiseksi *Vuonna85* -livestreamin, jossa musikaali luettiin ja laulettiin näyttelijöiden esittämänä verkossa vappuaattona 30.4 klo 19. Musikaalin lukudraamaa pystyi seuraamaan tapahtumaa varten perustetun Facebook sivun ja YouTube -kanavan kautta

livenä. Esitys keräsi noin 11 000 katsojaa samanaikaisesti. *Vuonna 85* on Suomen teatterihistorian katsotuim musikaalikantaesitys, esityksen on nähnyt noin 540 000 katsojaa kaikissa se eri versioissa. (TTT 2021b.) Huhtikuun 2020 ajan TTT tarjosi ilmaiseksi *Koiran Morsiamet* kuunnelmaa verkkosivuillaan ja YouTubeissa kuunneltavaksi. *Koiran Morsiamet* on vuonna 2019 kantaesityksensä saanut näytelmä, jonka oli tarkoitus palata TTT:n ohjelmistoon keväällä 2021. TTT halusi tarjota kuunnelman lahjaksi yleisölleen, joka odotti uusintaensi-iltaa innokkaasti. Vuoden 2021 aikana TTT on tuottanut neljä teatteritaltointia eri yhteistyötahojen kanssa, *Hitler ja Blondi* esitystallenne tuotettiin Suomen Kansallisteatterin kanssa ja on katsottavissa 31.7.2021 asti. *Third Practice* tanssitaideteos toteutettiin yhteistyössä Tero Saarinen Companyn ja Helsingin Barokkiorkesterin kanssa ja oli nähtävissä 6.4.2021 asti. Maaliskuussa 2021 TTT tuotti yhteistyössä Espoon Kaupunginteatterin kanssa *Voi Luoja!* -esitystallenteen. (TTT 2021c.)

TTT on koronapandemian aikana uusien ansaintamallien kehittämisen sijaan keskittynyt investoimaan tulevaisuuteen, Kautto kertoo tilanteen työllistäneen niin vahvasti kaikkia talon työntekijöitä, että uusien tapojen suunnitellulle ei ole löytynyt aikaa. TTT:llä on käynnistetty vapaille ryhmille suunnattua residenssitoimintaa, jolla otetaan teatterin tilat käyttöön loma-aikoina. Hakemusten suuren määrän ja laadun takia ohjelma käynnistyi suunniteltua laajempaan, kuuden ryhmän sijasta työmahdollisuus tarjoutui 16 hankkeelle, ja työllistää n. 90 taiteilijaa. Residenssitoiminnasta suunnitellaan pysyvää. TTT on tilannut myös aiempaa enemmän uusia tekstejä ja palkannut taloon useita teatterikoulusta vastavalmistuvia taiteilijoita. (Kautto 2021.)

Kyselyssä kysymykseen 16. Miten teatteritoimintanne on jatkunut poikkeusolojen aikana? vastasi 23 vastaajaa. Vastaajista neljä kertoi teatteritoiminnan pysähtyneen kokonaan koronan takia. 16 vastaajista kertoo toiminnan olleen osittaista, moni kertoo keväällä ja kesällä 2020 esitysten keskeytyneen kokonaan mutta harjoitusten jatkuneen syksyllä. Kyselyn kysymykseen 11. Oletteko luoneet uusia ansaintamalleja koronapandemian aiheuttamassa poikkeustilassa? 24 toimijasta 6 kertoi luoneensa uusia ansaintamalleja koronapandemian aikana. Näistä kuudesta toimijasta kolme kertoo ottaneensa striimauksen käyttöön vuoden 2020 aikana. Kaksi vastanneista kertoo, että asiaa on mietitty ja otetaan luultavasti käyttöön vuoden 2021 puolella. Yksi vastanneista kertoo, että asiaa on mietitty mutta nykyisten tekijänoikeussopimusten takia

ei olla nähty toimivaksi. Kyselyyn vastanneista toimijoista yksi kertoi tehneensä kaksi musiikkivideota, eräs toimijoista osti StandUp-esitykset kesäteatteriin. Yksi toimijoista kertoi järjestäneensä yhden esitystriimin ja myyvänsä yksityisnäytöksiä pienelle joukolle ihmisiä. Yksi kyselyyn vastanneista kertoi, että olivat kehittäneet virtuaalisen videotuotteen, jolla saivat kerättyä hieman tilausesitystuottoja

Asiakasryhmiä koskevaan kysymykseen valtaosa, 17 vastaajaa 20:stä, kertoivat asiakasryhmien pysyneen samanlaisina. Yksi toimijoista kertoi riskiryhmäläisten jääneen kotiin. Toinen muutoksia kokeneesta toimijasta kertoi ryhmien ja yli 60-vuotiaiden vähentyneen. Kolmas muutoksia kokeneesta toimijasta kuvaili yleisön nuorentuneen keskimääräisesti.

Rosendahl kertoo, että Tampereen Teatterikesässä ei lähde toteuttamaan striimausesityksiä koska festivaalia ei järjestetty. Rosendahl kuitenkin arvio, että vuoden 2021 tapahtuma joudutaan ehkä toteuttamaan hybriditapahtumana mahdollisista rajoituksista riippuen. (Rosendahl 2020.)

Tamperelainen teatteriryhmä Täsmäteatteri toteutti kaksi tuotantoa kevään 2020 koronapandemian aikana. Ensimmäinen näistä oli videoteos *Sinä ja minä – tuhotaan korona*, joka julkaistiin 29.3.2020. Videolla koronavirukseksi pukeutunut näyttelijä etsii ihmisiä tartutettavakseen. Video on katsottavissa Täsmäteatterin nettisivuilla ja YouTubessa. (Täsmäteatteri 2020.)

Täsmäteatterin ohjaaja Meri-Maija Näykki kertoo, että ennen koronapandemiaa suunnitelmissa oli ryhmän kanssa pitää väli vuosi mutta pandemia muutti suunnitelmia ja lähde toteuttamaan tuotantoja korvaamaan teatterin puutetta. Täsmäteatterin toinen tuotanto koronavuodelle oli *Terveisin, Teatteri* – kirjeteteatteriesitys. Terveisin, Teatteri on esitys, jossa esiintyjänä ja näyttämönä toimii vastaanottajan lähiympäristö ja katsoja on oman esityksensä ohjaaja. Esitys postitetaan kirjeenä katsojan kotiin ja kirje sisältää yleiskirjeen ja viisi ”näytöstä” eli pienempää kirjekuorta, joista löytyvät ohjeet esityksen toteuttamiseen. Jokaisessa kirjeessä on tehtäviä, jotka kannustavat poistumaan omasta asunnosta ja havainnoimaan ympäröivää maailmaa esityksenä. Kirjeissä on muuan muassa tehtävänantoja kuten bingo ja kirje itselle tulevaisuuteen. Näykki kertoo haastattelussa, että Täsmäteatterin tapana on ollut elollistaa elottomia asioita

kuten uittotunnelia, Tampereen kaupunkia, koronavirusta ja tällä kertaa teatteria. Teos luo keskusteluyhteyden teatterin ja katsojan välille. Esityksen pystyi ostamaan Täsmäteatterin nettisivuilta joko viiden tai kymmenen euron hintaan, kymmenen euron lippu oli kannatuslippu, jolloin myös tekijöille jäi työstä hieman itselle. Viiden euron lippuhinta kattoi pelkät materiaalikulut. Tampereen kaupungilta saatuun avustukseen liittyi ehto saavutettavuudesta, jolloin esityksistä 100 kappaletta jaettiin ilmaiseksi. (Näykki 2020.) Kirjeteatteria mainostettiin ympäri Tamperetta A4 kokoisilla lehtisillä, joita oli kiinnitetty muun muassa ilmoitustauluille ja pylväisiin. Tällaisen lehtisten kautta sain tietää esityksestä ja Täsmäteatterista.

5.3 Avustukset Pirkanmaan teatteritoimijoille

Tässä alaluvussa esittelen haastateltavien teattereiden ja kyselyyn vastanneiden toimijoiden koronapandemian aikana saamia avustuksia. Osa haastateltavista ja kyselyyn vastanneista on tuonut esille mihin avustuksia on kohdennettu ja käytetty. Luvussa avataan myös kyselyyn saatuja vastauksia kysymykseen esitystoiminnan jatkumisen mahdollisuuksista ilman lisätukea.

Täsmäteatteri haki tuotantoa varten Tampereen kaupungilta ”Yhdenvertaisesti sinun”- korona avustusta 5000 eurolla ja avustusta myönnettiin tuotantoa varten 3000 euroa (Näykki 2020). Tampereen Kaupungin ”Yhdenvertaisesti sinun” - avustusta jaettiin 4.5.2020 päättyneessä haussa yhteensä 140 000 euroa tamperelaisille toimijoille, jotka kehittelevät uusia ja innovatiivisia tapoja ilahduttamaan ja auttamaan koronaviruksesta aiheutuneessa tilanteessa. Haku oli osa Yhdenvertaisesti sinun -kokonaisuutta, joka sisältää erilaisia tekoja yhdenvertaisuuden edistämiseen ja asukkaiden arjen parantamiseen. Kokonaisuus kuuluu osaksi Tampereen kaupungin hakua Euroopan kulttuuripääkaupungiksi 2026. (Tampereen Kaupunki 2021). Näykki kertoo, että saatu avustus käytettiin tuotannon materiaali ja henkilökuluihin. (Näykki 2020.)

Viialan Teatterille myönnettiin suomen harrastajateatteriliiton kautta korona-avustus, joka käytettiin teatterin yleisiin menoihin ja ylläpitokustannuksiin (Mantela 2020.) Kangasalan Pikku-teatteri sai joulukuussa Pirkanmaan osuuskaupan Kannustajat-äänestyksessä 241 ääntä ja sai näin 2500 € avustuksen Pirkanmaan Osuuskaupalta. Kannustajat-äänestys on kahdesti vuodessa järjestettävä äänestys, jonka kautta osuuskaupan 35 000 euron sponsorointituki ohjataan

paikallisille lasten ja nuorten harrastustoimintaa tai hyvinvointia edistäville yhdistyksille. (Pirkanmaan Osuuskauppa 2021.) Kangasalan Pikkuteatteri kertoo käyttävänsä avustuksen tukisumman kevään ja kesän 2021 harjoitustoiminnan toteutukseen, esimerkiksi harjoitustarpeiston hankintaan ja hyödyntämiseen. (Kangasalan Pikkuteatteri 2020b.) Kangasalan Osuuspankki lahjoitti Pikkuteatterille 1000 euroa joulukuussa 2020 lasten ja nuorten teatteritoiminnan tueksi (Kangasalan Pikkuteatteri 2020c).

Kai Hintsanen sanoo Pyynikin olevan väliinputoaja tukipolitiikassa koska se on yleishyödyllinen säätiö eikä näin ollen ollut hakukelpoinen Business Finlandin eikä ELY-keskuksen yritystukiin. Pyynikin kesäteatteri haki koronatukea opetus- ja kulttuuriministeriöltä, joka oli sen ainoa mahdollisuus. (Lehtinen 2020a.) Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi Pyynikin kesäteatterille korona-avustusta 250 000 euroa. Suurhasko sanoo avustuksen kuluvan toiminnan pyörittämiseen, palkkoihin ja lippupalautuksiin. (Suurhasko 2020). Tampereen Teatterikesä -festivaalilla ei ollut Rosendahlin mukaan tarvetta hakea lisärahoitusta koska OKM ja Tampereen kaupunki eivät ryhtyneet perimään takaisin vuoden 2020 tukia vaan ne pystyttiin siirtämään vuodelle 2021. (Rosendahl 2020.)

Opetus ja kulttuuriministeriö myönsi korona-avustuksia niitä hakeneille valtionosuutta saaville museoille, teattereille, orkestereille joulukuussa 2020. Avustus on tarkoitettu tukemaan toimijoiden toimintaa ja tehtävien hoitamista koronapandemian aikana ja auttamaan toimijoita selviämään vaikeiden aikojen yli. Ensimmäinen tukikierros oli suuruudeltaan noin 15 miljoonaa euroa. Tuki oli tarkoitettu aikavälillä 13.3.—31.5.2020 tapahtuneiden menetysten kompensoimiseksi. (Yrttiaho 2021.) Keväällä 2020 Tampereen Teatterille myönnettiin avustusta 670 000 euroa ja TTT:lle 925 000 euroa (OKM 2020g). Toisen, niin ikään noin 15 miljoonan euron tuen haku päättyi 16.11.2020, ja tuki on tarkoitettu käytettäväksi 31.3.2021 saakka. Syksyllä 2020 Tampereen Teatterille myönnettiin avustusta 650 000 euroa ja TTT:lle 925 000 euroa. (OKM 2020h.) TTT sai myös Business Finlandin myöntämän 100 000 euron avustuksen residenssitoimintaan. (Kautto 2020).

Kyselyn avustuksiin ja muuhun ulkoiseen rahoitukseen koskevaan kysymykseen 22 vastanneesta toimijasta 13 eivät olleet saaneet minkäänlaisia avustuksia tai ulkopuolista rahoitusta

koronaviruksen tuomiin taloudellisiin vaikeuksiin. Kuusi toimijaa oli saanut valtiolta avustuksia korona-avustuksen muodossa, kolme vastaajaa olivat saaneet kaupungilta tukea ja yksi vastaaja oli saanut lahjoituksia yksityishenkilöltä. Kaksi vastaajaa ilmaisi saaneensa avustuksia joltain muulta kuin valtiolta, kaupungilta, säätiöltä tai yksityishenkilöltä: toinen näistä vastaajista oli saanut avustusta Työväen Näyttämöiden liitolta projektiavustuksen ja opintokerhoavustuksen muodossa, ja toinen oli saanut puolestaan yrityksiltä lahjoituksia ja stipendejä rahalliseksi tueksi.

Kyselyyn vastanneet kertoivat käyttäneensä avustuksia eri tavoin. 11 avustuksen käyttötarkoitusta tarkentaneesta vastaajasta kahdeksan kertoi käyttäneensä avustuksia teatterin ylläpitotarkoituksiin: kuusi heistä kertoi käyttäneensä avustuksen palkkoihin, tuottamiseen ja koronan aiheuttamiin tappioihin. Kaksi eritteli käyttäneensä avustuksen kiinteistökuluihin. Yksi vastaajista kuvaili, että apurahat käytettiin tulevan teatteriesityksen ensi-illan mahdollistamiseen jopa rajoitteiden alaisena. Yksi vastaajista kertoi käyttäneensä avustukset äänentoistojärjestelmään, koska esitykset siirrettiin sisätiloista ulos.

Kysymykseen 22. mahdollisuudesta jatkaa toimintaa ilman lisätukea vastasi 22 vastaajaa. Näistä vastaajista neljä arvio, että toiminnan jatkaminen ilman lisätukea ei ole mahdollista. Vastaajista kuusi arvio, että taloustilanne sallii toiminnan jatkamisen noin puoli vuotta. Kysely on tehty tammikuussa 2021 joten on pääteltävissä, että jos kesän esityksiä ei ole mahdollisuutta esittää se vaikeuttaa näiden teattereiden toimintaa. Kolme vastaajista, että ilman lisätukea toimintaa on mahdollista jatkaa vuoden 2021 loppuun. Neljä vastaajista kertoo, ettei toiminnan jatkamiselle ole esteitä, vaikka lisärahoitusta ei tulisikaan. Kuusi vastaajista ei osaa arvioida aikamäärettä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Tässä luvussa esittelen tutkimustyöni johtopäätökset ja esittelen lukijalle mielenkiintoisia ja kokeilemisen arvoisia tutkimuksen aikana kohdattuja vaihtoehtoisia teatterialan toimintamalleja. Olen myös itse lisännyt ehdotuksia esittämiini toimintamalleihin tutkimuksen aikana keräämääni tietoon ja ammattitaitoon nojautuen.

Opinnäytetyön aikana kerätyn aineiston perusteella voi vahvasti päätellä, että koronapandemia on vaikuttanut Pirkanmaan teatterialan toimijoihin samalla tavalla yhtä vahvasti kuin muualla Suomessa ja maailmalla. Tämä on pääteltävissä haastatteluiden ja kyselyn kautta nousseista teemoista. Haastateltavista kaikki paitsi Näykki, sanoivat koronaviruspandemian aiheuttaneen haasteita teattereidensa toiminnalle ja Rosendahl kuvaa kesän 2020 olleen historiallisesti varsin poikkeuksellinen.

Suurimpina pandemian vaikutuksina Pirkanmaan teatteritoimijoilla ovat nousseet:

1. Esitysten peruuttaminen ja siitä johtuneet tulovaikeudet
2. Tulovaikeuksien aiheuttamat lomautukset ja irtisanomiset
3. Yleinen epävarmuus tulevaisuudesta ja toiminnan jatkumisesta

Esitysten peruuttaminen ja tulovaikeudet ovat ajaneet monet teatterit ahdinkoon kuten Saarela sanoo tietoperustan puolella, kaikki vetävät viimeisillä säästöillään, joita ei välttämättä ole ja kaikki elävät tällä hetkellä kädestä suuhun lipputulojen ollessa harrasteteattereiden tärkein tulonlähde. Lipputulomenetykset ovat johtaneet tulovaikeuksiin, joita korjataan joissain tilanteissa työntekijöiden lomautuksilla ja irtisanomisilla. OKM tutkimuksen mukaan näyttämötaiteen yhteisöistä 60 % vastaajista oli vuoden 2020 aikana lomauttanut tai keskeyttänyt palkanmaksun ja 48 % vastaajista olettaa vuoden 2021 alkupuoliskolla käyvän samoin. Työntekijöiden lomautukset tulevat esiin myös haastatteluissa ja kyselyssä. Kyselyn avointen kenttien vastauksista tulee vahvasti esiin koronapandemian aiheuttama epävarmuus, kun ei ole tietoa koska pandemia loppuu ja milloin ihmiset uskaltavat palata teattereihin.

Opinnäytetyön tuloksissa tulee esiin, että Pirkanmaan teatterialan toimijat eivät ole kehittäneet valtavasti uusia ansainta- ja toimintamalleja vaan toimijat ovat pyrkineet jatkamaan näytelmien esittämistä normaalisti. Mukautuksia esittämiseen on tehty kokoontumisrajoitusten takia vähentämällä katsojapaikkoja mutta esityksiä on mahdollisuuksien mukaan silti pidetty. Osa toimijoista on toteuttanut uusia toimintamalleja pääasiassa digitaalisessa muodossa. Digitaalisuuden nouseminen on pandemia-aikana ollut nähtävissä trendinä myös maailmalla ja muualla Suomessa. Pirkanmaalla on toteutettu muun muassa live-striimauksia, tuotettu tallenteita esityksistä ja nauhoitettu kuunnelmia. Kanninen tuo esiin, että striimaus lisää esitysten saavutettavuutta ja mahdollistaa pandemiatilanteessa esitysten esittämisen ja yleisön palvelemisen. Osa toimijoista kertoo myös käyttäneensä pandemia-aikaa kehittämään hallinnollisten toimien digitaalista puolta. Vaikka striimauksia on Pirkanmaalla, muualla Suomessa ja maailmalla toteutettu niiden yhteydessä on myös nostettu esiin toiminnan heikot puolet, joita ovat:

1. Striimaamiseen tarvittava kalusto on kallista ja vaatii osaavaa henkilökuntaa
2. Striimauksien ja tallenteiden tekemistä voi vaikeuttaa tekijänoikeussopimuksien rajoitteet
3. Striimatessa lippuhinnat yleensä alhaisemmat, joten vaatii suuria myyntivolyymejä, että toiminta on tuottoisaa

Striimaukseen käytettävä tekniikka on kallis hankita varsinkin pienemmille teattereille, jos kalustoa ei jo ennestään ole. Tällaisiin hankintoihin ei oletettavasti ole varaa, jos tulot ovat vähäiset ja säästöjä on jouduttu tekemään. Kuten Kanninen ja yksi kyselyyn vastanneista mainitsee tekijänoikeusasiat vaikeuttavat myös striimauksien toteutumista, kun oikeuksia ei välttämättä myönnetä digitaalisten tuotantojen tekemiseen. Pirkanmaalla toteutetuissa striimauksissa lippujen hinnat on pidennyt alhaisina, noin puolessa normaalilipun hinnasta. Kuten Kanninen nostaa, striimauksesta pitää maksaa myös näyttelijöille palkkiot. Striimauksessa lipunmyynnin suuria volyymejä ei voi taata, jolloin pahimmassa tapauksessa kulut nousevat suuremmaksi kuin striimauksista saatavat tulot.

Seuraavaksi esittelen kehittämis ehdotukseni, eli mielestäni toimivia toiminta- ja ansaintamalleja maailmalta, muualta Suomesta ja Pirkanmaalta, joista voi ottaa esimerkkiä ja joita voidaan

soveltaa. Esitettävien kehittämis ehdotuksien kautta alan toimijat pystyvät halutessaan laajentamaan toimintaansa ja ottamaan käyttöön uusia ansaintamalleja, joilla mahdollisesti pystytään luomaan vaihtoehtoja tukemaan teattereiden taloutta pandemian aikana. Esitetyt vaihtoehtoiset toiminta- ja ansaintamallit eivät ole paremmuusjärjestyksessä.

1. Puhelinteatteri

Tällä hetkellä puhelinteatteria on toteutettu niin Suomessa kuin maailmallakin. Suomessa toteutettuja esimerkkejä ovat jo aikaisemmin esitellyt Espoossa sijaitsevan Teatteri Hevosenkengän lapsille suunnattu Satupuhelin ja vanhuksille suunnattu Runoja ja Rupattelua -palvelu. Toinen Suomessa toteutettu puhelinteatteriesimerkki on Todellisuuden tutkimuskeskuksen: *Utoopiset puhelinmatkat*. Maailmalla puhelinteatteria on toteutettu Kanadassa Outside the March teatterin ja Convergence Theatre teatterin toimesta. Kaikki edellä mainitut esimerkit ovat hie man erilaisia keskenään. Mielestäni puhelinteatteri on kehittämisen ja kokeilemisen arvoinen menetelmä koska se on helposti muotoutuva, esityksestä voi tehdä osallistavan tai katsoja voi osallistua vain kuuntelemalla. Puhelinteatterin toteutuksessa on mielestäni monia mahdollisuuksia ja tämä menetelmä voisi olla tapa tuoda teatterikentälle lisää interaktiivista teatteria.

2. Kirjeteatteri

Toiseksi kehittämisen arvoiseksi ideaksi nostan kirjeteatterin, joka on esitelty tässä opinnäytetyössä Täsmäteatterin käyttämänä mallina. Kirjeteatterin kustannukset on helppo pitää matalina, ja ne pystyisivät mahdollisesti jopa laskea minimiin, jos perinteisen kirjeen sijaan käyttäkin sähköpostia.

3. Kuunnelmateatteri

Kolmas kehittämisen arvoinen idea on mielestäni kuunnelmateatterit. Tässä opinnäytetyössä on esitelty esimerkkejä Suomesta ja maailmalta. Suomessa Teatteri Hevosenkengä on julkaissut useita kuunnelmia YouTube -kanavallaan ilmaiseksi. Myös TTT on julkaissut koronapandemian aikana kuunnelmia yleisönsä saataville. Maailmalla mukana menossa on ollut isompia tekijöitä kuten Amazon.com omistamansa Audible-palvelun kautta. Mielestäni teatterikuunnelmissa voisi potentiaalisesti olla isommankin bisneksen ainesta. Suomessa on saatavilla kuitenkin

kin useampia äänikirjapalveluita kuten Storytell, Bookbeat ja Elisa Kirja. Näissä kaikissa palveluissa on tarjolla äänikirjoja mutta ei näytelmäkuunnelmia. Tällaisten isojen palveluiden kautta näytelmäkuunnelmat olisivat saatavilla helposti laajallekin yleisölle. Näytelmäkuunnelmille voisi mahdollisesti perustaa myös täysin oman palvelualustan.

4. Ikkunateatteri

Neljäs kehittämisen arvoinen idea on mielestäni ikkunateatteri. Ikkunateatteria on toteutettu eri muodoissa Suomessa ja maailmalla. Kehittämisidean nimi tulee suoraan Teatterikoneen kehittämästä esityskonseptista nimeltään Ikkunateatteri. Teatterikoneen versiossa esitystä esitettiin ulkona ikkunoiden takana sisällä oleville ihmisille. Tšekkiläinen sirkusteatteriryhmä Cirk La Putyka avasi hetkellisesti samantyyppisen kulttuuri-ikkunan, joka toimi kiinteästi samalla paikalla ja katsoja tuli esityksen luokse. Mielestäni ikkunateatterissa on hyvät mahdollisuudet hyödyntää sitä pop-up hengessä sisä- ja ulkotiloissa. Ikkunateatterin kanssa saman tyyppiseksi lasikisin Teatteri Ivan drive-in teatteri esityksen *Dinnerin*. Kaikissa kolmessa esitys on mielestäni mahdollista järjestää ilman lähikontaktia, joka sopisi esimerkiksi tilanteisiin, jossa koronapandemia jatkuu.

7 POHDINTA

Mielestäni tutkimustyöni onnistui kohtalaisen hyvin, kirjottamani tietoperusta tosin laajeni suuremmaksi kuin olin ajatellut. Tähän vaikutti mielestäni tiedon jatkuva muuttuminen ja Covid-19 tilanteen jatkuva kehittyminen. Työni alkuperäisenä tavoitteena oli tutkia tiukasti millaisia toiminta- ja ansaintamalleja teatterialan toimijat olivat kehittäneet Pirkanmaalla, työtä tehdessä pandemian vaikutukset nousivat kuitenkin niin vahvasti esiin, että nostin pandemian vaikutusten tutkimisen Pirkanmaan teatteritoimijoissa myös yhdeksi tavoitteeksi. Tämä laajensi työstäni aiheeltaan ehkä hieman liian laajan ja vaikutti huomaamattani enemmän aineistomenetelmien keruussa kuin olin suunnitellut. Työni tuotti kuitenkin mielestäni mielenkiintoisia tutkimustuloksia ja arvokasta tutkimustietoa.

Tarkoitukseni oli käyttää pääasiallisina menetelminä haastattelua, jolla saataisiin laadullista aineistoa ja kyselyä, jonka tavoitteena oli tuottaa määrällistä aineistoa. Haastatellut onnistuivat mielestäni hyvin ja olin tyytyväinen saamaani kahdeksan haastateltavan määrään. Kaikki, joita pyysin haastateltavaksi suostuivat. Myöhemmin erään haastateltavan vinkin kautta tajusin, että olisi ollut mielenkiintoista haastatella esimerkiksi Suomen Harrastajaliiton toiminnanjohtajaa Sanna Saarelaa, jolla olisi ollut laajempi käsitys harrastajateatterikentän kokonaiskuvasta. Haastatteluista onnistuin myös mielestäni saamaan hyvää laadullista aineistoa, jokseenkin huomasin aineistoa läpikäydessä, että olin hermostuksissani muuttanut joidenkin kysymysten aseteluita ja haastateltava on saattanut ymmärtää kysymyksen kulman hieman eri tavalla kuin oli tarkoitus. Olen kuitenkin tyytyväinen, että valitsin puolistrukturoidun menetelmän täysin strukturoidun sijaan, jolloin pystyin kysymään haastateltavilta tarkentavia lisäkysymyksiä.

Kyselyyn määrällisenä aineistona olisin toivonut enemmän vastauksia, nyt vastauksia tuli kyselyyn kokonaisuudessaan 24 kappaletta ja osa ei vastannut kaikkiin kysymyksiin. Kysely lähetettiin 57 toimijalle ja olisin toivonut hieman suurempaa vastausprosenttia. Jälkikäteen ajateltuna kyselyn olisi voinut toteuttaa hieman eri tavalla, sillä kysymysasettelu oli ajoittain epäselvä ja osa kysymyksistä oli liian samanlaisia keskenään. Kyselyn keskittyi mielestäni liikaa teattereiden yleiseen tilanteeseen koronapandemian aikana, ei niinkään uusien ansainta- ja toimintamallien kehittämiseen. Kyselyssä oli myös monta avointa kohtaa, joiden kysymysasettelua olisi ehkä pitänyt tarkentaa, jotta saatava aineisto olisi ollut enemmän toivotunlaista.

Tutkimuksen puolella välissä nostin mukaan menetelmäksi dokumenttianalyysin, joka osoitautui toimivaksi täydentäväksi tutkimusmenetelmäksi. Koronapandemian jatkuvan muuttuvan tilanteen takia dokumenttianalyysillä pystyin palaamaan tutkimaan syksyllä 2020 haastatelluiden teattereiden tilannetta keväällä 2021. Ilman dokumenttianalyysin tuomaa täydennystä työ olisi mielestäni jäänyt hieman vajaaksi.

Työni keräsi yhteen hyväksi havaittuja ja mielenkiintoisia toiminta- ja ansaintamalleja, näistä mielestäni kentän toimijat voivat hyötyä niin paikallisesti kuin koko Suomen laajuisesti. Toimijat, jotka eivät ole vielä välttämättä kokeilleet mitään uusia toimia koronapandemian aikana pystyvät tutkimustani hyödyntäen tutustumaan erilaisiin vaihtoehtoihin kootusti ja mahdollisesti valitsemaan itselleen sopivan toimintatavan tuottaa teatteria kriisin keskellä.

Opinnäytetyössäni tuli esiin kyselyn kautta esiin muun muassa, että osa teattereista ei välttämättä pysty jatkamaan toimintaansa ilman lisätukea ollenkaan tai pystyy jatkamaan ajallisesti noin puoli vuotta. Mielestäni olisi mielenkiintoista tutkia myöhemmin koronapandemian loputtua millainen on Pirkanmaan teatterikentän tilanne silloin, onko pandemia mahdollisesti esimerkiksi johtanut teatteritoimijoiden konkursseihin ja millaisia mahdollisesti pitkäaikaisia tuhoja pandemia on tehnyt teatterikentän rakenteeseen Pirkanmaalla. Tarpeellista olisi mielestäni myös tutkia miten hyvin koronapandemian aikana käyttöön otetut toimintamallit ovat toimineet ja onko niistä ollut hyötyä vai mahdollisesti haittaa.

Tämä opinnäytetyö palveli minun omaa ammattiin kehittymistäni suuresti. Tutkimuksen aikana pystyin tutustumaan laajasti Pirkanmaan teatterikenttään, joka oli minulle varsin vieras ennen opinnäytetyön tekemisen alkua. Sain haastatella ja kontaktoida monia mielenkiintoisia henkilöitä ja tahoja teatterialalla, joihin en välttämättä olisi tutustunut ilman. Olen opinnäytetyöprosessin aikana pystynyt kehittämään itseäni tutkijana, tuottajana ja kasvattamaan ammatillista verkostoani Pirkanmaan alueella. Uskon että tämä opinnäytetyö hyödyntää myös kulttuurituotannon alan ammattilaisia ja kollegoitani laajan tietoperustan, tutkimusten tulosten ja yhteen kerättyjen kehittämis ehdotusten kautta.

8 LÄHTEET

- Amusa 2020. Turkulaiselta Linnateatterilta korona-aikaan sohvateatteria ja Tonight Show. Viitattu 6.4.2021. <https://www.amusa.fi/fi/turkulaiselta-linnateatterilta-korona-aikaan-sohvateatteria-ja-tonight-show>
- Audible 2021. About Audible. Viitattu 14.4.2021. https://www.audible.com/about?pf_rd_p=adc4b13b-d074-4e1c-ac46-9f54aa53072b&pf_rd_r=1EKGN9R8G8FHDQHT75ZZ
- Australian Academy of The Humanities 2020. Australia's cultural and creative economy in the spotlight. Viitattu 14.5.2021. <https://www.humanities.org.au/2020/10/27/australias-cultural-and-creative-economy-in-the-spotlight/>
- AVI (Aluehallintovirasto) 2020. Ensi viikolla kaikissa Länsi- ja Sisä-Suomen alueen sairaanhoitopiireissä tulee voimaan 10 hengen kokoontumisrajoitus. Tiedote 17.12.2020. Viitattu 10.5.2021. <https://avi.fi/tiedote/-/tiedote/69896923>
- AVI (Aluehallintovirasto) 2021a. Länsi- ja Sisä-Suomen alueen kokoontumisrajoitukset jatkuvat maaliskuun ajan. Tiedote 26.2.2021. Viitattu 10.5.2021. <https://avi.fi/tiedote/-/tiedote/69901886>
- AVI (Aluehallintovirasto) 2021b. Kokoontumisrajoitukset Länsi- ja Sisä-Suomessa jatkuvat huhtikuussa – lisäksi Pirkanmaalla turvavälit taattava asiakas- ja toimitiloissa. Tiedote 26.3.2021. Viitattu 10.5.2021. <https://avi.fi/tiedote/-/tiedote/69904791>
- AVI (Aluehallintovirasto) 2021c. Lievennyksistä huolimatta kokoontumisrajoitukset Länsi- ja Sisä-Suomessa jatkuvat toukokuussa. Tiedote 26.4.2021. Viitattu 10.5.2021. <https://avi.fi/tiedote/-/tiedote/69907367>
- Barra, Michael 2020. When Broadway comes back: 5 ways the pandemic will transform the live theater industry. Viitattu 13.5.2021. <https://fortune.com/2020/12/13/covid-live-theater-broadway-west-end-reopening-innovation/>
- Broadwaydirect 2020. Where to watch Broadway online: the theater lover's guide to streaming. Viitattu 14.5.2021. <https://broadwaydirect.com/where-to-watch-musicals-online-the-musical-lovers-guide-to-streaming/>
- Business Finland 2021. Liiketoiminnan kehitysrahoitus häiriötilanteissa. Business Finlandin julkaisuja. Viitattu 18.5.2021. <https://www.businessfinland.fi/48d946/globalassets/finnish-customers/01-funding/02-sme--midcap/hairiorahoitus-tilastot.pdf>
- Coates, Brendan & Cowgill, Matthew & Chen, Tony & Mackey, Will 2020. The charts that show coronavirus pushing up to a quarter of the workforce out of work. Viitattu 14.5.2021. <https://theconversation.com/the-charts-that-show-coronavirus-pushing-up-to-a-quarter-of-the-workforce-out-of-work-136603>

- Convergence Theatre 2021a. The Corona Variations. Viitattu 13.4.2021. <https://www.convergencetheatre.com/past/#corona-variations>
- Convergence Theatre 2021b. Instructions For The Corona Variations. Viitattu 13.4.2021. <https://www.convergencetheatre.com/corona-variations-instructions>
- Cupore 2021. Alustavia koronaan liittyviä tuloksia Taiteen ja kulttuurin barometrissa 2020: Taiteilijat ja taiteellinen työ kunnissa. Cuporen julkaisuja. Viitattu 17.5.2021. https://www.cupore.fi/images/tiedostot/2021/liite_koronan_vaikutukset_taiteilijakyselyssa_final_2021_02_01.pdf
- Disney+ 2021. Hamilton. Viitattu 14.5.2021. <https://disneyplusoriginals.disney.com/movie/hamilton>
- Eskola, Jari & Lätti, Johanna & Vastamäki, Jaana 2018. Teemahaastattelu: Lyhyt selviytymisopas. Teoksessa Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 - Metodien valinta ja aineistonkeruu. (E-kirja.) Jyväskylä: PS Kustannus.
- Euronews 2020. Japan keeps culture alive during the pandemic. Viitattu 29.4.2021. <https://www.euronews.com/2020/12/22/japan-keeps-culture-alive-during-the-pandemic>
- EY 2015. Cultural times The first global map of cultural and creative industries. Viitattu 14.5.2021. https://ficdc.org/wp-content/uploads/2019/11/CISAC-Cultural_Times_2015.pdf
- EY 2021. Rebuilding Europe The cultural and creative economy before and after the COVID-19 crisis. Viitattu 14.5.2021. https://1761b814-bfb6-43fc-9f9a-775d1abca7ab.filesusr.com/ugd/4b2ba2_1ca8a0803d8b4ced9d2b683db60c18ae.pdf
- Florida, Richard & Seman, Michael 2020. LOST ART: Measuring COVID-19's devastating impact on America's creative economy. Viitattu 14.5.2021. https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2020/08/20200810_Brookingsmetro_Covid19-and-creative-economy_Final.pdf
- Ghebreyesus, Tedros Adhanom 2020. WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 11 March 2020. Tiedotustilaisuus 11.3.2020. Viitattu 9.3.2021. <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>.
- Globeplayer 2021. Viitattu 14.5.2021. <https://globeplayer.tv/>
- Grenier, Elizabeth 2021. Berlin launches pilot project for theaters as new COVID wave starts. Viitattu 28.4.2021. <https://p.dw.com/p/3qu5N>
- Guibert, Greg & Hyde, Iain 2021. ANALYSIS: COVID-19's Impacts on Arts and Culture. Viitattu 14.5.2021. <https://www.arts.gov/sites/default/files/COVID-Outlook-Week-of-1.4.2021-revised.pdf>
- Haapanen, Irmeli 2021. Harrastajateatterit elävät korona-ajassa kädestä suuhun – Ylioppilasteatterin häätö nykyisistä tiloistaan yhä todennäköisempää. Viitattu 14.5.2021.

<https://www.ts.fi/kulttuuri/5193549/Harrastajateatterit+elavat+koronaajassa+kadesta+suhun++Ylioppilasteatterin+haato+nykyisista+tiloistaan+yha+todennakoisempaa>

Hayes, Marisa C. The magic is in the miniature: toy theatre thrives online during quarantine. Viitattu 29.4.2021. <https://thetheatretimes.com/the-magic-is-in-the-miniature-toy-theatre-thrives-online-during-quarantine/>

Hovet, Jason 2020. Czech group offers 'take-away' theatre amid COVID lockdown. Viitattu 14.4.2021. <https://www.reuters.com/article/idUSKBN27R25K>

I Lost My Gig 2020. 2nd survey reveals extension of financial assistance needed. Viitattu 14.5.2021. <https://ilostmygig.net.au/latest-news/f/2nd-survey-reveals-extension-of-financial-assistance-needed>

I Lost My Gig 2021. Ilostmygig wage support survey summary. Viitattu 14.5.2021. <https://www.musicnsw.com/wp-content/uploads/2021/02/ILOSTMYGIG-WAGE-SUPPORT-SURVEY-3.pdf>

International Labour Organization 2020. COVID-19 and the media and culture sector. ILO Sectoral Brief. Viitattu 18.5.2021. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/--sector/documents/briefingnote/wcms_750548.pdf

IRTI-Teatteri 2020. Facebook-päivitys 24.10.2020, 15:47. Viitattu 6.4.2021. <https://www.facebook.com/irtiteatteri/>

Jakonen, Olli & Luonila, Mervi & Renko, Vappu & Kanerva, Anna 2020. Katsaus koronan vaikutuksista taiteen ja kulttuurin alojen toimintaedellytyksiin ja kulttuuripolitiikkaan Suomessa. Teoksessa Kulttuuripolitiikan Tutkimuksen Vuosikirja, 5(1) 50–59. Cuporen julkaisuja. Viitattu 15.5.2021. <https://doi.org/10.17409/kpt.100430>

Kangasalan Pikkuteatteri 2020a. Facebook-päivitys 22.04.2020, klo 22.20. Viitattu 17.5.2021. <https://www.facebook.com/kangasalanpikkuteatteri/>

Kangasalan Pikkuteatteri 2020b. Facebook-päivitys 14.12.2020, klo 12.19. Viitattu 17.5.2021. <https://www.facebook.com/kangasalanpikkuteatteri/>

Kangasalan Pikkuteatteri 2020c. Facebook-päivitys 27.12.2020, klo 17.38. Viitattu 17.5.2021. <https://www.facebook.com/kangasalanpikkuteatteri/>

Kangasalan Pikkuteatteri 2021. Etusivu. Viitattu 29.3.2021. <https://pikkuteatteri.fi/>

Karanteeniteatteri 2021a. Etusivu. Viitattu 6.4.2021. <https://www.karanteeniteatteri.fi/>

Karanteeniteatteri 2021b. Ohjelmisto. Viitattu 6.4.2021. https://www.karanteeniteatteri.fi/?page_id=111

Koivisto, Leena 2020. Vantaalaisnäyttelijä Tatu Mönttisen Karanteeniteatteri striimaa suoria ja tallennettuja esityksiä kotisohville – Hyppy sumuun -monologi Matti Nykäsestä avaa valtakunnalliseksi tähtäävän palvelun. Viitattu 6.4.2021. <https://www.vantaansanomien.fi/paikalaiset/1493367>

- Lehtinen, Nina 2020a. Pyynikin kesäteatteri lomautti henkilökuntansa, ja koronasta selviytymistä hankaloittaa nyt säätiömuoto: ”Tukipolitiikassa olemme väliinputoajia, Pyynikki on akuutissa vaarassa kaatua”. Viitattu 6.5.2021. <https://www.aamulehti.fi/teatteri/art-2000007482378.html>
- Lehtinen, Nina 2020b. Tampereen Teatterin suorat lähetykset törmäsivät yllättäviin vaikeuksiin – teatterin johtaja ei usko striimien tulevaisuuteen koronan jälkeen: ”Se olisi taloudellinen katastrofi”. Viitattu 16.5.2021. <https://www.aamulehti.fi/teatteri/art-2000007671005.html>
- Les Enfants Terribles 2021a. Shows – Sherlock Holmes – an online adventure. Viitattu 12.4.2021. <https://lesenfantsterribles.co.uk/shows/sherlockimmersiv/>
- Les Enfants Terribles 2021b. FAQs. Viitattu 12.4.2021. <https://www.sherlockimmersiv.com/faqs>
- Linnateatteri 2021. Linnateatterin Sohvateatteri. Viitattu 6.4.2021. <https://www.linnateatteri.fi/linnateatteri/sohvateatteri>
- Lippu.fi 2021. KOIRAKAMPAAMO VILLA KOIRANEN -TALLENNE. Viitattu 5.4.2021. <https://www.lippu.fi/artist/teatteri-hevoskenka/koirakampaamo-villa-koiranen-tallenne-2890760/>
- Mankkinen, Jussi 2020. Teatteriyleisö ei pelkää koronaa ja luottaa turvallisuusohjeistuksiin: Pienen merenneidon kaltaiset hitit jyräävät poikkeusajasta huolimatta. Viitattu 16.5.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-11506986>
- Mesenaatti 2021a. Korona aid: turun ylioppilasteatteri. Viitattu 18.5.2021. <https://mesenaatti.me/1588/korona-aid-turun-ylioppilasteatteri/>
- Mesenaatti 2021b. Korona aid: pelasta teatteri toivo. Viitattu 18.5.2021. <https://mesenaatti.me/1476/pelasta-teatteri-toivo/>
- Mesenaatti 2021c. Korona aid: tukea harrastajateatterikentälle. Viitattu 18.5.2021. <https://mesenaatti.me/1984/korona-aid-tukea-harrastajateatterikentalle/>
- Miller, Deb 2020. Audible offers free audio-plays of hits from the New York stage. Viitattu 14.4.2021. <https://dcmetrotheaterarts.com/2020/04/04/audible-offers-free-audio-plays-of-hits-from-the-new-york-stage/>
- Mäkeläinen, Paula 2021. VS: Kangasalan Pikkuteatterin osuus opinnäytetyössä. Email julia.litjo@humak.fi 20.5.2021.
- National Theatre 2020. National Theatre launches NATIONAL THEATRE AT HOME, a new streaming service giving worldwide digital access to their much-loved filmed productions. Tiedote 1.12.2020. Viitattu 14.5.2021. https://www.nationaltheatre.org.uk/sites/default/files/announcing_national_theatre_at_home_major_new_streaming_service_from_nt.pdf
- Ojasalo, Katri, Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2015. Kehittämistyön menetelmät – uudenlaista osaamista liiketoimintaan. (E-kirja.)

- OKM (Opetus- ja kulttuuriministeriö) 2013. Museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuusjärjestelmän kehittäminen. Valtioneuvoston julkaisuja. Viitattu 18.02.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-240-1>
- OKM (Opetus- ja kulttuuriministeriö) 2020a. Koronapandemian vaikutukset kulttuurialalla. Raportti kyselyn vastauksista. Valtioneuvoston julkaisuja. Viitattu 10.2.2021 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-902-8>
- OKM (Opetus- ja kulttuuriministeriö) 2020b. Ministeri päätti teattereiden, orkestereiden ja museoiden valtionosuuksista vuodelle 2021. Viitattu 18.5.2021. <https://minedu.fi/-/ministeri-paatti-teattereiden-orkestereiden-ja-museoiden-valtionosuuksista-vuodelle-2021>
- OKM (Opetus- ja kulttuuriministeriö) 2020c. Kulttuurin ja taiteen yhteisöille lähes 11 miljoonaa euroa korona-avustuksina. Tiedote 17.6.2020. Viitattu 15.5.2021. <https://minedu.fi/-/kulttuurin-ja-taiteen-yhteisöille-lahes-11-miljoonaa-euroa-korona-avustuksina>
- OKM (Opetus- ja kulttuuriministeriö) 2020d. Kulttuurille ja taiteelle korona-avustuksina lähes 21 miljoonaa. Tiedote 16.6.2020. Viitattu 15.5.2021. <https://minedu.fi/-/kulttuurille-ja-taiteelle-korona-avustuksina-lahes-21-miljoonaa>
- OKM (Opetus- ja kulttuuriministeriö) 2020e. Opetus- ja kulttuuriministeriöltä yli 7 miljoonaa euroa turvaamaan kulttuuritapahtumia. Tiedote 5.10.2020. Viitattu 18.5.2021. <https://minedu.fi/-/opetus-ja-kulttuuriministeriolta-yli-7-miljoonaa-euroa-turvaamaan-kulttuuritapahtumia>
- OKM (Opetus- ja kulttuuriministeriö) 2020f. 17 miljoonaa euroa korona-ajan avustuksina museoille, teattereille, orkestereille ja taidelaitoksille. Tiedote 14.12.2020. Viitattu 18.5.2021. <https://minedu.fi/-/17-miljoonaa-euroa-korona-ajan-avustuksina-museoille-teattereille-orkestereille-ja-taidelaitoksille>
- OKM (Opetus- ja kulttuuriministeriö) 2020g. Yleisavustuksena valtionosuutta saavan teatterin, orkesterin ja museotoiminnan ja palveluiden saatavuuden turvaamiseen koronapandemian johdosta aiheutuvaan lisärahoitustarpeeseen. Valtioneuvoston julkaisu. Viitattu 18.5.2021. <https://minedu.fi/documents/1410845/22108576/VOS+Korona+WWW+15062020.pdf/ad78f8f4-eba5-de3f-e70d-005f4a3cfd81/VOS+Korona+WWW+15062020.pdf?t=1592215085000>
- OKM (Opetus- ja kulttuuriministeriö) 2020h. Yleisavustus valtionosuutta saavan museon, orkesterin ja teatterin koronapandemian johdosta aiheutuvaan lisärahoitustarpeeseen/syksy 2020. Valtioneuvoston julkaisu. Viitattu 18.5.2021. https://minedu.fi/documents/1410845/22108576/VOS+korona+syksy_WWW.pdf/1d4b89c0-6032-4153-69e6-0a2e35af5b3a/VOS+korona+syksy_WWW.pdf?t=1607691241210
- OKM (Opetus- ja kulttuuriministeriö) 2021a. Kysymyksiä ja vastauksia esittävän taiteen vuosiuudistuksesta. Viitattu 9.4.2021. <https://minedu.fi/kysymyksia-ja-vastauksia-vuosiuudistuksesta>
- OKM (Opetus- ja kulttuuriministeriö) 2021b. Teattereiden laskennalliset henkilötyövuodet vuonna 2021. Valtioneuvoston julkaisuja. Viitattu 18.5.2021.

<https://minedu.fi/documents/1410845/3900141/2021+Teatterit+VOS+henkil%C3%B6ty%C3%B6vuodet.pdf/f490afa6-4076-188a-8634-04b79fb7e8c3/2021+Teatterit+VOS+henkil%C3%B6ty%C3%B6vuodet.pdf?version=1.0&t=1604479210331>

OKM (Opetus- ja kulttuuriministeriö) 2021c. Koronapandemian vaikutuksia kulttuurialalla 2020–2021 Raportti kyselyn vastauksista. Valtioneuvoston julkaisuja. Viitattu 13.5.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-654-9>

Ottone R. Ernesto 2020. Preface. Teoksessa UNESCO 2020. Culture in crisis: policy guide for a resilient creative sector. (E-kirja.) Ranska, Republic of Korea's Ministry of Culture, Sports and Tourism, 2-3. Viitattu 9.3.2021. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374631>

Outside the March 2021a. The Ministry of Mundane Mysteries. Viitattu 12.4.2021. <https://outsidethemarch.ca/the-experiences/the-ministry-of-mundane-mysteries/>

Outside the March 2021b. FAQ. Viitattu 12.4.2021. <https://www.mundanemysteries.com/faq>

Outside the March 2021c. Map of mysteries. Viitattu 12.4.2021. <https://www.mundanemysteries.com/map-of-mysteries>

Parkkinen, Pia. “Ihmiset pyörittivät päätään, että ei me sellaisia määriä myydä” – tamperelainen teatteristriimi keräsi yllättäen lähes 10 000 katsojaa. Viitattu 10.02.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-11757109>

Paulson, Michael 2020. One Theater Tries an Alternative to Cancellation: An All-Audio Season. Viitattu 14.4.2021. <https://www.nytimes.com/2020/04/07/theater/coronavirus-williamstown-audible.html>

Peltola, Satu 2020. Pirkanmaan ”koronanyrkki” kokoontuu ensimmäistä kertaa – Lauri Lyly: ”Tämänhetkisillä tartuntaluvuilla etäopetukseen siirtymistä ei tarvitse harkita”. Viitattu 10.5.2021. <https://www.aamulehti.fi/koronavirus/art-2000007483329.html>

Piippo, Maarit 2020. Taideprojektista tuli hyvää oloa levittävä virus. Viitattu 6.4.2021. <https://www.veikkaus.fi/fi/yritys#!/article/inhimillisia-uutisia/julkaisut/2020/09/koronan-kohottamat>

Pirkanmaan liitto 2021. Tietoa Pirkanmaasta. Viitattu 18.3.2021. <https://www.pirkanmaa.fi/tietoa-pirkanmaasta/>

Pirkanmaan Osuuskauppa 2021. Kannustajat-äänestys syksy 2020 – tulokset. Viitattu 18.5.2021. https://pirkanmaanosuuskauppa.fi/vastuullisuus/kannustajat-2/v2020/kannustajat-esittely/?fbclid=IwAR05r32sAdc0SmtPxx4f0IOfY_5uW1Xa-PhC94ykv9U4bNWc7zo7stX4-UA

Pirkanmaan sairaanhoitopiiri 2020a. Pirkanmaan maskisuositukseen lisätty yliopisto ja korkeakoulut. Tiedote 6.10.2020. Viitattu 10.5.2021. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/pirkanmaan-maskisuositukseen-lisatty-yliopisto-ja-korkeakoulut?publisherId=10978748&releaseId=69890795>

- Pirkanmaan sairaanhoitopiiri 2020b. Pandemiaohjausryhmä: Yksityistilaisuuksissa ja harrastustoiminnassa huomiota tilan kokoon. Tiedote 20.10.2020. Viitattu 10.5.2021. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/pandemiaohjausryhma-yksityistilaisuuksissa-ja-harrastustoiminnassa-huomiota-tilan-kokoon?publisherId=10978748&releaseId=69891879>
- Pirkanmaan sairaanhoitopiiri 2020c. Pandemiaohjausryhmä: Viime viikkojen päiväkoti- ja koulualtistumisista ei tullut tartuntoja lapsille. Tiedote 10.11.2020. Viitattu 10.5.2021. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/pandemiaohjausryhma-viime-viikkojen-paivakoti--ja-koulu-altistumisista-ei-tullut-tartuntoja-lapsille?publisherId=10978748&releaseId=69893652>
- Pirkanmaan sairaanhoitopiiri 2020d. Koronanyrkki tiukentaa Pirkanmaan suosituksia - tavoitteena ehkäistä leviämisvaihe. Tiedote 29.11.2020. Viitattu 10.5.2021. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/koronanyrkki-tiukentaa-pirkanmaan-suosituksia---tavoitteena-ehkaista-leviamisvaihe?publisherId=10978748&releaseId=69895258>
- Pirkanmaan sairaanhoitopiiri 2020e. Pirkanmaan nykyiset koronasuositukset voimassa 10.1.2021 asti. Tiedote 15.12.2020. Viitattu 10.5.2021. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/pirkanmaan-nykyiset-koronasuositukset-voimassa-1012021-asti?publisherId=10978748&releaseId=69896742>
- Pitlochry Festival Theatre 2021. Pitlochry festival theatre and royal lyceum theatre edinburgh launch sound stage. Viitattu 14.4.2021. <https://pitlochryfestivaltheatre.com/news/pitlochry-festival-theatre-and-royal-lyceum-theatre-edinburgh-launch-sound-stage/>
- Poikajärvi, Tähtitalvikki 2019. Vapriikki. TEATTERIKAUPUNKI Vapriikissa. Viitattu 9.3.2021. <http://vapriikki.fi/ei-kategoriaa/teatterikaupunki-avautuu-vapriikissa/>
- Pyynikin Kesäteatteri 2020. Tampereen suurimmat teatterit yhteistyöhön Pyynikin kesäteatterin kanssa. Tiedote 21.10.2020. Viitattu 15.5.2021. <https://www.pyynikinkesateatteri.fi/lehdisto/>
- Pyynikin kesäteatteri 2021. Teatteri. Viitattu 29.3.2021. <https://www.pyynikinkesateatteri.fi/teatteri/>
- Saari, Leevi 2021. Kulttuurin puolesta 24 keinoa kulttuuri- ja taidealan tukemiseksi covid-19 pandemian jälkeen. Kulta ry:n julkaisuja. Viitattu 18.5.2021. <https://kulttuurijataide.fi/wp-content/uploads/2021/05/Kulttuurin-puolesta-selvitys-1.pdf>
- Saveljeff, Anne 2020. Temeläisten työttömyys lisääntyi 57 % maaliskuusta elokuulle. Pääkirjoitus 3.11.2020. Viitattu 10.02.2021. <https://www.teme.fi/fi/meteli/paakirjoitus-temelais-ten-tyottomyys-lisaantyi-57-maaliskuusta-elokuulle/>
- Saveljeff, Anne 2021. Hetkelliset korona-apurahat eivät pelasta ammattimaista taidekenttää. Pääkirjoitus 6.4.2021. Viitattu 19.5.2021. <https://www.teme.fi/fi/meteli/paakirjoitus-hetkelliset-korona-apurahat-eivat-pelasta-ammattimaista-taidekenttaa/>
- Shakespeare's Globe 2021. Globe theatre - History. Viitattu 14.5.2021. <https://www.shakespearesglobe.com/discover/about-us/globe-theatre/#history>

- Statista 2021. Estimated economical loss in sales of live entertainment event tickets due to coronavirus (COVID-19) as of May 2020. Viitattu 14.5.2021. <https://www.statista.com/statistics/1175798/japan-economical-damage-live-entertainment-business-coronavirus/>
- STM (Sosiaali- ja terveysministeriö) 2020a. Uusi koronavirus lisätään yleisvaarallisten tartuntatautiin joukkoon – tavoitteena estää taudin leviäminen. Tiedote 13.2.2020. Viitattu 16.3.2021 <https://stm.fi/-/uusi-koronavirus-lisataan-yleisvaarallisten-tartuntatautiin-joukkoon-tavoitteena-estaa-taudin-leviaminen>
- STM (Sosiaali- ja terveysministeriö) 2020b. STM on antanut ohjauskirjeen koronavirusepidemian edellyttämien suositusten ja rajoitusten toteuttamiseen alueilla. Tiedote 15.9.2020. Viitattu 10.5.2021. <https://stm.fi/-/stm-on-antanut-ohjauskirjeen-koronavirusepidemian-edellyttamien-suositusten-ja-rajoitusten-toteuttamiseen-alueilla>
- Suomen Nuorisoseurat 2021. Esko-patsas Irti-teatterille. Viitattu 6.4.2021. <https://nuorisoseurat.fi/esko-patsas-irti-teatterille/?fbclid=IwAR3RS4SHW1SDZ-7Iw3v-uc6TID-IWLrBBdgV5bN9ZkDpEBgWisZ3f3tYA5xI>
- Suomen Teatterit 2020. Ehdotus esittävän taiteen valtionosuusuudistukseksi valmistunut. Viitattu 9.4.2021. <http://www.suomenteatterit.fi/2020/02/ehdotus-esittavan-taiteen-valuationosuusuudistukseksi-valmistunut/>
- Suomen Teatterit 2021. VOS-uudistus. Viitattu 18.5.2021. <https://www.suomenteatterit.fi/ajankohtaista/vos-uudistus/>
- Taike (Taiteen edistämiskeskus) 2020a. Taike jakoi 533 korona-apurahaa ensimmäisellä hakukierroksella. Viitattu 14.5.2021. <https://www.taike.fi/fi/uutinen/-/news/1312114>
- Taike (Taiteen edistämiskeskus) 2020b. Taike jakoi luoville aloille korona-apurahoja 8,7 miljoonaa. Viitattu 15.5.2021. <https://www.taike.fi/fi/uutinen/-/news/1316227>
- Tampereen Kaupunki 2021. Yhdenvertaisesti sinun. Viitattu 29.4.2021. <https://www.tampere.fi/yhdenvertaisesti-sinun.html>
- Tampereen Teatteri 2020a. Tampereen Teatteri peruu ja striimaa esityksiä osana koronarajoitustoimia. Tiedote 30.11.2020. Viitattu 18.5.2021. <https://www.epressi.com/tiedotteet/kulttuuri-ja-taide/tampereen-teatteri-peruu-ja-striimaa-esityksia-osana-koronarajoitustoimia.html>
- Tampereen Teatteri 2020b. Tampereen Teatteri käynnistää livestriimaukset. Viitattu 10.02.2021. <https://tampereenteatteri.fi/2020/11/25/tampereen-teatteri-kaynnistaa-live-striimaukset/>
- Tampereen Teatteri 2021a. Kaikki kevään esitykset peruttu – vielä kaksi livestriimausta 14.4. ja 17.4. Viitattu 16.5.2021. <https://tampereenteatteri.fi/2021/04/14/kaikki-kevaan-esitykset-peruttu-2/>
- Tampereen Teatteri 2021b. Tampereen Teatteri aloittaa yt-neuvottelut. Viitattu 16.5.2021. <https://tampereenteatteri.fi/2021/03/26/tampereen-teatteri-aloittaa-yt-neuvottelut/>

- Tampereen Teatteri 2021c. Turvallisesti Tampereen Teatteriin. Viitattu 16.5.2021. <https://tamperenteatteri.fi/turvallisesti-teatteriin/>
- Tampereen teatteri 2021d. Väljyyttä katsomossa. Tilat käsitelty antibakteerisella pinnoitteella. Viitattu 10.02.2021. <https://tamperenteatteri.fi/2020/09/04/valjyytta-katsomossa-tilat-kasitely-antibakteerisella-pinnoitteella/>
- Tampereen Teatteri 2021e. Saatana saapuu Moskovaan livestriimataan 11.3., 9.4., 14.4. ja 17.4. Viitattu 17.5.2021. <https://tamperenteatteri.fi/2021/03/08/saatana-saapuu-moskovaan-livestriimataan-11-3-9-4-ja-14-4/>
- Tampereen Teatterikesä 2021. Info. Viitattu 29.3.2021. <https://www.teatterikesa.fi/info/>
- Tawasti, Minna 2020. Koronankohottamat kaataa kentän aitoja. Viitattu 6.4.2021. <https://www.teatteritanssi.fi/2020/05/koronankohottamat-kaataa-kentan-aitoja/>
- Tays 2020. Pirkanmaan koronaepidemia kiihtymisvaiheessa - toisen asteen oppilaitoksiin ei vielä maskisuositusta. Viitattu 10.5.2021. [https://www.tays.fi/fi-FI/Pirkanmaan_koronaepidemia_kiihtymisvaihe\(112979\)](https://www.tays.fi/fi-FI/Pirkanmaan_koronaepidemia_kiihtymisvaihe(112979))
- Teatteri Hevosenkentä 2020a. Teatteri Hevosenkentä tarttuu Satupuhelimeen. Tiedote 16.4.2020. Viitattu 5.4.2021. <https://hevosenkenta.fi/wp-content/uploads/2020/04/Tiedote-16.4.2020-Teatteri-Hevosenkent%C3%A4-tarttuu-Satupuhelimeen.pdf>
- Teatteri Hevosenkentä 2020b. Teatteri Hevosenkentä julkaisee Satupäivänä kuunnelmana kaikkien aikojen ensimmäisen näytelmänsä. Tiedote 16.9.2020. Viitattu 5.4.2021. <https://hevosenkenta.fi/wp-content/uploads/2020/09/Tiedote-16.9.-Teatteri-Hevosenkenta-julkaisee-Satupaivana-kuunnelmana-kaikkien-aikojen-ensimmaisen-naytelmansa.pdf>
- Teatteri Hevosenkentä 2020c. Rakastettu kani untuvakerä nyt kuunnelmana. Viitattu 5.4.2021. <https://hevosenkenta.fi/2020/05/27/rakastettu-kani-untuvakera-nyt-kuunnelmana/>
- Teatteri Hevosenkentä 2021. Koirakampaamo Villa Koiranen saa virtuaalisen kantaesityksensä Teatteri Hevosenkengässä. Tiedote 29.1.2021. Viitattu 5.4.2021 <https://hevosenkenta.fi/wp-content/uploads/2021/01/Tiedote-29.1.2021-Koirakampaamo-Villa-Koiranen-saa-virtuaalisen-kantaesityksensa.pdf>
- Teatteri Iva 2021. Dinneri. Viitattu 20.5.2021. <https://ivateatteri.com/dinneri/>
- Teatterikeskus 2013. Teatteri liikkeessä ja lähellä - Suomalaisen teatterin kehittämisohjelma 2013. Suomen Teatterikeskuksen julkaisuja. Viitattu 18.3.2021. <http://www.suomenteatterit.fi/wp-content/uploads/2013/12/Teatterin-kehitt%C3%A4misohjelma-2013-Teatterikeskus.pdf>
- Teatterikeskus 2021. Suomen teatterit ry ja teatterikeskus ry: suomalaisten teatterien ja tanssi- ja sirkusryhmien lippuottojen menetykset arviolta 18,6 miljoonaa euroa – “jokainen voi osaltaan auttaa teatterikenttää selviämään”. Viitattu 30.3.2021. <http://www.teatterikeskus.fi/ajankohtaista/tiedotteet/101-koronan-vaikutukset-tiedote>

- Teatterikone 2020. Ikkunateatteri. Viitattu 10.02.2021. <https://www.teatterikone.fi/naytelma/ikkunateatteri/>
- Teatterikone 2021. Etäohjelmat. Viitattu 5.4.2021. <https://www.teatterikone.fi/naytelma/etaohjelmat/>
- The Broadway League 2019. The Demographics of the Broadway Audience 2018-2019 SEASON. Viitattu 13.5.2021. <https://www.broadwayleague.com/research/research-reports/>
- THL (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos) 2020. Koronavirusepidemia on rauhoittunut Suomessa – tartunnan mahdollisuus on silti olemassa. Viitattu 10.5.2021. <https://thl.fi/fi/-/koronavirusepidemia-on-rauhoittunut-suomessa-tartunnan-mahdollisuus-on-silti-olemassa>
- THL (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos) 2021a. Koronavirus COVID-19. Viitattu 9.3.2021. <https://thl.fi/fi/web/infektioaudit-ja-rokotukset/audit-ja-torjunta/audit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19>
- THL (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos) 2021b. Varmistetut koronatapaukset Suomessa (COVID-19). Viitattu 21.5.2021. <https://experience.arcgis.com/experience/d40b2aaf08be4b9c8ec38de30b714f26>
- THL (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos) 2021c. COVID-19-rokotusten edistyminen. Viitattu 8.5.2021. https://www.thl.fi/episeuranta/rokotukset/koronarokotusten_edistyminen.html
- Tilastokeskus 2019. Kulttuuriammateissa ja -toimialoilla työskentelevien lukumäärä kasvoi vuonna 2018 edellisvuodesta. Viitattu 13.5.2021. https://www.stat.fi/til/kl/2018/01/kl_2018_01_2019-06-10_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus 2020a. Väestötietoja maakunnittain 2019. Viitattu 18.3.2021. https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#V%C3%A4est%C3%B6tiedot_a%20maakunnittain
- Tilastokeskus 2020b. Kulttuurin osuus taloudesta pieneni hieman vuonna 2018. Viitattu 13.5.2021. https://www.stat.fi/til/klts/2018/klts_2018_2020-10-07_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus 2020c. 11.7 Työvoimatoimistoissa rekisteröidyt taidealan työttömät työnhakijat vuosineljänneksittäin 2019–2020. Viitattu 18.5.2021. https://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/kulttuuritilasto/data/tau_11.7.xls
- Tilastokeskus 2021. Käsitteet. Viitattu 13.5.2021. <https://www.stat.fi/meta/kas/henkilotyovuosi.html>
- TINFO (Teatterin Tiedotuskeskus) 2014. 2014 Harrastajateatteritilastot. Teatterin tiedotuskeskuksen julkaisuja. Viitattu 15.3.2021. <https://www.tinfo.fi/documents/harrastajatilastot2014.pdf>
- TINFO (Teatterin Tiedotuskeskus) 2018. 2017 Teatteritilastot Finnish Theatre Statistics. Esittävän taiteen katsojat 2017. Teatterin tiedotuskeskuksen julkaisuja. Viitattu 29.3.2021. <https://www.tinfo.fi/documents/teatteritilastot2017.pdf>

- TINFO (Teatterin Tiedotuskeskus) 2019. 2018 Teatteritilastot Finnish Theatre Statistics. Rahoituslain ulkopuoliset teatteritoimijat. Teatterin tiedotuskeskuksen julkaisuja. Viitattu 18.3.2021. https://www.tinfo.fi/documents/teatteritilastot_2018_web.pdf
- TINFO (Teatterin tiedotuskeskus) 2020a. Esittävän taiteen tilastot. Teatterin tiedotuskeskuksen julkaisuja. Viitattu 18.3.2021. https://www.tinfo.fi/documents/esittavan-taiteen-tilastot_2019_web.pdf
- TINFO (Teatterin tiedotuskeskus) 2020b. Teatteria koronan aikaan. Viitattu 15.5.2021. <https://www.tinfo.fi/Teatteria-koronan-aikaan>
- TINFO (Teatterin Tiedotuskeskus) 2020c. Koronakevään tuhot teattereissa. Viitattu 30.3.2021. <https://www.tinfo.fi/Koronakevaan-tuhot-teattereissa>
- TINFO (Teatterin Tiedotuskeskus) 2020d. Teatteri kotisohvalle. Viitattu 18.5.2021. https://www.tinfo.fi/Teatteri_kotisohvalle
- Todellisuuden Tutkimuskeskus 2021a. Info. Viitattu 5.4.2021. <https://todellisuus.fi/info/>
- Todellisuuden Tutkimuskeskus 2021b. Off-Ohjelmisto. Viitattu 5.4.2021. <https://todellisuus.fi/off-ohjelmisto/>
- Todellisuuden Tutkimuskeskus 2021c. Tilausesitykset. Viitattu 5.4.2021. <https://todellisuus.fi/tilausesitykset/>
- Travkina, Ekaterina & Sacco, Pier Luigi 2020. Summary - Culture shock: COVID-19 and the cultural and creative sectors. OECD Policy Responses to Coronavirus (COVID-19). Viitattu 9.3.2021. <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/culture-shock-covid-19-and-the-cultural-and-creative-sectors-08da9e0e/#section-d1e75>
- TTT (Tampereen Työväen Teatteri) 2020a. Tampereen työväen teatteri turvautuu lomautuksiin vain mikäli töihin paluu syksyllä viivästyy. Tiedote 20.4.2020. Viitattu 18.5.2021. <https://tnt-teatteri.fi/tampereen-tyovaen-teatteri-turvautuu-lomautuksiin-vain-mikali-toihin-paluu-syksylla-viivastyy/>
- TTT (Tampereen Työväen Teatteri) 2020b. TTT:ssä lomautuksia: ”lomautamme, jotta voimme esittää”, toteaa Otso Kautto. Tiedote 12.10.2020. Viitattu 18.5.2021. <https://tnt-teatteri.fi/tntssa-lomautuksia-lomautamme-jotta-voimme-esittaa-toteaa-otso-kautto/>
- TTT (Tampereen Työväen Teatteri) 2021a. Tampereen työväen teatterin kevään esitystoiminta on keskeytetty. Viitattu 17.5.2021. <https://tnt-teatteri.fi/kevat2021ajankohtaista/>
- TTT (Tampereen Työväen Teatteri) 2021b. Katsotuin kotimainen musikaali vuonna 85 remix livestriimiversiona vappuaattona: ilta huipentuu kasaribileisiin. Tiedote 20.4.2020. Viitattu 19.5.2021. <https://tnt-teatteri.fi/katsotuin-kotimainen-musikaali-vuonna-85-remix-livestriimiversiona-vappuaattona-ilta-huipentuu-kasaribileisiin/>
- TTT (Tampereen Työväen Teatteri) 2021c. Koiran morsiamet ilmaisena kuunnelmana Tampereen Työväen Teatterin verkkosivuilla huhtikuun ajan. Tiedote 1.4.2021. Viitattu 15.5.2021.

- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. (E-kirja.) Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Täsmäteatteri 2020. Uutiset. Viitattu 29.4.2021. <https://tasmateatteri.com/>
- Unesco 2020. Culture & Covid-19 Impact & Response Tracker Special Issue. Viitattu 14.5.2021. https://en.unesco.org/sites/default/files/special_issue_en_culture_covid-19_tracker.pdf
- Vaarala, Viljami 2020. Ensimmäiset koronarokotteet on annettu Suomessa – Rokotteen saanut sairaanhoitaja: "Olen erittäin iloinen, että sain tämän rokotteen". Viitattu 7.5.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-11715468>
- Valkeakosken Kaupunginteatteri 2020. Facebook-päivitys 30.11.2020, 10.44. Viitattu 4.5.2021. https://www.facebook.com/valkeakoskenkaupunginteatteri/?ref=page_internal
- Valli, Raine 2018. Aineistonkeruu kyselylomakkeella. Teoksessa Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 - Metodien valinta ja aineistonkeruu. (E-kirja.) Jyväskylä: PS Kustannus.
- Valtioneuvosto 2020a. Hallitus on todennut yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa Suomen olevan poikkeusoloissa koronavirustilanteen vuoksi. Tiedote 140/2020. Viitattu 12.4.2021. <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-totesi-suomen-olevan-poikkeusoloissa-koronavirustilanteen-vuoksi>
- Valtioneuvosto 2020b. Hallitus päätti suosituksista koronaviruksen leviämisen hillitsemiseksi. Tiedote 132/2020. Viitattu 12.4.2021. <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-paatti-suosituksista-koronaviruksen-leviamisen-hillitsemiseksi>
- Valtioneuvosto 2020c. Muutoksia koronavirusepidemian vuoksi asetettuihin rajoituksiin 1. kesäkuuta. Tiedote 373/2020. Viitattu 12.4.2021. <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/muutoksia-koronavirusepidemian-vuoksi-asetettuihin-rajoituksiin-1-kesakuuta>
- Valtioneuvosto 2020d. Koronavirusrajoitusten tilanne muuttuu 1.8. alkaen. Tiedote 31.7.2020. Viitattu 10.5.2021. https://valtioneuvosto.fi/-/10616/koronavirusrajoitusten-tilanne-muuttuu-1.8.-alkaen?languageId=fi_FI
- Valtioneuvosto 2020e. Hallitus päätti vuoden 2020 seitsemännestä lisätalousarvioesityksestä. Tiedote 675/2020. Viitattu 18.5.2021. <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-paatti-vuoden-2020-seitsemannesta-lisatalousarvioesityksesta>
- Valtioneuvosto 2021. Hallitus linjasi tukipaketista kulttuuriin, taiteeseen, liikuntaan ja tapahtuma-alalle. Tiedote 252/2021. Viitattu 18.5.2021. <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-linjasi-tukipaketista-kulttuuriin-taiteeseen-liikuntaan-ja-tapahtuma-alalle>
- Venttola, Elina 2020. Pirkanmaalla aloittaa ensi viikolla "alueellinen koronanyrkki", joka päätää rajoitusten soveltamisesta – Pöydällä ovat ravintoloiden aukioloajat ja maskisuositus. Viitattu 10.5.2021. <https://www.aamulehti.fi/koronavirus/art-2000007483575.html>

- Viialan Teatteri 2021a. Teatterin historiaa. Viitattu 29.3.2021. <https://www.viialanteatteri.net/historia.html>
- Viialan Teatteri 2021b. Teatterin esittely. Viitattu 29.3.2021. <https://www.viialanteatteri.net/teatteri.html>
- Viialan Teatteri 2021c. Ohjelmisto. Viitattu 29.4.2021 <https://www.viialanteatteri.net/lentavat-morsiamet.html>
- Visit Tampere 2021. Teattereita Tampereella ja seudulla. Viitattu 20.4.2021 <https://visittampere.fi/kaupunkikulttuuri/teatterit/>
- WHO (World Health Organization) 2020. WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 11 March 2020. Viitattu 7.5.2021. <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>
- WHO (World Health Organization) 2021. WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard -Overview. Viitattu 10.5.2021. <https://covid19.who.int/>
- Yamada, Yasuo 2021. Japan dance group creates stage seen through peepholes in new twist amid pandemic. Viitattu 14.4.2021. <https://mainichi.jp/english/articles/20210205/p2a/00m/0na/041000c>
- Yrttiaho 2021. Kirjallinen kysymys valtiosuutta saavien museoiden, orkestereiden ja teattereiden tarvitsemasta koronatuesta. Kirjallinen kysymys KK 148/2021 vp. Viitattu 20.5.2021. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kysymys/Sivut/KK_148+2021.aspx

HAASTATTELUT

Kaikki haastattelut on tehnyt Julia Litjo

Arto, Mantela 2020. Ohjaaja ja puheenjohtaja, Viialan Teatteri. Tampere, 19.10.2020.

Kangas, Minna 2020. Teatterijohtaja, Valkeakosken Kaupunginteatteri. Tampere, 4.11.2020.

Näykki, Meri-Maija 2020. Ohjaaja, Täsmäteatteri. Tampere, 13.10.2020.

Mäkeläinen, Paula 2020. Perustajajäsen, Kangasalan Pikkuteatteri. Tampere, 20.10.2020.

Rosendahl, Hanna 2020. Toiminnanjohtaja, Tampereen Teatterikesä. Tampere, 26.10.2020.

Suurhasko, Hanna 2020. Toiminnanjohtaja, Pyynikin Kesäteatteri. Tampere, 27.10.2020.

Kanninen, Mikko 2020. Teatterijohtaja, Tampereen Teatteri. Tampere,

Kautto, Otso 2020. Teatterinjohtaja, Tampereen Työväen Teatteri. Tampere, 6.11.2020.

LIITTEET

1. Haastattelurunko

HAASTATTELU KYSYMYKSIÄ

Yleiset

- Kertoisitko lyhyesti itsestäsi ja taustasi?
- Kertoisitko lyhyesti toiminnastanne ja sen luonteesta?
- Miten korona ja siihen liittyvät rajoitukset vaikuttivat keväällä toimintaanne?
- Onko korona vaikuttanut asiakasmääriinne ja lipputuloihin? Jos, niin millä tavoin?

Henkilöstö/Ansaintamallit/Avustukset

- Kuinka paljon teillä on henkilöstöä töissä / produktioissa mukana?
- Oletteko joutuneet lomauttamaan ihmisiä? Jos olette, niin kuinka paljon ja kuinka pitkäksi aikaa?
- Oletteko luoneet / keksineet uusia ansaintamalleja koronan aiheuttamassa poikkeustilassa?
- Oletteko hakeneet (mahdollisesti myös saaneet) avustusta tai muuta ulkoista rahoitusta koronan vuoksi? Jos olette, niin millaista? Mihin avustus on suunnattu, miten sitä on hyödynnetty, miten se on näkynyt, miten se on vaikuttanut?

Ohjelmisto/Toteutustavat

- Millaisia muutoksia olette joutuneet tekemään, jotta esityksien pitäminen on onnistunut?
- Oletteko keksineet vaihtoehtoisia toiminta tai toteutustapoja esityksille? (esim. striimaus, yms.)
- Jouduitteko muuttamaan poikkeustilanteen vuoksi ohjelmistoanne?

Tulevaisuus

- Onko korona vaikuttanut tuleviin ohjelmistosuunnitelmiinne?
- Miten aiotte jatkossa varautua mahdollisiin poikkeustilanteisiin?

2. Kyselyrunko

Kysely: Pirkanmaan teatteritoimijat COVID-19-pandemian keskellä

Tämä kysely on osa opinnäytetyötä, joka käsittelee Pirkanmaan teatterialan toimijoita COVID-19-pandemian aikana. Kyselyyn vastaaminen vie noin 7 minuuttia. Vastaukset käsitellään täysin anonymisti ja tiedot hävitetään asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää minkälaisia vaihtoehtoisia toiminta- ja ansaintamalleja Pirkanmaan alueen teatterialan toimijat ovat keksineet koronapandemian aikana.

Vastaa kyselyyn ajatellen toimintaa koko COVID-19-pandemian ajalta. Vastaathan, vaikka teatteritoimintanne olisi ollut keskeytetty rajoitustoimintapiteiden takia. Kysely on teatterikohdainen. Kysely on auki 25.01.2021 asti

1. Teatterinne sijaintipaikkakunta?
2. Teatterinne toimintatyyppi?
 - a. Ammattiteatteri
 - b. Harrastajateatteri
 - c. Ammattijohtoinen harrastajateatteri
3. Tarkennuskysymys ammattiteattereille, oletteko
 - a. Rahoituslain (VOS) ulkopuolinen ammattiteatteri
 - b. VOS-teatteri
4. Tarkenna teatterinne toiminnan lajia
 - a. Kesäteatteri
 - b. Tanssiteatteri
 - c. Kiertävä teatteri
 - d. Lasten- ja nuortenteatteri
 - e. Musiikkiteatteri
 - f. Nukketeatteri
 - g. Joku muu,tarkenna

HENKILÖSTÖ

5. Montako työntekijää organisaationne työllistää kokoaikaisesti?
6. Oletteko joutuneet lomauttamaan vakituisia työntekijöitä vuoden 2020 aikana?
 - a. Kyllä
 - b. Ei
7. Jos olette, niin kuinka paljon ja kuinka pitkäksi aikaa?
8. Onko freelancer-esiintyjiin ja muihin tilapäistyöntekijöihin jouduttu kohdistamaan säästötoimenpiteitä vuoden 2020 aikana?
 - a. Kyllä
 - b. Ei

ANSAINNAMALLIT JA AVUSTUKSET

9. Mistä teatterinne tulot koostuvat normaalin vuoden aikana?
10. Entä mistä teatterinne tulot koostuivat vuonna 2020?
11. Oletteko luoneet uusia ansaintamalleja koronapandemian aiheuttamassa poikkeustilassa?
 - a. Kyllä
 - b. Ei
12. Kuvaile millaisia ansaintamalleja olette ottaneet käyttöön?
13. Oletteko saaneet avustuksia tai muuta ulkoista rahoitusta koronapandemian vuoksi?

Millaisia?

 - a. Valtiolta
 - b. Kaupungilta
 - c. Säätiöiltä
 - d. Yksityishenkilöiltä
 - e. Joku muu, tarkenna
 - f. Ei, emme ole

14. Mihin avustus on suunnattu, miten sitä on hyödynnetty ja miten se on vaikuttanut?
15. Minkälaisia muita mahdollisia vaikutuksia koronapandemialla on ollut taloudellenne?

OHJELMISTO

16. Miten teatteritoimintanne on jatkunut poikkeusolojen aikana?

17. Onko koronapandemia vaikuttanut asiakasmääriinne ja lipputuloihin? Jos on, niin millä tavoin?
18. Onko koronapandemia aiheuttanut asiakasryhmissänne muutoksia? (esim. enemmän nuoria kuin ennen?)
19. Oletteko keksineet vaihtoehtoisia toiminta tai toteutustapoja esityksille? (esim. striimaus, yms.)
20. Jouduitteko muuttamaan poikkeustilanteen vuoksi ohjelmistoanne vuonna 2020?
 - a. Kyllä
 - b. Ei
21. Oletteko tehneet muutoksia vuoden 2021 ohjelmistoon koronapandemian takia?
 - a. Kyllä
 - b. Ei
22. Mikäli poikkeusolot jatkuvat pitkälle vuoteen 2021, kuinka kauan teidän on mahdollista jatkaa esitystoimintaa nykyisillä rajoituksilla ja nykyisellä tuotantosuunnitelmalla ilman lisätukea? Esitä arvio

Kysely päättyy tähän, lähetä vastaukset painamalla Lähetä-painiketta.